

Η ΜΕΛΕΤΗ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑ

ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1907

...

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1909

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

42 - ΟΔΟΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ - 42

Η ΜΕΛΕΤΗ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑ

ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1907

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ο Κατοδίατρις εις την Αίγυπον υπό Δημ. Ι. Δ. Δρόσου	Σελ. 385
Τὰ βάσινα τῆς σιγνῆς υπό Χ. Αντίου	» 394
Προκήρυξις υπό Αθ. Σταυριδίου καὶ Διοστ. Παπαῦ	» 407
Ὁ ἀλλοδὲ ἀγγλικὸν διήγημα (μετάφρ. Χ.)	» 426
Χρονικά	» 448
Ἀναγνωστήριον : Ἐένα περιοδικά	» 446

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ ῬΩΜΑΙΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

42 - ΟΔΟΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ - 42

ΤΙΜΗ ΕΚΑΣΤΟΥ ΤΕΥΧΟΥΣ 1 ΔΡΑΧΜΗ

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ

ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΙΔΡΥΘΕΙΣ ΤΩ 1899 ΥΠΟ Δ. ΒΙΚΕΛΑ

ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

Πρόεδρος Ι. ΑΘΑΝΑΣΑΚΗΣ, Δ. ΑΙΓΙΝΗΤΗΣ Αντιπρόεδρος Μ. ΑΡΑΓΟΥΜΗΣ
Γ. ΠΛΕΠΑΤΗΣ, ΑΡ. ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΣ, Π. Β. ΠΡΩΤΟΠΑΠΑΔΑΚΗΣ, Α. ΜΑΤΕΚΙΣ
Ε. ΡΩΜΑΝΟΣ, Γ. Σ. ΣΤΡΕΪΤ, Γραμματεὺς Γ. ΔΡΟΥΣΙΝΗΣ

Η ΜΕΛΕΤΗ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ ΠΡΟΠΗΡΟΤΕΑ

Διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κρήτην δραχ. 10
Διὰ τὰς λοιπὰς χώρας φράγκα χρυσᾶ 12

Ἐκαστον τεύχος χωριστὰ πωλεῖται δρ. 1 εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς τὴν Κρήτην — φρ. χρ. 1,20 εἰς τὰς λοιπὰς χώρας.

Ἡ "ΜΕΛΕΤΗ", ἐκδίδεται κατὰ μῆνα εἰς τεύχη ἐκ σελίδων 64, κατὰ δὲ τοὺς θερινοὺς μῆνας, Ἰούνιον—Ἰούλιον καὶ Αὐγουστον—Σεπτέμβριον, ἐκδίδεται ἀνὰ ἓν τεύχος, ὥστε ἕκαστος ἐτήσιος τόμος ἀποτελεῖται ἐκ δέκα τευχῶν, ἧτοι 640 σελίδων.

Αἱ συνδρομαὶ τῆς "ΜΕΛΕΤΗΣ", καταβάλλονται εἰς τὰ Γραφεῖα τοῦ Συλλόγου ἢ ἀποστέλλονται ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ διὰ ἀσπιτημένων ἐπιστολῶν, ταχυδρομικῶν ἢ τραπεζικῶν ἐπιταγῶν καὶ χαρτονομισμάτων Γαλλίας, Ἀγγλίας, Γερμανίας, Αἰθιοπίας, Ἰταλίας, Ρωσίας, Ἀμερικής.

Οἱ συνδρομηταὶ τῆς "ΜΕΛΕΤΗΣ", λαμβάνουν δωρεάν καὶ τὰ Ὠφέλιμα Βιβλία.

ΤΑ ΩΦΕΛΙΜΑ ΒΙΒΛΙΑ

Τοῦ 1908 ἐξεδόθησαν τὰ ἑξῆς βιβλία ἀρ. 91-92 (διπλαῖν): Ὁ Καποδίστριας ὡς θεμελιωτὴς τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως ἐν Ἑλλάδι ὑπὸ Δ. Βελέη. — Ἀριθ. 93, Τὸ Ἐμπόριον ὑπὸ Στ. Οἰοδόση. — Ἀριθ. 94, Ἐθνικαὶ Ἐργεταὶ ὑπὸ Π. Κοτταριάτη. — Ἀριθ. 95, Τὰ Δούρα ὑπὸ Δ. Δαμπροπούλου. — Ἀριθ. 96, Τὰ Ἑλληνικὰ Γράμματα κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Χριστιανικοῦ Ἑλληνισμοῦ ὑπὸ Π. Καρούδου.

Πρῶτα βιβλία τοῦ 1909 ἐξεδόθησαν: 97) Ὁ Λαχανόκηπος ὑπὸ Σ. Χασιάτου καὶ 98) Χρονολογία τῆς Παγκοσμίου Ἱστορίας—Ἀρχαία Ἱστορία, ὑπὸ Γ. Σωτηριάδου.

Η "ΜΕΛΕΤΗ", ΤΟΥ 1907 ΚΑΙ ΤΟΥ 1908

ἀποτελεῖ δύο τόμους, ἕκαστον ἐξ 640 σελίδων, πολυτελῶς δεδεμένους. Ἐκαστος: δραχ. 10 διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κρήτην — φρ. χρ. 12 διὰ τὴν Ἀλλοδαπήν, Μόνον τὸ πολυτελὲς περιχάλυμμα δραχ. 2 διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κρήτην — φρ. χρ. 2 διὰ τὴν Ἀλλοδαπήν. Ἀπηλλαγμένα ταχυδρομικῶν.

Ο ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΙΓΙΝΑΝ

Αἱ ἐκφραστικώταται ἐκεῖναι παροτρύνσεις τοῦ ἐμπνευσμένου ψάλτου τῆς ἔθνικῆς μας ἀναστάσεως Ῥήγα τοῦ Βελεστινλή, ὅστις ἐγκαίρως ἤδη εἶχε προσκαλέσῃ τοὺς ἀπανταχοῦ πατριώτας εἰς τὴν νεκρανάστασιν τῆς πατρίδος διὰ τῶν ἰσχυρῶν παλμῶν τῆς ὀρμητικῆς του μούσης, δὲν ἔπεσον εἰς ὧτα μὴ ἀκουόντων. Διὰ τὸν λόγον δὲ τοῦτον, εὐθὺς ὡς ἤρξατο νὰ λαμβάνη σάρκα καὶ ὅσῃ τὸ τόσον ὠραῖον ὄνειρον, τὸ ὁποῖον ἀπετέλει, ἐν ἡμέραις δουλείας στυγεράς, τὴν μόνην παρηγορίαν καὶ ἐλπίδα γενεῶν ὀλοκλήρων, οὐκ ὀλίγοι ἐκ τῶν δυσμοίρων ἐκείνων πατριωτῶν, τοὺς ὁποῖους ἢ μακραίων δουλεία τῆς Ἑλληνικῆς γῆς εἶχε διασκορπίσῃ εἰς τὰ τέσσαρα σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος, ἔσπευσαν νὰ κατέλθωσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὴν ἀπεκδυθεῖσαν εἰς τὸν ὑπὲρ τῶν ἔλων ἀγῶνα διὰ νὰ παράσχωσιν εἰς αὐτὴν πρόθυμον τὴν χεῖρα βοηθείας. Εἰς τὴν σειρηνικὴν φωνὴν τῆς αἰματοκυλισμένης πατρίδος δὲν ἠδύνατο νὰ μείνη ἀδιάφορος καὶ ἀπαθὴς ὁ ἐν τῇ ῥωσικῇ ὑπηρεσίᾳ κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους διατελῶν Ἴω. Καποδίστριας, τὴν θερμὴν πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἀγάπην τοῦ ὁποῖου δὲν κατώρθωσαν οὐδ' αὐτοὶ οἱ πάγοι τῶν βορείων κλιμάτων νὰ ἀποσδέσωσι. Διὰ τοῦτο, ὅταν, περὶ τὰ τέλη τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος, εἰς ἐποχὴν τουτέστι καθ' ἣν εἶπερ ποτὲ καὶ ἄλλοτε εἶχεν ἀνάγκην ἢ ἀναγεννηθεῖσα δίκην φοῖνικος ἐκ τῆς τέφρας αὐτῆς Ἑλλάς νὰ θέσῃ ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῆς ἀνδρα πείρας καὶ ἰκανότητος διὰ νὰ περιμαζεύσῃ τοὺς σωροὺς τῶν ἐρειπίων, ἢ ἐν Τροιζήνι γ' Ἑθν. Συνέλευσις, θεωροῦσα, καθ' ἃ διετύπου ἐν τῷ ἀπὸ 2 Ἀπρ. 1827 ε' ψηφίσματι, «ὅτι ἡ ὑψηλὴ ἐπιστήμη τοῦ κυβερνᾶν τὴν Πολιτείαν καὶ φέρειν

¹ «Γεν. Ἐφημερίς τῆς Ἑλλάδος», 1825-1832. — «Ἀπόλλων», 1831. — «Ἡώς», 1830-1831. — «Ἀἰγινάτα», 1831. — «Τηλέγραφος Ἑλληνικός», 1812-1829 [Βιέννη]. — «Courrier de la Grèce», 1829-1832. — «Gazzetta degli Stati uniti delle Isole Jonie», 1818-1830.

πρὸς εὐδαιμονίαν τὰ Ἔθνη, ἢ ἐξωτερικὴ καὶ ἐσωτερικὴ πολιτικὴ ἀπαιτεῖ πολλὴν πείραν καὶ πολλὰ φῶτα, τὰ ὅποια ὁ βάρβαρος Ὀθωμανὸς δὲν ἐπέτρεφέ ποτε εἰς τοὺς Ἕλληνας», ἐνεπιστεύθη ἐπὶ ἐπταετία τὴν τιμητικωτάτην ταύτην ἐντολήν εἰς τὴν φιλοπατρίαν τοῦ Καποδιστρίου, ἀπεδέχθη οὗτος «τὴν τοσοῦτον κολακευτικὴν καὶ τοσοῦτον ἐπίσημον διαδέβαλωσιν τῆς ἐθνικῆς πρὸς αὐτὸν ἐμπιστοσύνης», καθ' ἃ ἔγραψεν ἐν τῇ πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Ἐθν. Συνελεύσεως ἐκ Λονδίνου ἀπὸ 14 Αὐγ. 1827 ἐπιστολῇ του, ἐν ἐκάστη γραμμῇ τῆς ὁποίας διαφαίνεται ἡ χαρὰ, τὴν ὅποیان ἠσθάνετο, διότι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ τῷ ἐδίδετο ἡ εὐκαιρία νὰ διαθέσῃ διὰ τὴν εὐημερίαν τῆς γενετείας τὴν μακρὰν τοῦ πολιτικῆν πείραν καὶ τὰ ἀναμφισβήτητα φῶτά του. Τὸ ἀπὸ 12 Ἰουλ. 1827 αὐτοκρατορικὸν οὐκαὶ, δι' οὗ ἐγένετο δεκτὴ ἡ ἐκ τῆς ῥωσικῆς ὑπηρεσίας παραίτησις, ἐξέφραζε ῥητῶς τῷ ἀπερχομένῳ «ἰδιαιτέρῳ συμβούλῳ» «τὴν αὐτοκρατορικὴν εὐγνωμοσύνην διὰ τὸν πεφωτισμένον ζῆλον, μεθ' οὗ ἐξεπλήρωσε τὰ χρέη του».

Ὀλίγον τι μετὰ τὰ συμβάντα τὰ ὅποια ἐξεθέσαμεν ἤδη, τὴν πρωτὰν τῆς 16 Ἰουλ. 1827, ἐγκατέλιπεν ὁ Καποδιστριας τὴν ῥωσικὴν πρωτεύουσαν. Τὴν 23 Ἰουλ. ἀφίκετο εἰς Βερολίνον, τὴν 16 Σεπτ. εἰς Παρισίους μετὰ μακρὰν ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ διαμονὴν ἐν Λονδίῳ καὶ τέλος τὴν 8 Νοεμ. εἰς τὴν εἰς τὸν ἀγκῶνα τῆς ἰταλικῆς χερσονήσου κειμένην Ancona, ὁπόθεν ἀπῆλθε τὴν 20 Δεκ. διὰ τοῦ ὑπὸ τὸν κυβερνήτην Hyes ἀγγλικοῦ πολεμικοῦ «Wolf». Μετὰ πενθήμερον πλοῦν, τὴν 25 Δεκ., σημειοῦται παρὰ τὴν νησίδα Σασσένα τὸ ἀγγλικὸν δίκροτον «Warspite», τὸ ὅποιον εἶχεν ἐκπεμφθῆ ἐπίτηδες παρὰ τοῦ ἀγγλοῦ ναυάρχου Codrington διὰ νὰ παραλάβῃ τὸν ἐκλεκτὸν τῆς ἐν Τροιζήνι Ἐθνοσυνελεύσεως, ὅστις καὶ διεπεραιώθη ἀμέσως ἐκεῖ ἐν ἀνοικτῷ πελάγει ἐπὶ τοῦ δίκροτου μετὰ τῶν προσηκουσῶν τιμῶν εἰς τὸ ὑψηλὸν τοῦ ἀξίωμα. Τὴν 28 Δεκ. τὸ ἀγγλικὸν πολεμικὸν προσωρμίσθη εἰς τὴν Μάλταν, ἐνθα χάρις εἰς τὴν ὑποχρεωτικότητα τοῦ γενικοῦ διοικητοῦ τῆς νήσου στρατηγοῦ Ponsomby οὐ μόνον ὑπὲρ τοὺς ἑκατὸν Ἕλληνες πειραταί, συλληφθέντες ἐπ' αὐτοφῶρῳ καὶ κρατούμενοι ἀπὸ τινος χρόνου εἰς τὰς φυλακὰς τῆς νήσου, ἀφέθησαν ἐλεύθεροι,

ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὸ ἔτι τὸ ὑπὸ τὸν Ψαριανὸν Ν. Γιαννίτσην ἐλληνικὸν βρίκιον ὁ «Ἐκτωρ», τὸ ὅποιον εἶχεν ἀποσταλῆ ἐγκαίρως πρὸς προὔπαντησιν τοῦ Καποδιστρίου καὶ τὸ ὅποιον ὡς πλοῖον τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ κατεσχέθη καθ' ὃν χρόνον διέμενεν ἐν Μάλτᾳ τῇ αἰτήσει ἐμπόρων τινῶν, οἵτινες εἶχον ἀπαιτήσεις χρηματικῆς φύσεως κατὰ τῆς Ἑλλ. Κυβερνήσεως, ἀφέθη ἐλεύθερος ὁ περαιτέρω πλοῦς. Ἐκ Μάλτας ἀπῆρε τὴν 2 Ἰαν. 1828 τὸ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ W. Parker δίκροτον «Warspite» καὶ τὴν 11 μ. μ. τῆς 6 Ἰαν. κατέφθασεν εἰς Ναύπλιον, παρεκτραπὲν οὕτω τοῦ ἀρχικοῦ δρομολογίου του ὡς ἐκ τοῦ πνέοντος δυνατοῦ βορείου ἀνέμου. Ἐκ τοῦ καταναγκαστικοῦ καταφυγίου του ἀπέπλευσε τὸ δίκροτον τὴν 9 Ἰαν. πρὸς τὸ ἐσπέρας καὶ τὴν μεθεπομένην, 11 Ἰαν., ἀφίκετο εἰς τὴν Αἴγιναν, ὁπόθεν ἤδη ἀπὸ πενταμήνου σχεδὸν διηύθυνε τὰ κοινὰ ἢ Ἀντικυβερνητικὴ Ἐπιτροπὴ διὰ τὸν ἐξῆς λόγον. Ὅταν αἱ ναύαρχοι τῆς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας ἀφίχθησαν τὴν 5 Αὐγ. 1827 εἰς τὴν τακτικὴν δυνάμει τοῦ ἀπὸ 4 Μαΐου 1827 ιη' ψηφίσματος τῆς ἐν Τροιζήνι γ' Ἐθν. Συνελεύσεως καθέδραν τῆς Ἑλλ. Κυβερνήσεως, τὸ Ναύπλιον, ἀνήγγειλαν ἀμέσως ἀνεπισήμως τὰ κατὰ τὴν περίφημον ἀπὸ 24 Ἰουν./6 Ἰουλ. 1827 Συνθήκην τοῦ Λονδίνου, συμβουλεύοντες συγχρόνως τὴν ἐν τῷ θαλασσοπύργῳ Μπούρτζι κεκλεισμένην Ἀντικυβερνητικὴν Ἐπιτροπὴν ὡς ἐκ τῶν ἐν τῇ πόλει συνεπείᾳ τῆς ῥήξεως, ἣτις ἐγένετο τὴν 3 π. μ. τῆς 29 Ἰουν. 1827 μετὰ τῶν στρατιωτῶν τοῦ στρατηγοῦ Στ. Γρίδα καὶ τοῦ στρατηγοῦ Ἰω. Στράτου, ἐκραγισῶν μετὰ ταῦτα αἱματηρῶν ταραχῶν, ὧν τὰ θύματα ἀνήλθον εἰς 50, νὰ καλέσῃ τὸν λαὸν εἰς ὁμόνοιαν καὶ εὐταξίαν καὶ νὰ μεταβῇ καὶ αὐτὴ εἰς Αἴγιναν διὰ νὰ σκέπτεται ἐκεῖ ἀνεπηρέαστως καὶ ἐνεργῆ ἐν ἡσυχίᾳ.

Ἡ Ἀντικυβερνητικὴ Ἐπιτροπὴ συνήνεσεν εὐχαρίστως, «διότι, καθὼς παρατηρεῖ ὁ ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ τῆς Ἀστυνομίας Γραμματεὺς Α. Λόντος ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 683 ἐγγράφῳ του ἀπὸ 7 Αὐγ. 1827 πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴν τῶν Ψαρῶν, δὲν ἦτο δυνατόν ν' ἀπολαμβάνῃ ἐν Ναυπλίῳ τὴν ἡσυχίαν καὶ ἀσφάλειαν, τὴν ὅποیان ἀπαιτεῖται νὰ ἔχῃ διὰ νὰ ἐκτελῇ τὰ ἱερὰ χρέη, τὰ ὅποια τὸ Ἔθνος ἐνεπιστεύθη εἰς αὐτήν». Τὴν 9 Αὐγ. ἐξέδοτο

προκήρυξιν κατὰ τὴν ἔννοιαν τῶν συμβουλῶν τῶν δύο ναυάρχων, καθ' ἣν προκήρυξιν, τῇ συγκαταθέσει τῆς Βουλῆς ἐκδηλωθεῖσα διὰ τοῦ ὑπ' ἀρ. 1 ψηφίσματος καὶ τοῦ ὑπ' ἀρ. 32 Προβουλεύματος, « . . . ἀπεφασίσθη ἡ μετάβασις τῆς Κυβερνήσεως εἰς τὴν Αἴγινα, ὅπου καὶ ἐκ τῶν προλαβόντων καὶ ἐκ τῶν παρόντων ἡ Κυβέρνησις ἔχει ὅλην τὴν βεβαιότητα, ὅτι θέλει δυνηθῆ νὰ φροντίσῃ ἡσύχως περὶ τῶν μεγάλων συμφερόντων τοῦ ἔθνους, ἐν ᾧ θέλει εὑρεθῆ καὶ εἰς θέσιν ἀρμοδιωτάτην διὰ νὰ ἐφορᾷ καὶ νὰ συντελῇ δραστηρίως εἰς τὰς πολεμικὰς ἐργασίας, ὅσον αὐταὶ ἠθέλον διαρκέσει». Τὴν 15 Αὐγ. ἀνεχώρησεν ἡ Ἀντικυβερνητικὴ Ἐπιτροπὴ ἐκ Ναυπλίου ἐπιβαίνουσα τοῦ «Ἀνακρέοντος» τοῦ Σπεταιώτου Γ. Μαλοκύνῃ καὶ τὴν 17 ἀφίκετο εἰς τὴν προσδιορισθεῖσαν ὡς καθέδραν τῆς νησιῶδα τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου. Τοιαύτη ἡ αἰτία, δι' ἣν ἐνόμισεν ὀρθὸν ἡ Ἐπιτροπὴ νὰ διαμεινῇ ἐν Αἴγινη, ἐν ἣ, διὰ νὰ ἐπανέλθωμεν μετὰ τὴν γενομένην παρέκδοσιν εἰς τὸ θέμα μας, τὴν ἐπομένην τῆς ἀφίξεως τοῦ ἐκλεκτοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἀποβιβάσθέντος τούτου εἰς τὴν ξηρὰν δι' ἀγγλικῆς ὁλκάδος, ἐφ' ἧς ἐκυμάτιζεν ἡ ἑλληνικὴ σημαία, ἐψάλη ἐπὶ τῷ εὐφροσύνῳ τούτῳ γεγονότι κατανυκτικὴ δοξολογία ἐν τῇ μητροπολιτικῇ ναυ τῆς Παναγίας, οὗ τὸ προαύλιον εἶχε καταλλήλως μεταβληθῆ εἰς περίβολον, ἐντὸς τοῦ ὁποῦ συνηδρίαζεν ἡ Βουλὴ τῶν Ἑλλήνων. Ὁ Καποδίστριας, ἐν συνοδείᾳ τοῦ ἱεροῦ κλήρου, διαφόρων ἀνωτέρων ὑπαλλήλων καὶ τῶν τριῶν κυβερνητῶν τῶν ἐν τῷ λιμένι ὀρμούντων ξένων πολεμικῶν Parker, Leblanc καὶ Petrovitch, διηυθύνθη ἐκ τῆς ἀποβάθρας εἰς τὸν ναόν, ἐν ᾧ ἐξεφώνησεν ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ πανηγυρικὸν θεσπέσιον καὶ πλήρη ἀδρῶν νόημάτων ὁ πολὺς Θεόφιλος Ν. Καίρης. Ἀηξάσης οὕτω τῆς τελετῆς, ὠδηγήθη εἰς τὴν δι' αὐτὸν προσδιορισθεῖσαν οἰκίαν ὁ Καποδίστριας, ἐν ἣ πρώτος ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς μετὰ 12μελοῦς ἐπιτροπῆς ἔσπευσε νὰ καθυποβάλλῃ τὰ βαθύτατα σέδη του ἐν ὀνόματι τοῦ ὅλου σώματος.

Ὀλίγον τι πρότερον, τὴν 10 Ἰαν. 1828, ἡ τριμελὴς Ἀντικυβερνητικὴ Ἐπιτροπὴ, ἡ συστάσα διὰ τοῦ ε' ἀρθρ. τοῦ ἀπὸ 2 Ἀπρ. 1827 ψηφίσματος τῆς γ' ἔθν. Συνελεύσεως διὰ νὰ κυβερνᾷ τὴν χώραν μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ ἐκλεχθέντος ἀρχη-

γοῦ καὶ συγκροτηθεῖσα ἐκ τῶν Γεωργ. Μαυρομιχάλη, Ἰω. Μ. Μιλαήτη καὶ Ἰωαννοῦλη Νάκου κατὰ τὸ θ' ἀπὸ 5 Ἀπρ. ψήφισμα, εἶχεν ἀπευθύνῃ τὴν ἀκόλουθον προκήρυξιν: « . . . Σπεύδομεν λοιπὸν ν' ἀναγγελλώμεν τὴν ἀφίξιν καὶ πρὸς τὸ πανελλήνιον καὶ νὰ συγχαρῶμεν τὸ ἔθνος, διότι ἀπολαμβάνει εἰς τοὺς κόλπους τοῦ ἀνδρα, τοῦ ὁποῦ τὰ φῶτα, ὁ πατριωτισμὸς καὶ ἡ εἰς τὰ πράγματα ἐμπειρία ὑπόσχονται βεβαίως, ὅτι δὲν θέλομεν ψευσθῆ εἰς τὰς ἐλπίδας μας. Χαρῆτε λοιπὸν, Ἕλληνες, χαρῆτε καὶ ἀποδώσατε εὐχαριστίας εἰς τὸν Ὑψίστον, ὅτι ἐπεσκέφατο ἡμᾶς καὶ ἀπέστειλε τῶν ἐπιθυμιῶν ἡμῶν τὴν ἐκπλήρωσιν». Τὴν 12 Ἰαν. 1828 ἐξέδοτο καὶ αὐθις ἡ αὐτὴ Ἐπιτροπὴ τήνδε τὴν προκήρυξιν: « . . . Ἀποθέτοντες σήμερον τὸ βαρὺ καὶ δυσβάστακτον δι' ἡμᾶς φορτίον, τὴν διεύθυνσιν τῶν πραγμάτων, κρίνομεν χρέος μας ἀπαραίτητον νὰ προσφέρωμεν χάριτας εὐγνωμοσύνης εἰς τὸ ἔθνος, τὸ ὁποῖον μᾶς ἔκρινεν ἀξίους τῆς ἐμπιστοσύνης του. Νομίζομεν, ὅτι ἐκπληρώσαμεν τὰ χρέη μας ὅσον αἱ δυνάμεις μας, τὰ πράγματα καὶ αἱ περιστάσεις μᾶς τὸ ἐπέτρεψαν· ἂν δὲν κατωρθώσαμεν ὅσα ἔπρεπε νὰ κατορθωθῶσιν, ἄς μὴ ἀποδοθῇ τοῦτο εἰς προθυμίας ἑλλειψιν, ἀλλ' εἰς τὴν ἀδυναμίαν μας καὶ εἰς αὐτὴν τῶν πραγμάτων τὴν δεινὴν θέσιν. Χαίρομεν, ὅτι παραδίδομεν τὰς ἡνίας τῆς Κυβερνήσεως εἰς χεῖρας ἀνδρὸς σεβαστοῦ διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ τὰ προτερήματά του, ἐμπείρου εἰς τὰ πράγματα καὶ ἐν ἐνὶ λόγῳ τοιοῦτου, ὁποῖος μόνον εἰμπορεῖ νὰ φέρῃ τὸ ἔθνος εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τῶν ἀγαθῶν τῆς διὰ τοσοῦτων αἱμάτων ἀποκτηθείσης ἐλευθερίας του. Ἕλληνες! Δὲν εἶναι περιττὸν νὰ σᾶς ὑπενθυμίσωμεν, ὅτι, ἂν ἄλλοτε ἦτο ἀναγκαῖα ἡ πρὸς τὴν Κυβέρνησιν καὶ τοὺς νόμους εὐπειθεια, ἤδη ἀποκαθίσταται ἀναγκαιοτέρα· ὀφείλομεν νὰ διπλασιάσωμεν καὶ τὴν προθυμίαν καὶ τὸν ζῆλόν μας, ὥστε ὀδηγούμενοι ἀπὸ τοιοῦτον συνετὸν καὶ ἐμπειρον ἀνδρα νὰ δυνηθῶμεν τέλος πάντων ν' ἀπολαύσωμεν τοὺς καρποὺς τῶν ἑπταετῶν ἀγώνων μας». Εἰς τὸ ἔγγραφο τοῦτο τῆς παραιτήσεως ὁ Καποδίστριας ἀπήντησε μόλις τῇ 17 δι' ἐγγράφου, ἐν ᾧ, ἀφ' οὗ ἐδικαιολόγει τὴν τοιαύτην ἀργοπορίαν, προανήγγελλε τὰ τῆς ἐγκαταστάσεως προσωρινῆς κυβερνήσεως. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν, 17 Ἰαν. ἦ τε Ἀντικυβερνητικὴ

Ἐπιτροπὴ καὶ οἱ Γραμματεῖς τῆς Ἐπικρατείας Π. Ν. Λιδωρίκης, Γ. Γλαράκης, Ἀναστ. Λόντος, Ἀλ. Βλαχόπουλος καὶ Μ. Σοῦτσος ἀπήντων διὰ κοινοῦ αὐτῶν ἐγγράφου ὡς ἀκολουθῶς: «Ἡ ἐπιθυμία, τὴν ὁποῖαν πάντοτε ἔχομεν νὰ ἴδωμεν εἰς τὴν πάσχουσαν πατρίδα τὴν ποθητὴν εὐνομίαν καὶ εὐταξίαν καὶ ὁ ἐγνωσμένος διακαὴς ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς Ἑλλάδος ζῆλος καὶ τὰ λαμπρὰ φῶτα τῆς Ἐξοχότητός σας, μᾶς πείθουσι ν' ἀποδεχθῶμεν ἀσμένως τὴν σωτήριον ἀπόφασίν σας καὶ νὰ προσφέρωμεν ἑαυτούς, καθ' οἷονδ' ἕποτε ἐγκρίνετε τρόπον, συμμετόχους τῶν ἔργων σας καὶ συνυπεύθυνους καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν».

Τὴν 20 Ἰαν. ἀπηύθυνεν ὁ Καποδίστριας τρεῖς θερμὰς διακηρύξεις πρὸς τοὺς δημογέροντας τῶν ἐπαρχιῶν, πρὸς τοὺς στρατιωτικοὺς καὶ πρὸς αὐτὸν ἰδιαιτέρως τὸν ἑλληνικὸν λαόν, ἐν δὲ τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ ἔλεγε σὺν ταῖς ἄλλοις: «Τέλος πάντων εἶμαι ἐν μέσῳ ὑμῶν καὶ διὰ τοῦτο ἀποδίδω χάριτας πρὸς τὸν Ὑψιστον. Ἡ διάχυσις τῆς ψυχῆς μὲ τὴν ὁποῖαν μὲ ὑπεδέχθητε καὶ τὰ δείγματα τῆς ἐμπιστοσύνης, μὲ τὰ ὁποῖα εὐαρεστείσθε νὰ μὲ περιστοιχῆτε, νύττων βαθέως τὴν καρδίαν μου. Καὶ δὲν βλέπω τὴν στιγμὴν νὰ σᾶς δώσω ὅλον ὀλόκληρον τὸ μέτρον τῆς ἀφοσιώσεως καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης μου. . . . Ὅλη ὀλόκληρος ἡ ζωὴ μου, τὸ δημόσιον στάδιον, τὸ ὁποῖον διέτρεξα πλεόν τῶν τριάκοντα χρόνων, ἡ εὐνοια, τὴν ὁποῖαν ἐντεῦθεν ἀπῆλαυσα εἰς πολλοὺς τῆς Εὐρώπης τόπους, σᾶς προμηνύουν, ὅτι ὁ μόνος σκοπὸς τῆς ἀποφάσεώς μου ταύτης εἶναι νὰ καταταχθῆτε τέλος ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῶν νόμων καὶ νὰ διαφυλαχθῆτε ἀπὸ τὰς ὀλεθρίας συνεπειὰς Κυβερνήσεως αὐθαιρέτου».

Αἱ τρεῖς αὗται διακηρύξεις φέρουσι χρονολογίαν 20 Ἰαν. 1828, ἐξεδόθησαν τουτέστιν ἀφ' οὗ ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ εἶχον ἤδη ἀρθῆ ἀναφυσταί τινες δυσχέρειαι καὶ ἐξομαλυνθῆ κατ' εὐχὴν διὰ τοῦ ἐκ 10 ἐν ὄλῳ διατάξεων συγκεκριμένου κανονισμοῦ τῆς κληθείσης Προσωρινῆς Διοικήσεως τῆς Ἑλλάδος, κανονισμοῦ, ὅστις ἐνεκρίθη διὰ τοῦ β' ἀρθρ. τοῦ ἀπὸ 18 Ἰαν. 1828 καὶ ὑπὸ 84 ἐν ὄλῳ ἀντιπροσώπων ὑπογραφέντος νη' ψηφίσματος τῆς ὑπὸ τὸν Ν. Ρενιέρην Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων, «τῆς μόνου σκοπὸν ἐχούσης τὸ νὰ σωθῆ ἡ Ἑλλάς καὶ ὡς ἱερώτερον

τῆς χρέος θεωρούσης τοῦτο καὶ τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, τοῦ ὁποῖου ἐνεπιστεύθη τὴν φροντίδα», καὶ ἐδημοσιεύθη τὴν 20 Ἰαν. Ἦντες αἱ καθ' ἐκάστην διατάξεις τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος κανονισμοῦ; Δυνάμει τοῦ α' ἀρθρου ἐγκαθίστατο ἐν συμβούλιον ἐξ 27 μελῶν, τὸ Πανελλήνιον, τὸ ὁποῖον θὰ μετείχε μετὰ τοῦ Κυβερνήτου τῶν ἔργων καὶ τοῦ ὑπευθύνου τῆς Κυβερνήσεως καὶ τὸ ὁποῖον, κατὰ τὸ β' ἀρθρον, θὰ διηγεῖτο εἰς 3 τμήματα, τὸ τῆς οἰκονομίας, τὸ τῆς διοικήσεως τῶν ἐσωτερικῶν καὶ τὸ τῆς ἐνόπλου κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν δυνάμεως. Ἐκαστον τῶν τριῶν τούτων τμημάτων, κατὰ τὸ γ' ἀρθρον, θὰ προηδρεύετο παρ' ἐνὸς τῶν μελῶν τοῦ ὀνομαζομένου Προβούλου. Δύο ἄλλα μέλη ὑπὸ τὸν τίτλον α' καὶ β' Γραμματεὺς θὰ συνέτασσον εἰς ἕκαστον τμήμα τὰς οἰκείας πράξεις. Ὁ Πρόβουλος τοῦ τμήματος τῆς οἰκονομίας μὲ τοὺς δύο ἄλλους Προβούλους θὰ προεδρεύη τοῦ Πανελληνίου, κατὰ τὸ δ' ἀρθρον, κατὰ τὰς γενικὰς συνεδριάσεις τοῦ σώματος, χρέη γραμματέως ἐκπληροῦντος τοῦ Γραμματέως τοῦ τμήματος τοῦ προκαλοῦντος τὴν συνεδρίασιν τοῦ Πανελληνίου. Τὸ ε' ἀρθρον προβλέπει τὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ Πανελληνίου καὶ τῶν τμημάτων του, τὸ ζ' ἀρθρον ἀπαιτεῖ, ὅπως τὰ ψηφίσματα τοῦ Κυβερνήτου στηρίζωνται ἐπὶ τῶν ἐγγράφων ἀναφορῶν τοῦ Πανελληνίου ἢ τῶν τμημάτων του, καθ' ὡς διακρίσεις ποιεῖται τὸ η' ἀρθρον. Τέλος τὸ θ' ἀρθρον προβλέπει τὰ κατὰ τὸν Γραμματέα τῆς Ἐπικρατείας, προσυπογράφοντα εἰς τε τὰ ψηφίσματα καὶ εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν τοῦ Κυβερνήτου.

Τοιαῦται ἦσαν αἱ οὐσιώδεις διατάξεις τοῦ θεσπισθέντος προσωρινοῦ πολιτικοῦ συστήματος, οὗ ἡ ἐγκατάστασις ἐγένετο τῇ 26 Ἰαν. ἐν πάσῃ ἐπισημότητι. Τὴν 10 π. μ. ὁ Καποδίστριας, προηγουμένων ἑλληνικῶν τιμῶν σημαῶν, τῆς μουσικῆς τοῦ «Warspite» καὶ μετὰ τῆς σημαίας τῶν μαθητῶν τῆς ἀλληλοδιδασκτικῆς σχολῆς, οἵτινες ὅλοι ἐκράτουν εἰς τὰς χεῖρας κλάδους ἐλαίας, ἐξ ὧν ὡσαύτως ἦτο ἐστρωμένη καὶ ὅλη ἡ ὁδός, δι' ἧς θὰ διήρχετο ἡ πομπή, μετέβη κατὰ ταῦτα ὁ Καποδίστριας συνοδευόμενος ἀπὸ τὰ ἤδη τὴν 19 Ἰαν. ἐκλεχθέντα μέλη τοῦ Πανελληνίου καὶ τὸν Γραμματέα τῆς Ἐπικρατείας Σπυρ. Τρικούπην εἰς τὸν καθεδρικὸν ναὸν τῆς νήσου, ἐνθα

ἀφ' οὗ ὁ μὲν Κυβερνήτης ἰβρίσθη, στὰς ἀπέναντι τοῦ Μητροπολίτου κρατοῦντος εἰς χεῖρας τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον καὶ ἐκτείνας τὴν δεξιὰν χεῖρα, «ὅτι ὡς μόνον σκοπὸν θὰ εἶχε νὰ προάξῃ τὴν πρόοδον τῆς ἐθνικῆς καὶ πολιτικῆς ἀνακαινίσεως τῆς Ἑλλάδος», τὰ δ' ἤδη ἐκλεχθέντα μέλη τοῦ Πανελληνίου καὶ ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας τὸν οἰκεῖον ὄρκον, ἐψάλλη μικρὰ δοξολογία, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔρριψαν 19 κανονιοβολισμοὺς τὸ τε γαλλικὸν πολεμικὸν «Ἡρα» καὶ τὸ ῥωσικὸν τοιοῦτον «Ἐλένη», ἀμφότερα ναυλοχοῦντα τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐν τῷ λιμένι τῆς νήσου. Μετὰ τὴν ὑπὲρ τοῦ Κυβερνήτου ταύτην δέησιν ἠκολούθησεν ἡ συνήθης κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους μετὰ τὴν ναυμαχίαν τοῦ Νεοκάστρου, 8 Ὀκτ. 1827, δέησις ὑπὲρ τῶν 3 εὐρωπαϊῶν Ἡγεμόνων τῶν προστατευσάντων τὴν Ἑλλάδα, διαρκούσης τῆς ὁποίας τὰ φρούρια τῆς νήσου ἔρριψαν 21 τιμητικοὺς κανονιοβολισμοὺς. Οὕτως ἔληξεν ἡ ὅλη τελετή, τὴν δὲ μεσημβρίαν παρετέθη πρῶτευμα, εἰς ὃ παρεκάθισαν τὰ μέλη τοῦ Πανελληνίου, ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας καὶ οἱ παρεπιδημοῦντες ἀλλοδαποὶ ἀξιωματικοί. «Ἡ ἡμέρα αὕτη, ἔγραφεν ἡ «Γεν. Ἐφημερίς τῆς Ἑλλάδος» τῆς 28 Ἰαν. 1828 [7], ὑπῆρξεν ἡμέρα κοινῆς χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως καὶ θεωρεῖται ὡς μία τῶν ἐπισημοτέρων ἡμερῶν τῆς Ἑλλάδος διὰ τὴν καθίδρυσιν τῆς νέας Κυβερνήσεως». Οὐδεμίαν βεβαίως ἀμφισβόλια, ὅτι δὲν θὰ ἠδύνατο καλλίτερα νὰ χαρακτηρισθῇ ἡ 26 Ἰαν. 1828 — ἡμέρα, ἣτις ἐφαίνετο, ὅτι προοιωνίζετο τὴν ἐν τῷ μέλλοντι παγίωσιν ὅπωςδῆποτε τῆς τάξεως ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἐπικρατοῦσης γενικῆς ἀταξίας. Οἱ πρὸς τοῦτο, ὑπεράνθρωποι τῷ ὄντι καὶ ἐκνευριστικοὶ ἀγῶνες τοῦ δυσμοίρου Κυβερνήτου δὲν ἐστέφθησαν ὑπὸ πλήρους ἐπιτυχίας. Ἐν τούτοις, χωρὶς νὰ θελήσω νὰ ἐξετάσω κατὰ τίνα τρόπον ἐπολιτεύθη ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὸ διαρρεῦσαν μέχρι τῆς δολοφονίας τοῦ τετραετῆς περίπου χρονικὸν διάστημα, τοῦτο μόνον σημειοῦμαι ἐνταῦθα, ὅτι δὲν ἐβράδυνε ν' ἀναπτυχθῇ κατ' αὐτοῦ ἀδυσώπητος καὶ ἀγρία ἀντιπολίτευσις, ἣτις, ἐπὶ κεφαλῆς ἔχουσα τὸν ἀπὸ τῆς 11 Μαρτ. 1831 ἀρξάμενον νὰ ἐκδίδηται δισεβδομαδιαῖον «Ἀπόλλωνα» τοῦ Ἀναστ. Πολυζωΐδου, ἐμαίνετο ἐν Ἰδρα ἰδίως, παραδίδουσα εἰς τὸ κοινὸν ἐθνικὸν ἀνάθεμα τὸν

τύραννον καὶ δεσπότην! Ἡ τοιαύτη στάσις τῆς ἀντιπολιτεύσεως καὶ ἡ ἐντεῦθεν μεγάλη ἔξαισις τῶν πνευμάτων δὲν συνέβαλεν ὀλίγον εἰς τὸ διάδημα ἐκεῖνο τῆς 27 Σεπτ. 1831, πρωτίστως ὁμῶς εἰς καθαρῶς ἰδιωτικῆς φύσεως ἐκδίκησιν τῆς ὑπερόχου μανιάτικης οἰκογενείας δέον ν' ἀποδοθῇ τὸ πραξικόπημα ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἰς μὲν τὴν Ἑλλάδα ἐπροξένησε φυσικὰ ἀνυπόλογιστον βλάβην, διότι ἀπεστέρησεν αὐτὴν τῆς δεξιᾶς τῆς χειρὸς ἐν τῷ ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἀνορθώσεως ἀγῶνι, εἰς δὲ τὸ θῦμα διεφύλαξε τὸν ἀμάραντον τοῦ ἐθνικοῦ μαρτυρίου στέφανον. Τὴν στιγμὴν δὲ αὐτὴν, καθ' ἣν πρόκειται νὰ τελειώσω τὸ μικρὸν τοῦτο ἱστορικὸν σημεῖωμα, μοὶ ἔρχονται ἀσυνειδήτως πῶς εἰς τὸν νοῦν οἱ ὠραῖοι ἐκεῖνοι τοῦ Leopardi στίχοι,

Beatissimi voi,
Ch' offriste il petto alle nemiche lance
Per amor di costei ch' al sol vi diede.

ΔΗΜ. Ι. Δ. ΔΡΟΣΟΣ

ΤΑ ΒΑΣΑΝΑ ΤΗΣ ΣΚΗΝΗΣ¹

Τὸ θέμα μὲ τὸ ὁποῖον θὰ λάβω τὴν τιμὴν ν' ἀπασχολήσω κατὰ τὴν ἐσπέραν ταύτην τὸ εὐγενές μου ἀκροατήριον δὲν εἶναι φαιδρὸν. Εἶναι ἀπ' ἐναντίας μᾶλλον θλιβερὸν καὶ δύναται τις νὰ εἶπῃ τραγικόν. Εἶναι ἡ πάλη ἢ ἐναγώνιος, ἢ περιπετειώδης, ἢ ἡρωϊκὴ ἐνὸς ἀνθρώπου πρὸς πλῆθος ὀλόκληρον, ἢ πάλη ἐνὸς ἔργου τῆς διανοίας πρὸς μίαν φάλαγγα πυκνήν, τὴν ὁποῖαν στρατολογοῦν καὶ σχηματίζουν ἢ περιέργεια, ἢ δυσπιστία, ἢ προκατάληψις, ὁ φθόνος, ἢ κακεντρέχεια καὶ τὸ ταπεινὸν συμφέρον· εἶναι ὁ ἀγὼν, καθ' ὃν τὸ πνεῦμα πολλάκις κάμπτεται καὶ θραύεται ὑπὸ τὸν ὄγκον τῆς ἐχθρότητος, ἐκ τοῦ ὁποῖου καὶ ὅταν ἀκόμη θριαμβεύῃ ὁ νικητῆς ἀποσύρεται αἱμάσων καὶ ἐξηντλημένος, φέρων τραύματα δυσεπούλωτα, ὧν ἡ ὀδύνη δὲν ἀντισταθμίζεται ὑπὸ τοῦ ὕλικου καὶ ἠθικοῦ κέρδους, ὁ ἀγὼν τέλος τοῦ δραματικοῦ συγγραφέως πρὸς τὸ κοινὸν κατὰ τὴν ἐσπέραν τῆς πρώτης παραστάσεως τοῦ ἔργου του.

Δὲν θὰ ἦτο ἴσως ἀνάγκη δικαιολογίας, ὅτι ἐξέλεξα τὸ θέμα τοῦτο ἀντὶ παντὸς ἄλλου. Ἄλλ' ἀφοῦ διὰ τῆς συχνῆς ἐμφανίσεώς μου ἐπὶ τοῦ βήματος τούτου ἠτύχησα νὰ συνάψω δεσμούς τινας οἰκειότητος μετὰ τοῦ κοινού, ὅπερ ἐκάστοτε μὲ τιμᾶ διὰ τῆς ἀκροάσεώς του, αἰσθάνομαι τὴν ἐπιθυμίαν νὰ προβῶ εἰς διαχυτικὰς τινὰς ἐξηγήσεις. Ἄφ' ὅτου ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας ἐπέδωθην εἰς τὴν θεραπείαν τῶν γραμμάτων, κατετάχθην καὶ παραμένω ὡς ὀπλίτης ψιλὸς εἰς τὰς τάξεις τῶν ἐλαφρῶν φιλολογικῶν σωμάτων, ζηλεύων μὲν τοὺς καταφράκτους καὶ χρυσάσπιδας συναδέλφους μου, ἀλλὰ μὴ αἰσθανόμενος δυνάμεις ἐπαρκεῖς ὅπως περιδληθῶ καὶ ἐγὼ τὴν βαρεῖαν τῆς σοφίας των πανοπλίαν. Αὐτὸ τὸ ἐλαφρὸν εἶδος τῆς εὐθύμου καὶ ἀδολέσχου ἀνεκδοτολογίας ἔκριναν καλὸν νὰ προτιμήσουν κατὰ τὰς ἐφετεινὰς ἡμῶν βραχείας κοινὰς διαλέξεις καὶ οἱ ἐπὶ τὸ βῆμα

τοῦτο παρερχόμενοι ἐκ περιτροπῆς ἀγαπητοὶ μου συνάδελφοι, θεωροῦντες ὅτι καὶ διὰ λόγους ὑγιεινῆς τοῦ πνεύματος ὀφείλει νὰ ποικίλλεται ἡ διανοητικὴ του δίαιτα ἐκάστοτε μὲ τὰ τοιαῦτα ἐλαφρότερα καρυκεύματα· ἢ συμπαθῆς δ' εὐμένεια, μεθ' ἧς τὸ ἀκροατήριον παρηκολούθησε σταθερῶς τὰς περιοδικὰς ταύτας ὀμιλίας, μᾶς παρέχει τὸ ἐνδόξιμον νὰ πιστεύωμεν ὅτι δὲν ἀπήρσαν εἰς αὐτό. Καὶ τοιαύτη μὲν ἴσως ἦτο ἡ γενικωτέρα ἐντύπωσις· ἐν τούτοις φαίνεται ὅτι ὑπῆρχε καὶ κάποια λεληθυῖα μειονοψηφία, θὰ ἦτο δὲ ὄντως περίεργον ἂν εἰς ὀμήγουριν σχετικῶς πολυπληθῆ καὶ μάλιστα ἀποτελουμένην ἐξ Ἑλλήνων δὲν ὑπῆρχε καὶ ἀντιπολίτευσις. Περιῆλθε λοιπὸν εἰς γνῶσιν ἡμῶν ὅτι ἐξηνέχθησαν καὶ τινες μεμονωμένοι κρίσεις, χαρακτηρίσασαι τὴν ψυχαγωγίαν ταύτην τὴν ὁποῖαν ἠθελήσαμεν νὰ προσφέρωμεν εἰς τὸ κοινὸν ὡς πολὺ ἐπιπόλαιον καὶ παιγνιώδη.

Θὰ ἠδύνατό τις ν' ἀντιπαρατηρήσῃ εἰς τὴν μομφὴν ταύτην, ὅτι ἡ ἐλαφρότης εἶναι καὶ αὐτὴ στοιχεῖον συντελοῦν εἰς τὴν καθολικὴν ἁρμονίαν καὶ διὰ τοῦτο εἰς τὴν φύσιν ὑπάρχουν ὄχι μόνον ἵπποπόταμοι, ἀλλὰ καὶ ὑπολαῖδες, ὅτι δὲ ὅσον εἶναι χρήσιμος ὁ βαρὺς μόλυθος εἰς τὴν οἰκονομίαν τοῦ κόσμου, ἄλλο τόσον εἶναι ὁ βάμβαξ καὶ τὸ ἐλαφρὸν πτέλλον. Ἡ σοβαρότης ἔχει ἀνάγκην νὰ συγκιρναῖται κάποτε μὲ τὴν ἐπιπολαιότητα χάριν τοῦ πνευματικοῦ ἰσοζυγίου, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Βίσμαρκ, ὅστις ἀπεκαλεῖτο σιδηροῦς ἀρχιγραμματεὺς, καὶ δὲν ἦτο βεβαίως ἐλαφρὸς οὔτε κατὰ τὸ σῶμα οὔτε κατὰ τὴν διάνοιαν κατὰ τοὺς πολυμερίμους καὶ κρίσιμους καιροὺς τῆς εἰς Γαλλίαν ἐκστρατείας, παρακολουθῶν τὰ νικηφόρα γερμανικὰ στρατεύματα ἠρέσκετο ν' ἀναγινώσκῃ τὴν νύκτα γαλλικὰ μυθιστορήματα, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν περιφήμων πρὸς τὴν σύζυγον αὐτοῦ ἐπιστολῶν. Τὸ γεγονός τοῦτο προσεπικυροῖ μάλιστα καὶ τὸ συχνὰ παρατηρούμενον περίεργον φαινόμενον τῆς ἀντιθέσεως μεταξὺ τῶν χαρακτήρων καὶ τῶν κλίσεων, ἐνεκα τῆς ὁποίας οἱ ἐπιπόλαιοι εἶναι ἀκριβῶς ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι θορυβοῦν καὶ κόπτονται ὑπὲρ τῆς σοβαρότητος τῆς τέχνης, ὅπως οἱ κοντοὶ εἶναι οἱ ἀρεσκόμενοι νὰ φέρουν ὑψηλὰ τακούνια. Ἄλλ' ἐπειδὴ τέλος πάντων καὶ τὰ δικαιώματα τῆς μειονοψηφίας εἶναι σεβαστά, κατὰ τὰς ἡμέρας μάλιστα ταύτας καθ' ὧς γίνεται τόσος λόγος

¹ Διάλεξις γενομένη ἐν τῷ Συλλόγῳ Παρηγοῶ.

περί τῶν συνταγματικῶν ἐλευθεριῶν, ἐκρίθη καλὸν νὰ ἱκανοποιηθῆ καὶ ἡ ἐπιθυμία αὕτη, ἀνετέθη δὲ εἰς ἐμέ ὡς πρεσβύτερον τῆς ομάδος ἢ κατασκευὴ σοβαρωτέρου ὀπωσδήποτε ἀναγνώσματος διὰ τὴν σημερινὴν ἐσπερίδα. Τοῦτο λοιπὸν θὰ παραθέσω πρὸ τῆς λοιπῆς πανδαισίας, ἐξαιτούμενος ἐπιείκειαν διὰ τὴν μαγειρικὴν μου ἀπειρίαν παρ' ἐκείνων, οἵτινες δὲν θὰ εὔρουν οὔτε εἰς αὐτὸ ἐπαρκῆ δόσιν σοβαρότητος καὶ ἐμβριθείας.

* *

Πρέπει ὁμως νὰ κάμω καὶ ἄλλην μίαν δήλωσιν. Τὰ ὑλικά ἅτινα μετεχειρίσθην διὰ τὴν σύνθεσιν τοῦ παρόντος καρυκεύματος ἔχουν προέλευσιν ξενικὴν. Δὲν ἀνάγονται μὲν εἰς τὴν κατηγορίαν τοῦ περιβοήτου ἀμερικανικοῦ λίπους, μὲ τὸ ὅποιν νοθεύεται τὸ βούτυρόν μας καὶ δηλητηριάζεται ὁ στόμαχος μας· ἀπ' ἐναντίας προέρχονται ἀπὸ ἐκλεκτὰ καὶ πεφημισμένα φιλολογικὰ ἐργαστάσια. Ἐπειδὴ δὲ εὐλόγως ἴσως θὰ ἐγερθῆ ἡ ἀπορία πῶς, προκειμένου νὰ ὁμιλήσω περὶ τῆς ψυχολογίας καὶ τῶν ἐντυπώσεων τῶν δραματικῶν συγγραφέων, δὲν ἀρύομαι τὰ συστατικά τῆς ὁμιλίας μου ἐκ τῶν προσωπικῶν μου ἐντυπώσεων καὶ ἐκ τοῦ κύκλου τῶν συμβαινόντων περὶ τὴν ἐγγύριον σκηνὴν, ἀλλ' ἀνατρέχω εἰς ξένα, προλαμβάνω νὰ δώσω καὶ περὶ τούτου σύντομον ἐξήγησιν.

Ἐχω βέβαια καὶ ἐγὼ καθὼ δραματικὸς συγγραφεὺς τὰς ἰδιαιτέρας μου ἐντυπώσεις ἐκ τοῦ δραματικοῦ μου σταδίου, ἀλλὰ δὲν τὰς θεωρῶ πολὺ ἀξίας νὰ προκαλέσουν τὸ ἐνδιαφέρον ἐκλεκτῆς ὁμηγύρευς οἷα ἡ ὑμετέρα. Ἡ σκηνὴ μας εἶναι μικρά, στενὴ, ἀσφυκτικὴ· δὲν ἔχει τοὺς εὐρεῖς ὀρίζοντας τοὺς περιβάλλοντας τὸν περιβλεπτόν τοῦτον βωμόν τῆς τέχνης εἰς ἄλλας χώρας. Τὰ ἐπ' αὐτῆς καὶ πέριξ αὐτῆς κινούμενα πρόσωπα ἔχουν τὰς διαστάσεις τῶν μικροσκοπικῶν ὄντων, ἅτινα συνήνητησεν ὁ Γύλλιβερ εἰς τὰ μυθώδη αὐτοῦ ταξίδια, αἱ δὲ εἰς τὴν κονίστραν τῆς συναπτόμεναι μάχαι δὲν ἔχουν τὸ ἐπικὸν μεγαλεῖον τῆς πάλης τῶν γιγάντων καὶ τῶν ἡρώων, ἀλλὰ φέρουν μᾶλλον τὴν εὐθυμον χροιάν ἀλεκτρονομαχίας. Μία ἐπιτυχία θεατρικοῦ ἔργου ἐκεῖ προβλέπεται, σχολιάζεται καὶ συζητεῖται καὶ ἐξεγείρει θύελλαν γενικοῦ ἐνδιαφέροντος· ἡ παγκόσμιος

φῆμη παραλαμβάνει καὶ διαλαλεῖ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὸ ὄνομα καὶ τὴν δόξαν τοῦ εὐτυχοῦς θριαμβευτοῦ, ὅστις μετὰ τοῦτο ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ λούεται εἰς τὰ νάματα τοῦ Χρυσοφόρου Πακτωλοῦ. Ἐνῶ εἰς τὰ ἰδικά μας θεάτρα ἡ ἐπιτυχία περᾶ μὲ τὴν ἀδιαφορίαν καὶ τὴν ἀσημιότητα, μεθ' ἧς παρέρχεται εἰς τὸ ἀστυνομικὸν δελτίον καὶ εἰς τὰς εἰδήσεις τῶν ἐφημερίδων ἢ συνήθως «σοῦστα ἐλαύνουσα ἀπὸ ρυτῆρος», τὸ ἀνάστημα δὲ τοῦ ποιητοῦ δὲν ὑψώνεται οὔτε κατὰ μίαν γραμμὴν ὑπεράνω τῆς μάνδρας, ὅπου ἔλαβε χώραν ὁ θρίαμβός του, καὶ τὰ περίφημα ποσοστά, ἅτινα ἐξιππάζουν τοὺς μᾶλλον εὐπίστους καὶ εὐφραντάστους, δὲν ἐπιτρέπουν ὄχι λουτρά εἰς τὸν Πακτωλόν, ἀλλ' οὔτε καὶ προσκαίρους διατριβὰς περὶ τὴν σοῦδαν τοῦ Φαλήρου.

Θὰ ἠδυνάμην νὰ σᾶς διηγηθῶ, λόγου χάριν, πῶς γίνεται συνήθως παρ' ἡμῖν ἡ ἀνάγνωσις νέου τινὸς δραματικοῦ ἔργου εἰς κύκλον λογίων καὶ ὁμοτέχνων, ἐκ τῶν ὁποίων κανεὶς ποτε σχεδὸν δὲν ἔχει τὸ θάρρος τῆς εὐπαρρησιάστου γνώμης, καὶ μερικά κατὰ τὴν ἀκρόασιν ἢ συλλογίζονται τὰς ἰδικὰς τῶν ὑποθέσεις, ἢ ἀποκοιμῶνται — τὸ ὅποιν δὲν κατακρίνω, διότι ὁ ὕπνος καὶ εἰς τὰς φιλολογικὰς καὶ εἰς τὰς πολιτικὰς συναθροίσεις καὶ συζητήσεις εἶναι καὶ αὐτὸς μία γνώμη — ὅλοι δὲ κατὰ κανόνα θὰ ἐκθειάσουν μὲν μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀναγνώσεως τὸ ἔργον σου, θ' ἀρχίσουν δὲ τὸν ἐξάψαλμον ἐναντίον τοῦ μόλις σὲ ἀποχαιρετίσουν. Θ' ἀπεπειρώμην νὰ σᾶς διηγηθῶ τὰ θηριοδραμαστικά κατορθώματα τοῦ συγγραφέως κατὰ τὰ γυμνάσια, τοὺς ὑπερφυεῖς ἀγῶνάς του, ὅπως καταστείλῃ τὰς ἀπροθυμίας, τὰς μικροαντιζηλίας καὶ μικροφιλοδοξίας τῶν ἠθοποιῶν, οἵτινες, ἐὰν ἐπιτύχῃ τὸ ἔργον, θ' ἀποδώσουν εἰς ἑαυτοὺς τὴν ἐπιτυχίαν, ἐὰν δὲ ἀποτύχῃ, θὰ ἐπιρρίψουν ὅλα τὰ σφάλματα καὶ τὰς εὐθύναις εἰς τὸν ἀτυχῆ συγγραφέα. Θὰ ἠδυνάμην νὰ σᾶς περιγράψω τὴν δολιότητα καὶ τὴν ὑποκρισίαν ἐκείνων, τοὺς ὁποίους ἀποκαλῶ «ἀσπόνδους φίλους», οἵτινες τὴν ἐσπέραν τῆς πρώτης παραστάσεως ἔρχονται εἰς τὴν σκηνὴν, ὅπου ἀναμένεις μὲ καρδιοκτύπι τὴν ἐκδοσιν, διὰ νὰ σοῦ σφίξουν τὸ χέρι, διὰ νὰ σοῦ εἰποῦν μερικοὺς λόγους ἐνθαρρύνσεως καὶ ἔπειτα καταβαίνουν εἰς τὴν πλατείαν καὶ ἀρχίζουν τὴν προπα-

γάνθαν τῆς σπερμιολογίας καὶ τῆς κατακρίσεως. Θὰ ἐπεχειροῦν νὰ σὰς παραστήσω ἐκ τίνων στοιχείων καταρτίζονται αἱ συμμορφαί τῆς ποικίλης ἐχθρότητος καὶ πῶς διασπείρονται μεταξὺ τοῦ πλήθους καὶ πῶς μὲ μερικὰ μισόλογα καὶ μορφασμούς καὶ εἰρωνικούς ὑπαινιγμούς, προσπαθοῦν νὰ δημιουργήσουν ρεῦμα δυσμενείας μεταξὺ τοῦ ἀκρατηρίου. Θὰ προσεπάθουν νὰ ζωγραφίσω τὴν περίεργον εὐσυνειδησίαν τοῦ δημοσιογράφου, ὅστις θὰ μετρήσῃ τὴν ἀπόστασιν, ἣτις σὲ χωρίζει ἀπὸ τοῦ γραφείου του, διὰ νὰ ρυθμίσῃ κατ' ἀναλογίαν τὸν τρόπον, μεθ' οὗ θ' ἀναγγείλῃ τὴν ἐπομένην εἰς πέντε ἢ δέκα γραμμὰς τὴν ὑποδοχὴν τῆς ἔτυχε τὸ ἔργον σου. Θὰ ἐπέθετα δὲ ὡς κορωνίδα εἰς τὸ ὄλον τὴν χαλκοπράσινον μορφὴν τοῦ κριτικοῦ, ὅστις θὰ γράψῃ τὴν ἐπίσημον πλέον κρίσιν, τοῦ κριτικοῦ ὅστις νομίζει ὅτι αἱ ὀλίγαι δάφναι ἅς δρέπει τυχὸν πᾶς ἄλλος κλέπτονται ἀπὸ τὸν κῆπον τῆς ἰδικῆς του δόξης. Ἀλλὰ καὶ ταῦτα ἀκόμη τὰ μικρὰ καὶ ταπεινὰ δὲν θὰ ἠδυνάμην νὰ ἐκφράσω μὲ τὴν εὐγλωττίαν, μὲ τὴν ψυχολογικὴν ἀκρίβειαν, μὲ τὴν εὐστοχίαν τοῦ χρωστήρος καὶ τὰ ἀδρὰ χρώματα, μὲ τὰ ὅποια τὰ ἐζωγράφησαν οἱ μεγάλοι ἀριστεῖς τῆς δραματικῆς τέχνης, οἱ δράσαντες εἰς εὐρείας καὶ δοξασμένας παλαίστρας. Διὰ τοῦτο ἀντ' ἐμοῦ φέρω νὰ ὀμιλήσουν δύο ἐκ τῶν ἐξοχωτέρων δραματικῶν συγγραφέων τῆς σκηνης καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἐπικαλοῦμαι τὴν προσοχὴν σας.

Ἐκ τῶν δύο τούτων συγγραφέων, τῶν ἀντιπροσωπευόντων δύο ἱστορικὰς περιόδους καὶ δύο ὠρισμένας φάσεις τῆς ἐν Γαλλίᾳ δραματικῆς τέχνης, ὁ πρῶτος εἶναι ὁ Ἀλέξανδρος Δουμάς πατήρ, ὅστις δὲν ὑπῆρξε μόνον μέγας καὶ παγκοσμίου φήμης μυθιστοριογράφος, ἀλλὰ καὶ δραματικὸς συγγραφεὺς, τοῦ ὁποίου τὰ ἔργα ἀκόμη παριστάνονται εἰς τὸ Γαλλικὸν Θέατρον. Τὸ δράμα αὐτοῦ Ἐρρῖκος I" ἀφῆκεν ἐποχὴν, ἐπ' αὐτοῦ δὲ συνήφθη μία τῶν πρώτων καὶ κρίσιμων μαχῶν, ἐν ᾗ ὁ νεάζων τότε καὶ σφριγηλὸς ρωμαντισμὸς κατέβαλε τὸν γεγηρακότα κλασικισμὸν.

Ἴδου πῶς περιγράφει αὐτὸς τὰς φάσεις καὶ τὰς δοκιμασίας τοῦ θεατρικοῦ ἀγῶνος :

«Διῆλθον τὴν ἑσπέραν εἰς τὴν πρώτην παράστασιν τοῦ δράματός μου Ἀρμαντάλ. Ἦτο ἡ τεσσαρακοστὴ φορὰ καθ' ἣν ἐπανελαμβάνετο δι' ἐμὲ ἡ δοκιμασία τῆς πάλης τοῦ πνεύματος πρὸς τὴν ὕλην, τῆς μονώσεως πρὸς τὸ πλῆθος, φοβεροῦ παιγνιδίου, τὸ ὅποion μ' ἐθεράπευσε διὰ παντὸς ἀπὸ τῆς ἐπιθυμίας παντὸς ἄλλου, διότι εἰς αὐτὸ τὸ παιγνίδιον διακυβεύει κανεὶς ὄχι μόνον τόσον χρυσίον, ὅσον δὲν διακινδυνεύουν καὶ οἱ τολμηρότεροι τῶν χαρτοπαικτῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν ἀπὸ εἰκοσαετίας κτηθεῖσαν φήμην εἰς τὸ εὐρὺ πεδίον τῶν γραμμάτων, ὅπου τόσοι πολλοὶ σπεύρουν καὶ τόσοι ὀλίγοι θερίζουν.

«Διότι σημειώσατε ὅτι ὁσάκις συγγραφεὺς τις πίπτει εἰς τὸ θέατρον, πίπτει ἀπὸ τοῦ ὕψους τῶν εἰκοσι, τριάκοντα, τεσσαράκοντα προγενεστέρων ἐπιτυχιῶν του, εἰς τρόπον ὥστε ὅσας περισσοτέρας ἐπιτυχίας ἔσχεν εἰς τὸ στάδιόν του, τόσον βαθύτερα χάλνει ὑπ' αὐτὸν ἡ ἄβυσσος καὶ τόσον κινδυνωδεστέρα εἶναι ἡ πτώσις.

«Τὰς προσπαθείας λοιπόν, τὰς ὁποίας καταβάλλει τὸ κοινὸν ὅπως κατάρριψῃ ἓνα συγγραφέα ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς φήμης του καὶ τὰς ὁποίας ἐσπούδασα κατὰ τὴν παράστασιν τῶν ἔργων τῶν συναδέλφων μου, ἔχω τὸ θάρρος νὰ σπουδάζω καὶ κατὰ τὴν παράστασιν τῶν ἰδικῶν μου ἔργων.

«Εἶναι ὄντως περίεργος διὰ τὸν ἄνθρωπον, τοῦ ὁποίου τὴν καρδίαν ἠυδόκησεν ὁ Θεὸς νὰ περιβάλλῃ μὲ τριπλοῦν χάλυθα, ὥστε νὰ εἶναι ἱκανὴ νὰ ὑφίσταται τὴν δοκιμασίαν, ἡ πάλη, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ ἔργον προκαλεῖ καὶ ἀντιμετωπίζει μόνον τοῦ δισχιλίους θεατὰς καὶ παλαίει μὲ αὐτοὺς στήθος πρὸς στήθος ἐπὶ ὥρας, κάμπτεται, κύπτει ὡς ἀθλητὴς καταπεπονημένος, ὀρθοῦται αἴφνης καὶ καταβάλλει τὸ κοινὸν καὶ τὸ ἀνατρέπει καὶ τὸ κρατεῖ ἐκτάδην ὑπὸ τὸ γόνυ του μέχρις ὅτου ζητήσῃ χάριν καὶ ἐρωτήσῃ νὰ μάθῃ τὸ ὄνομα τοῦ ἀγνώστου νικητοῦ του.

«Ἄλλοτε πάλιν ὁ νικητὴς εἶναι πολὺ γνωστός, εἰς ταύτην δὲ τὴν φήμην ἢ τὴν ἀσημότητα τοῦ συγγραφέως ἔγκειται πολλάκις ἡ ἐξήγησις τῆς μανιώδους καταφορᾶς τοῦ κοινοῦ κατὰ τὴν πρώτην παράστασιν.

«Τὸ κοινὸν τῶν πρώτων παραστάσεων ἔχει τι τὸ ἰδιάζον, συγκείμενον ἀπὸ στοιχεῖα συναθροιζόμενα μὲν ἐπὶ τὸ αὐτό,

ἀλλὰ μὴ συναναφυρόμενα, συναντιώμενα δὲ μόνον κατ' ἐκείνην τὴν ἐσπέραν. Ἴσιναι τὸ αὐτὸ κοινόν, τὸ ὁποῖον βλέπετε ἀναλλοιώτως εἰς πάσας τὰς τοιούτου εἴδους ὁμηγύρεις ἐν τῷ συνόλῳ καὶ ἐν ταῖς λεπτομερείαις του, ἀρκεῖ νὰ ἐνθυμησθε καίπως τὰ πρόσωπα καὶ νὰ διατηρῆτε τὴν ἀνάμνησιν τῶν ἐντυπώσεων.

«Ἴδου τὰ συστατικά ἐξ ὧν ἀποτελεῖται τὸ κοινόν τοῦ θεάτρου τὴν ἐσπέραν τῆς πρώτης παραστάσεως δραματικοῦ ἔργου.

«Πεντακόσια ἢ ἑξακόσια πρόσωπα, ἄνδρες καὶ γυναῖκες τοῦ καλοῦ κόσμου, ἐξ ὧν ἐν μέρος ἐφρόντισεν ἐγκαίρως νὰ προμηθευθῆ εἰσιτήρια, οἱ δὲ ἄλλοι ἐβράδυναν καὶ τὰ ἠγόρασαν μὲ ὑπερτίμησιν. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι εἶναι δύσθυμοι, διότι ἠγόρασαν τὸ εἰσιτήριον ἀντὶ δέκα, εἴκοσιν ἢ καὶ πενήκοντα ἐνίοτε φράγκων, ἀλλ' ἔχουν τὴν ἀκαίτησιν νὰ τοῖς δοθῆ διασκέδασις πενήκοντα φράγκων.

«Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην κατηγορίαν ὑπάγονται καὶ ἐκεῖνοι, οἵτινες δὲν ἔρχονται διὰ τὸ θεάμα, ἀλλὰ διότι ἐπιθυμοῦν νὰ ἴδουν τὴν κυρίαν Α ἢ τὴν δεσποινίδα Β καὶ ν' ἀνταλλάξουν μετ' αὐτῆς ἐν νεῦμα ἢ ἓνα χαιρετισμόν· διὰ τοῦτο ὑποβάλλονται ἐξ ἀνάγκης εἰς τὴν δαπάνην τοῦ εἰσιτηρίου, ἣτις θὰ συνεπιφέρῃ τὴν στέρησιν ἄλλων τέρψεων. Ὡστε ἔχομεν τὴν πρώτην μερίδα τοῦ κοινοῦ ἀποτελουμένην ἐξ ἑξακοσίων ἀτόμων, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ τριακόσιοι εἶναι ἀδιάφοροι καὶ οἱ ἄλλοι τριακόσιοι δύσθυμοι.

«Ἐπειτα ἔρχονται καμμιά σαρανταριὰ δημοσιογράφοι, φίλοι ἢ ἐχθροὶ τοῦ συγγραφέως, ἀλλὰ μᾶλλον ἐχθροὶ παρὰ φίλοι, οἱ ὁποῖοι θὰ ἐπιδείξουν πολὺ πνεῦμα εἰάν τὸ ἔργον ἀποτύχῃ, διότι θὰ συνάξουν ἐν μέρος ἀπὸ τὸ συντριβὲν πνεῦμα τοῦ ἔργου διὰ νὰ κατασκευάσουν πυρομαχικά, ἐνῶ εἰάν τὸ ἔργον ἐπιτύχῃ, μένουν μὲ μόνον τὸ ἰδικόν των πνεῦμα.

«Μερικοὶ δραματικοὶ συγγραφεῖς, τῶν ὁποίων ἡ λίαν διαρκὴς ἐπιτυχία τῶν συναδέλφων των ταπεινώνει τὴν ἰδικὴν των ἀλαζονείαν, οἱ ὁποῖοι χειροκροτοῦν, ἀλλὰ χωρὶς νὰ προσεγγίσουν τὰς παλάμας καὶ ψιθυρίζουν πρὸς τὸν γείτονα: «Ἦ ἰσάχλα! τί ἀπαίσιον πρᾶγμα! Αἰωνίως τὰ ἴδια, καμμιά πρωτοτυπία!» Χειροκροτοῦν λοιπὸν σιγὰ καὶ κακολογοῦν φανερά.

«Ἄρκετοὶ ἠθοποιοὶ τῶν ἄλλων θεάτρων, οἱ ὁποῖοι δὲν

ἔρχονται διὰ τὸ ἔργον, ἀλλὰ διὰ νὰ ἴδουν πῶς τὸ παίζουσι οἱ συνάδελφοί των καὶ ἐκλέγουσι τὰς στιγμὰς τῆς σιγῆς καὶ τῆς προσηλώσεως τοῦ κοινοῦ διὰ νὰ ἐπικρίνουν, νὰ σχολιάσουν, νὰ καυχηθοῦν ὅτι αὐτοὶ ὑπεκρίθησαν ἢ θὰ ὑπεκρίνοντο καλλίτερα ἀνάλογα μέρη κλπ.

«Διάφοροι κυρίαι ἀμφίβιοι, εὕρισκόμενα εἰς τὸ μεταίχμιον τοῦ ἐλαφροῦ καὶ τοῦ καλλιτεχνικοῦ κόσμου, αἱ ὁποῖαι δὲν ἔρχονται οὔτε διὰ τὸ ἔργον οὔτε διὰ τοὺς ἠθοποιοὺς, ἀλλὰ διὰ τοὺς θεατὰς καὶ ἐγκαθιδρύουσι τηλεγραφικὰς συνεννοήσεις διὰ τῶν δικπτρῶν, τοῦ ριπιδίου ἢ τῆς ἀνθοδέσμης, ἐξ ὅλης δὲ τῆς παραστάσεως δὲν εἶδαν ἄλλο παρὰ τὴν τουαλέτταν τῆς πρωταγωνιστρίας.

«Διακόσιοι ἢ τριακόσιοι ἀφελεῖς οἰκοκυρατοὶ, οἱ ὁποῖοι ἦλθον μὲ τὴν πρόληψιν ὅτι τὸ θέατρον εἶναι ἀνήθικον καὶ διὰ τοῦτο μόλις καὶ μετὰ βίας ἐπήραν τὰς συζύγους των, ἀλλ' ἀφήκαν τὰ κορίτσια των εἰς τὸ σπίτι, οἱ ὁποῖοι περιμένουν νὰ ἴδουν τὰς ἀνηθικότητας τοῦ ἔργου καὶ θυμώνουν ὅταν δὲν τὰς βλέπουν ὡσάν νὰ τοὺς ἐγέλασαν. Αὐτοὶ ἐν τούτοις ἀποτελοῦν τὴν ἀγαθωτέραν μερίδα τοῦ κοινοῦ καὶ φαιδρύνονται ἢ συγκινοῦνται ἐν εἰλικρινείᾳ, ὁ δὲ συγγραφεὺς σπανίως ἔχει ἐξ αὐτῶν παράπονον. Εἰς τὴν αὐτὴν δὲ τάξιν εἶναι καταλεκτέοι καὶ οἱ ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ, οἱ ἀπροσποίητοι καὶ ἀδέσμευτοι ἐκ τοῦ φθόνου, τῆς ματαιοδοξίας ἢ τοῦ συμφέροντος, οἵτινες χειροκροτοῦν ἢ ἀποδοκιμάζουν ἐν πεποιθήσει. Εἶναι καὶ αὐτοὶ ἐκ τῶν μᾶλλον ὑγιῶν στοιχείων τοῦ ἀκροατηρίου.

«Προσθετέον ἐν τέλει καὶ τοὺς ἐγκαθέτους, οἱ ὁποῖοι, ὡς νὰ τὸ ἔκαμναν ἐπίτηδες, χειροκροτοῦν πάντοτε ἀκαίρως, διὰ νὰ προκαλοῦν τὴν ἀγανάκτησιν τῶν ἄλλων θεατῶν.

«Αὐτὸς εἶναι ἐν τῷ συνόλῳ ὁ Ἄρειος Πάγος, πρὸ τοῦ ὁποῖου δικάζεται τὸ πνεῦμα κατὰ πᾶσαν ἐποχὴν· αὐτὸς εἶναι ὁ Βριάρεως μὲ τὰς δισχιλίαις κεφαλὰς καὶ τὰς τετρακισχιλίαις χεῖρας, κατὰ τοῦ ὁποῖου ἠγωνιζόμενῃ διὰ τεσσαρακοστὴν φορὰν μὲ τὴν συνήθη μου ἀταραξίαν, ἀλλὰ καὶ μὲ ἀθυμίαν καὶ μὲ κατήφειαν μεγαλειτέραν τοῦ συνήθους.

«Ἐἶπα κατήφειαν καὶ τὸ ἐπαναλαμβάνω· διότι οὐδὲν εἶναι θλιβερώτερον τῆς πάλης ταύτης, τὴν ὁποῖαν εἶναι τις ὑποχρεωμένος νὰ ὑφίσταται, ἔστω καὶ νικηφόρως, κατὰ τῆς κακεν-

τρεχούς μερίδος του κοινού της εμφανιζομένης εις πάσαν πρώτην παράστασιν, αντιδρώσης κατά του γέλωτος και κατά των δακρύων, έτοιμης δέ πάντοτε να έπιπέση κατά του έργου εις τὸ πρῶτον σημεῖον τῆς αδυναμίας του.

«Έπειτα όλον εκείνο τὸ πλῆθος, τὸ ὁποῖον διαλύεται και φεύγει και σὲ ἀφίνει τόσον μᾶλλον μεμονωμένον ὅσον ἡ ἐπιτυχία εἶναι μεγαλειτέρα! "Όλοι εκείνοι οἱ φίλοι, οἱ ὁποῖοι ἀπέρχονται λησμονοῦντες νὰ σοῦ σφίξουν τὴν χεῖρα! "Όλα εκείνα τὰ φῶτα, τὰ ὁποῖα σβύνονται πρὶν ἀκόμη ἐξέλθουν οἱ τελευταῖοι θεαταί· ἡ αὐλαία, ἡ ὁποία ἀνασύρεται και ἀποκαλύπτει σκηνὴν κενὴν και παγεράν· τὸ θέατρον ἐκεῖνο, τοῦ ὁποῖου ἡ ψυχὴ ἀπέπτη και ὁμοιάζει μὲ πτώμα· ὁ ἀμυδρὸς φανὸς, ὅστις ἀντικατέστησε τὴν προτέραν φωτοχυσίαν· ἡ σιγὴ, ἣτις διεδέχθη ὅλους τοὺς βορῦδους, ὅλα ταῦτα, σὰς βεβαιῶ, δύνανται νὰ προκαλέσουν τὴν πλέον πραγματικὴν θλίψιν, τὴν πλέον βαθεῖαν ἀποθάρρυνσιν.

«Ποσάκις, Θεέ μου, και ὅταν ἀκόμη ἡ θλίψις ἦτο παροδικὴ και ἡ ἀποθάρρυνσις δὲν ἔφθανε μέχρι τῆς καρδίας, ποσάκις μετὰ τοὺς ὠραιότερους, τοὺς μᾶλλον πολυκρότους και ἀδιαφιλονικήτους θριάμβους μου, μετὰ τὸν "Ερρῖκον I", τὸν "Αντονύ, τὴν "Αγγέλαν, τὴν Δεσποινίδα Μπελίλ, ποσάκις ἐπανῆλθον πεζὸς εἰς τὴν κατοικίαν μου μὲ τὴν καρδίαν ἐξωγκωμένην, μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὕγρους και ἑτοιμοὺς νὰ χύσουν πικρὰ δάκρυα, ἐνῶ οἱ ἡμίσεις τῶν θεατῶν ἔλεγαν:

«— Τί εὐτυχῆς ποῦ θὰ εἶναι αὐτὴν τὴν ὥραν! »

* *

Τὸν λόγον ἔχει τώρα ἕτερος Γάλλος συγγραφεὺς ἀντιπροσωπεύων τὴν δραματικὴν τέχνην τῶν σχετικῶς νεωτέρων χρόνων, ὁ Ἄλφόνσος Δωδέ, τοῦ ὁποῖου τὸ ὄνομα μὲ ἀπαλλάσσει τοῦ κόπου νὰ προσθέσω εἰς αὐτὸ ἐγκωμιαστικὰ ἐπίθετα. Ἴδου μὲ ποῖον λεπτὸν χιοῦμοσ, μὲ ποῖαν χάριν και μὲ ποῖαν στυλιπνότητα χρωμάτων περιγράφει τὴν ἀγωνίαν του κατά τὴν ἑσπέραν τῆς πρώτης παραστάσεως τοῦ έργου του:

«Ἡ ἑναρξίς τοῦ θεάματος εἰς τὸ πρόγραμμα ὀρίζεται διὰ τὴν ὀγδόην ὥραν. Μετὰ πέντε λεπτὰ θὰ ὑψωθῆ ἡ αὐλαία. Οἱ

μαχανικοί, ὁ διευθυντῆς και οἱ ὑπηρέται τῆς σκηνῆς, ὅλοι εἶναι εἰς τὴν θέσιν των. Οἱ ἠθοποιοὶ ὅσοι ἔχουν μέρος εἰς τὰς πρώτας σκηνάς, ἑτοιμάζονται, λαμβάνουν τὰς θέσεις των. Κυττάζω διὰ τελευταίαν φοράν ἀπὸ τὴν τρύπαν τῆς αὐλαίας. Ἡ αἴθουσα εἶναι πλήρης μέχρις ἀσφυξίας, πεντακόσαιοι κεφαλαὶ ἀμφιθεατρικῶς διατεταγμένοι, κινούμενοι και καταυγαζόμενοι ἀπὸ πλήμμυραν φωτός. Μερικοὺς ἀναγνωρίζω ἐδῶ κ' ἐκεῖ ἀορίστως· ἀλλ' ἡ φυσιογνωμία των μοὶ φαίνεται ἐντελῶς παρηλλαγμένη. Τὸ ἦθος των μοὶ φαίνεται ἐπιτετηδευμένον, ἔχουν ἔκφρασιν ἀγέρωχον, δογματικὴν, και τὰ ὀλοπτρα στρέφονται ἤδη και μὲ σκοπεύουν ὡς πιστόλια. Ὑπάρχει εἰς μίαν ἄκρην και ἐν προσφιλέσ πρόσωπον, ὠχρὸν ἐκ τῆς ἀγωνίας και τῆς προσδοκίας, ἀλλὰ πόσοι εἶναι οἱ ἐχθρικῶς διατεθειμένοι! Τί ὀγκος ἀδιαφορίας, ἀφηρημάδας, προλήψεως, δυσπιστίας!... Καὶ νὰ συλλογίζωμαι ὅτι ὅλα ταῦτα πρέπει νὰ τὰ διασκορπίσω, ὅτι πρέπει νὰ ἐξαφανίσω αὐτὴν τὴν ἀτμόσφαιραν τῆς πλήξεως και τῆς δυσμενείας! πρέπει νὰ δημιουργήσω εἰς ὅλας αὐτὰς τὰς χιλιάδας τῶν ὄντων ἕνα κοινὸν λογισμόν! Νὰ συλλογίζωμαι ὅτι τὸ δράμα μου δὲν ἠμπορεῖ νὰ ζήσῃ παρὰ ἐὰν κατορθώσῃ ν' ἀνάψῃ τὸ πῦρ τῆς ζωῆς του εἰς ὅλα αὐτὰ τὰ ζεύγη τῶν ἀμειλίκτων ὀφθαλμῶν!... Ἡθελα νὰ περιμένω ἀκόμη και νὰ ἐμποδίσω, νὰ ἐμποδίσω ν' ἀνασυρθῆ ἡ αὐλαία. Ἄλλ' ὄχι! εἶναι πολὺ ἀργά· τὰ τρία κτυπήματα ἀντηχοῦν, ἡ ὀρχήστρα ἀρχίζει τὸ προανάκρουσμα... ἐπακολουθεῖ βαθεῖα σιγὴ και ἀκούω διὰ τῶν παρασκηνίων μίαν φωνὴν ὑπόκωφον, μακρινήν, ἣτις χάνεται μέσα εἰς τὴν ἀπέραντον αἴθουσαν. Τὸ δράμα μου ἀρχίζει... Ἄ, δυστυχισμένε, τί ἔκαμες!...

«Ἡ στιγμή εἶναι φοβερά, δὲν ἠξεύρω ποῦ νὰ χωθῶ, τί νὰ κάμω! Νὰ μείνω ἐκεῖ ἀκκουμβῶν εἰς μίαν θύραν ζωγραφιστήν, μὲ τὸ οὖς τεταμένον, μὲ τὴν καρδίαν περισφιγγομένην, και νὰ ἐνθαρρύνω τοὺς ἠθοποιούς, ἐνῶ ἔχω τόσην ἀνάγκην ἐνθαρρύνσεως ἐγὼ ὁ ἴδιος, νὰ ὀμιλῶ χωρὶς νὰ ἠξεύρω τί λέγω, νὰ μειδιῶ ἐνῶ φαίνεται εἰς τὸ βλέμμα μου ἡ σύγχυσις τοῦ λογικοῦ μου; Ἄς πάῃ στὸ καλό! προτιμῶ καλλίτερα νὰ εἰσχωρήσω εἰς τὴν αἴθουσαν και ν' ἀντικρούσω τὸν κίνδυνον κατά πρόσωπον.

* *

«Κρυμμένος εις τὸ βάθος ἑνὸς τῶν παρὰ τὸ προσκλήνιον θεωρεῖων προσπαθῶ νὰ λάβω τὸ ἦθος θεατοῦ ἀδεσμεύτου ἀπὸ πάσης ὑποχρέωσης, ἀδιάφορος ὡς νὰ μὴ εἶχα ἴδῃ τὸν κονιορτὸν ἐκεῖνον τῶν σανίδων νὰ περιίπταται περὶ τὸ ἔργον μου, ὡς νὰ μὴ εἶχον διευθύνῃ ἐγὼ ὁ ἴδιος ὄλας ἐκείνας τὰς κινήσεις καὶ τὰ νεύματα καὶ τὰς φωνὰς καὶ τὰς ἐλαχίστας λεπτομερείας τῆς σκηηνικῆς διασκευῆς ἀπὸ τῶν θυρῶν μέχρι τοῦ γινώμονος τοῦ ἀεριοφωτος. Εἶναι παράδοξος ἡ ἐντύπωσίς μου. Θέλω ν' ἀκούσω, ἀλλὰ δὲν δύναμαι. Ἰὰ πάντα μ' ἐνοχλοῦν καὶ τὰ πάντα μὲ ταράττουν, ἐν κλειδί ποῦ τρίζει εἰς τὴν θύραν, ἐν κάθισμα ποῦ ἀνακινεῖται, ἐν βήξιμον εἰς τὸ ὅποῖον ἀνταποκρίνεται ἐν ἄλλο ὡσάν νὰ τὸ ἐνθαρρύνῃ, ὁ ψιθυρισμὸς τῶν ριπιδίων, ὁ θροῦς τῶν ἐσθήτων, χίλιοι μικροὶ καὶ ἀσήμαντοὶ θόρυβοι, οἱ ὅποιοι μοῦ φαίνονται τεράστιοι. Ἐπειτα ἡ ἐχθρότης τῶν κινήματων καὶ τῶν στάσεων, οἱ ὧμοι ποῦ δὲν φαίνονται εὐχαριστημένοι, οἱ ἀγκῶνες ποῦ ἐντείνονται ὡσάν ἀπὸ πληξίν· ὄλα αὐτὰ σχεδὸν μοῦ ἀφαιροῦν τὴν ὄρασιν.

» Ἐμπροσθέν μου νεανίας τις μὲ τὰ δίοπτρα λαμβάνει σημειώσεις μὲ σοβαρὸν ἦθος καὶ λέγει:

» — Εἶναι παιδαριῶδες.

» Εἰς τὸ διπλανὸν θεωρεῖον φλυαροῦν χαμηλοφώνως:

» — Τὸ ξεύρετε πῶς εἶναι δι' αὔριον;

» — Αὔριον;

» — Αὔριον χωρὶς ἄλλο.

» Ἡ αὔριον φαίνεται ὅτι εἶναι ἡμέρα σπουδαιοτάτη δι' αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους, ἐνῶ ἐγὼ δὲν συλλογίζομαι ἄλλο παρὰ τὴν σήμερον. . . . Ἐν τῷ μέσῳ τῆς συγχύσεως ταύτης οὔτε μίαν καὶ ἐκ τῶν λέξεων τοῦ δράματός μου δὲν κάμνει ἐντύπωσιν, δὲν συγκινεῖ. Ἀντὶ ν' ἀναβαίνουν καὶ νὰ γεμίζουν τὴν αἴθουσαν, αἱ φωναὶ τῶν ἠθοποιῶν σταματοῦν εἰς τὸ χεῖλος τῆς σκηηνῆς καὶ νομίζεις ὅτι πίπτουν βαρεῖται μέσα εἰς τὴν τρυβαν τοῦ ὑποβολέως, ὑπὸ τὸν ἠλίθιον πάταγον τῶν ἐγκαθέτων τῶν πληρωνομένων διὰ νὰ χειροκροτοῦν. Τί νὰ ἔχη τάχα ἐκεῖνος ὁ κύριος ἐκεῖ κάτω ὅστις θυμώνει; Εἰλικρινῶς τὸ λέγω μὲ πιάνει φόβος καὶ τὸ στρήθω.

* *

» Ἐξέρχομαι εἰς τὸν δρόμον· εἶναι σκοτεινὰ καὶ βρέχει, ἀλλὰ δὲν τὸ ἀντιλαμβάνομαι. Ἰὰ θεωρεῖα καὶ ἡ ἐξέδρα γυρίζουν ἀκόμη πέριξ μου μὲ τὰς σειρὰς τῶν φωτιζομένων κεφαλῶν των καὶ εἰς τὸ μέσον εἶναι ἡ σκηνή ὡς σταθερὸν σημεῖον φεγγοβόλον, τὸ ὅποῖον σκοτίζεται καθ' ὅσον ἀπομακρύνομαι. Μάτην περιπατῶ καὶ τινάσσομαι, βλέπω πάντοτε τὴν ἀναθεματισμένην σκηνην καὶ τὸ ἔργον τὸ ὅποῖον γνωρίζω ἐκ στήθους ἐξακολουθεῖ νὰ παριστάνεται καὶ νὰ σύρεται πενθίμως εἰς τὸ βάθος τοῦ λογικοῦ μου. Εἶναι ὡσάν κακὸν τι ὄνειρον, τὸ ὅποῖον σύρω μαζί μου καὶ εἰς τὸ ὅποῖον ἀνακατεύω καὶ τὰ πρόσωπα ὅσα συναντῶ καὶ τὴν λάσπην καὶ τὸν θόρυβον τῆς ὁδοῦ. . . Εἰς τὴν γωνίαν ἐν σύριγμα ὄξυ μὲ κάμνει νὰ σταματήσω καὶ ν' ἀνασκιρτήσω! . . . Τί ἀνόητος ποῦ εἶμαι! Εἶναι ἐν τράμ ποῦ περνᾷ. Καὶ ἐξακολουθῶ νὰ περιπατῶ, καὶ ἡ βροχὴ δυναμώνει. . . Μοὶ φαίνεται ὅτι ἡ βροχὴ περιλούει καὶ τὸ δράμά μου, ὅτι μουσκεύεται καὶ αὐτὸ καὶ οἱ ἥρωές μου καταβρεγμένοι καὶ ἐντροπιασμένοι, γογγύζουν ὀπισθέν μου εἰς τὰ πεζοδρόμια, τὰ στίλβοντα ἀπὸ τὴν βροχὴν καὶ ἀπὸ τὴν λάμψιν τοῦ ἀεριοφωτος.

* *

» Ὅπως ἀπαλλαγῶ τῶν ζοφερῶν τούτων σκέψεων, εἰσέρχομαι εἰς ἐν καφενεῖον. Προσπαθῶ νὰ διαβάσω, ἀλλὰ τὰ γράμματα διασταυροῦνται, χοροπηδοῦν, μηκύνονται, περιδινοῦνται. Μοῦ διαφεύγει ἡ ἀντίληψις τῶν λέξεων· μοὶ φαίνονται ὄλα ἀλλόκοτοι καὶ στερημένοι ἐννοίας. Μοὶ ὑπενθυμίζει τοῦτο μίαν ἀνάγνωσίν μου εἰς τὴν θάλασσαν πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἐν ὥρᾳ κακοκαιρίας. Ὑπὸ τὴν πλημμυρισμένην στέγην, ὅπου ἤμην συνεσπειραμένος, εἰρήκα μίαν ἀγγλικὴν γραμματικὴν καὶ ἐκεῖ ὑπὸ τὸν πάταγον τῶν κυμάτων καὶ τὸν τριγμὸν τῶν ἰστών, διὰ νὰ μὴ βλέπω τοὺς ὄγκους τοῦ πρασινωποῦ νεροῦ τοὺς κατακλύζοντας τὸ πελαγωμένον κατάστρωμα, κατεγινόμενη μὲ ὄλην μου τὴν δύναμιν εἰς τὴν μελέτην καὶ τὴν ἀπόδοσιν τῆς προφορᾶς ἐνὸς ἀγγλικοῦ γράμματος. Ἀλλὰ μάτην ἀνεγίνωσκον μεγαλοφώνως καὶ ἐπανελάμβανον φωνάζων τὰς λέξεις· τίποτε δὲν εἰσῆρχετο εἰς τὸν νοῦν μου γεμάτον ἀπὸ τὸν κρότον τῆς θαλάσσης καὶ ἀπὸ τοὺς ὄξεις συριγμοὺς τοῦ βορρᾶ διὰ μέσου τῶν ἰστών καὶ τῶν σχοινίων.

» Ἡ ἐφημερίς, τὴν ὁποῖαν κρατῶ αὐτὴν τὴν στιγμὴν εἰς τὰς χεῖράς μου, μοὶ φαίνεται ἀκατανόητος ὄσον καὶ ἡ ἀγγλικὴ γραμματικὴ. Ἐν τούτοις διὰ τῆς προσηλώσεως τοῦ βλέμματος εἰς τὸ ἐνώπιόν μου ἀνοικτὸν μέγα φύλλον καταντῶ εἰς τὸ τέλος γὰ νομίζω ὅτι βλέπω ἐκτυλισσόμενα ἀνάμεσα εἰς τὰς βραχέας καὶ πυκνάς γραμμάς του τὰ ἄρθρα, ὅσα θὰ γραφοῦν αὐριον, καὶ τὸ δυστυχισμένον μου ὄνομα παλαιὸν μεταξὺ ἀκανθῶν καὶ κυμάτων πικρᾶς μελάνης.

» Αἴφνης τὸ φῶς τοῦ φωταερίου ἐλαττοῦται. Ἐὖ καφενεῖον κλείει. Ἀπὸ τώρα; ... Ἀλλὰ τί ὥρα εἶναι;

» Ἡ ὁδὸς εἶναι γεμάτη ἀπὸ κόσμον, ὅστις ἐξέρχεται ἀπὸ τὰ θέατρα. Θὰ συναντῶμαι βεβαίως μὲ ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι εἶδαν τὸ δράμα μου. Ἦθελα νὰ ἐρωτήσω, νὰ μάθω ... Ἀλλ' ἐνταυτῷ διολισθαίνω γρήγορα καὶ φεύγω, διὰ νὰ μὴ ἀκούσω τὰς κρισεῖς καὶ τὰ σχόλια μέσα εἰς τὸν δρόμον ... Πόσον εὐτυχεῖς εἶναι ὅλοι αὐτοὶ ποῦ ἐπιστρέφουν εἰς τὸ σπίτι των ἡσυχᾶ, χωρὶς νὰ γράφουν δράματα! ... Εὐρίσκομαι ἀπέναντι τοῦ θεάτρου. Εἶναι ὅλα κατὰ κλειστά καὶ σκοτεινά. Χωρὶς ἄλλο δὲν θὰ μάθω τίποτε ἀπόψε. Αἰσθάνομαι ὅμως ἀπέραντον θλίψιν εὐρισκόμενος ἐνώπιον τῶν μεγάλων θεατρικῶν προγραμμάτων, τὰ ὅποια ἐξεκόλλησαν ἀπὸ τὴν βροχὴν καὶ καταπίπτουν, ἢ ἀπέναντι τῶν φανῶν οἱ ὅποιοι φωτίζουσι τὴν εἴσοδον.

» Τὸ μέγα αὐτὸ κτίριον, πρὸ ὀλίγου μόλις γεμᾶτον ἀπὸ τύρβην καὶ ἀπὸ φῶς, εἶναι βωδόν, μαῦρον, ἔρημον, ὡσεὶ κατόπιν πυρκαϊᾶς. Ἐλα! ἐτελειώσεν! Ἐξ μηνῶν ἐργασία καὶ ὄνειρα καὶ κόποι καὶ ἐλπίδες ὅλα ἐχάθησαν, κατεστράφησαν, ἀπετεφρώθησαν μέσα εἰς τὴν λάμψιν τῶν φώτων μιᾶς ἐσπέρας! ...»

Ποῖος ἄλλος συγγραφεὺς πυγμαῖος θὰ ἠδύνατο νὰ προσθέσῃ περισσότερα ὕστερα ἀπὸ τοιοῦτον τραγικὸν θρήνον; Θὰ ἐσηκίωνοντο πτερυγίζουσαι ἐναντίον του αἱ Ἐρινύες τῆς ἀρχαίας τραγωδίας, αἱ εἰς τὸ νεώτερον ἑλληνικὸν θέατρον μεταμορφωθείσαι εἰς μαξηλάρια, τὰ ὅποια δὲν ὑπάρχουν εἰς τὸ γαλλικὸν θέατρον καί, κατὰ θέλειαν οἰκονομίαν, οὔτε ἐδῶ μέσα!

Ἀποστέλλω εἰς τὴν Μελέτην πρὸς ἀναδημοσίευσιν τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Προκήρυξις» σπανιώτατον φυλλάδιον, περιέχον ἐκπαιδευτικὸν σύστημα προτεινόμενον ὑπὸ τοῦ Ἀθανασίου Σταγειρίτου καὶ Ἀριστείδου Παππᾶ. Τὸ φυλλάδιον τοῦτο ἐξεδόθη ἐν Βιέννῃ τῷ 1817. Ὁ Ἀθανάσιος Σταγειρίτης εἶναι ὁ γνωστὸς συγγραφεὺς ἀρχαιολογικῶν, ἱστορικῶν, βιογραφικῶν, γραμματικῶν κ. λ. ἔργων καὶ καθηγητὴς τῆς Ἑλληνικῆς ἐν τῇ ἐν Βιέννῃ Ἀκαδημίᾳ τῶν Ἀνατολικῶν γλωσσῶν, ὃ δὲ Ἀριστείδης Παππᾶ εἶναι ὁ διάσημος ἀπόστολος τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας, ὃ συλληφθεὶς, ὡς γνωστὸν, παρὰ τὸ Βιδίνιον καὶ αὐτοκτονήσας ἐν ᾧ ὠδηγεῖτο πρὸς τὸν Πασσᾶν, ἢ κατ' ἄλλους φυλακισθεὶς, βασανισθεὶς καὶ ἀπαγχονισθεὶς τῇ διαταγῇ τοῦ Πασσᾶ. Τὸ φυλλάδιον ἀνῆκεν εἰς τὸ «Ἑψηλαντικὸν Ἀρχεῖον», οὗτινος φέρει καὶ τὴν σφραγίδα, περιῆλθε δὲ εἰς τὴν Ἑθνικὴν Βιβλιοθήκην κατατεταγμένον εἰς τὰ Παιδαγωγικὰ καὶ δωρηθὲν τῷ 1872 ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Γεωργ. Γ. Φιλήμονος. Δ. Γε. Κ.

Π Ρ Ο Κ Η Ρ Υ Ξ Ι Σ

Ἦδη τοίνυν ἐκρίθη ἀρμόδιος ὁ καιρὸς, ἵνα προτεθῶσιν εἰς τὸ γένος σαφέστερα καὶ πραγματικώτερα, ὅσα πρότερον παρέργως πῶς ἐρρήθησαν¹ περὶ συντάξεως διδακτικῶν βιβλίων κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν τρόπον, τὸν εἰς πολλοὺς αἰῶνας φιλοπόνως ἐπεξεργαζόμενον, καὶ φιλομαθῶς δοκιμαζόμενον, καὶ κατὰ τὴν νῦν ἐντελεστέραν κατάστασιν εὐτάκτως τε καὶ ὠφελίμως διδασκόμενον, εἰς εὐκολωτέραν πρόοδον καὶ διάδοσιν τῶν μαθήσεων, καὶ παιδαγωγίαν τῶν νέων, ἐξ ὧν ἐλπίζομεν τὴν βελτίωσιν τοῦ γένους.

Ἐπειδὴ αἱ μαθήσεις, ὅταν διδάσκωνται εὐτάκτως καὶ εὐμεθόδως, τότε μανθάνονται εὐκόλως καὶ ὠφελίμως. Οὕτω δὲ διδάσκονται, ὅταν ἀνάγονται εἰς συστήματα ἰδιαιτέρα καὶ ἐπίτομα,

¹ Ἐν τῷ Προομίῳ τῆς Ἀριθμητικῆς, τῆς Ἱστορίας τοῦ Δομαιρῶν, καὶ τοῦ πρώτου τόμου τῆς Ὄγυγίας.

εἰς κανόνας, ὅσον δυνατὸν περιληπτικούς, καὶ εἰς τάξιν μεθοδικήν κατ' ἀναλογίαν τῆς ἡλικίας, καὶ τῆς ψυχικῆς καὶ σωματικῆς δυνάμεως τῶν παιδῶν. Οὕτω δὲ τακτικῶς καὶ ἐπιστημονικῶς διδασκόμενος ὁ νέος, ἐπισωρεύει κατὰ τάξιν τὰς ἰδέας ἐν τῇ μνήμῃ αὐτοῦ, πρῶτον μὲν τὰς μαλακιωτέρας καὶ ἀπαλωτέρας, ἔπειτα δὲ βαθμηδὸν καὶ τὰς τραχυτέρας καὶ σκληροτέρας, ὡς δέχεται ἀσμένως καὶ τὴν τροφήν ἐν τῇ βρεφικῇ ἡλικίᾳ, πρῶτον μὲν γάλα, ἔπειτα δὲ καὶ σκληροτέραν. Ὅταν ὁμοῦ διδάσκηται ἀτάκτως καὶ ἀνεπιστημόνως, αἱ ἰδέαι δὲν εὐρίσκουσι τὰς οἰκείας τάξεις προεπηρεπισμένας, ἵνα σταθῶσιν ἐκεῖ, ἀλλὰ περιπλανῶνται διωθόμεναι ὑπ' ἄλλων ἐναντίων· καὶ ἀντιμαχόμεναι, ὡς τὰ μόρια τοῦ χάους, θλίβουσι καὶ ταράττουσιν ἐλευθέρως τὸν ἐγκέφαλον. Καὶ σπανίως μὲν ἢ πολυχρόνιος τριβὴ καὶ ἐπιμονὴ διαλύουσιν εἰς διακόσμησιν τὸ χάος ἐκεῖνο· συνηθέστερον δὲ διαφεύγουσι τὰ ἐλαφρότερα· τὰ πυρώδη καὶ πνευματώδη μόρια, καὶ μένουσι μόνον τὰ βαρύτερα, τὰ μὴ δυνάμενα κινήθηναι τὰ πηλώδη καὶ γεώδη. Διὰ τοῦτο πάντα τὰ μετὰ λόγου καὶ κόσμου γενόμενα ἔχουσιν εὐκολίαν, εὐκοσμίαν καὶ λόγον· τὰ δ' ἀλόγως, δυσκολίαν, ἀκοσμίαν καὶ ἀλογίαν. Ὡσπερ καὶ οἱ τεχνῖται, οἱ ἔχοντες διακεκριμένας τὰς ἰδέας τῆς τέχνης, σχεδιάζουσι πρῶτον τὸ ἔργον, οἰκοδομήν, ἢ ἄλλο τι, καὶ ἐκεῖθεν γνωρίζουσι τὴν ἀπαιτουμένην ὕλην καὶ δαπάνην, καὶ τὸν χρόνον εἰς ἐκτέλεσιν αὐτοῦ· οἱ δ' ἄλλοι, κόπτουσι ξύλα, πελεκῶσι πέτρας, καὶ λοιπά, ὅπως τύχη· ὅθεν γίνεται καὶ τὸ ἔργον ὅπως τύχη, ἀλογον, καὶ ἀκοσμον, καὶ δύσκολον. Ἐδ' ἄλλο ἐγένετο κατὰ τὸ σχέδιον, εὐκολον, εὐκοσμον καὶ σύμμετρον. Διὰ τοῦτο ἐκείνη μὲν λέγεται τέχνη μετὰ λόγου, αὕτη δ' ἄλογος.

Οὕτω καὶ τὸ εὐκοσμον καὶ εὐτακτον στράτευμα γίνεται εὐμεταχείριστον καὶ εὐχρηστον· ὁ δ' ἀκοσμος ὄχλος, καὶ ἀλογος κυκεών, εἶναι μὲν αἰείποτε δυσμεταχείριστος, πολλάκις δὲ καὶ παντάπασιν ἀχρηστος, καὶ ποτε καὶ βλαβερὸς. Ὅθεν ὁ Ὅμηρος καλεῖ κοσμήτορας λαῶν τοὺς ἐπιστήμονας, στρατηγούς καὶ ἡγεμόνας, πρὸ πάντων δὲ θαυμάζει τὸν Ἀθηναῖον Μενεσθέα,

» Ἴψ' ὁ οὐπω τις ὁμοῖος ἐπιχθονίων γένετ' ἀνὴρ,

» Κοσμήσαι ἔππους τε καὶ ἀνέρας ἀσπιδιώτας.

Ἄλλαχού δὲ λέγει τοὺς μὲν Ἴφραδίτας·

» Ἴφραδες μὲν κλαγγῇ τ' ἐνοπή τ' ἴσαν ὄρνιθες ὡς,
» Ἦότε περ κλαγγῇ γεράνων·

Τοὺς δ' Ἑλληνας·

» Οἱ δ' ἄρ' ἴσαν σιγῇ μένεα πνελόντες Ἀχαιοί,
» Ἐν θυμῷ μεμαῶτες ἀλεξέμεν ἀλλήλοισιν·

δεικνύων τὴν εὐκοσμίαν τῶν Ἑλλήνων καὶ ἀκοσμίαν τῶν βαρβάρων. Τέλος δὲ πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν, ὅτι πρῶτος εἰσηγητῆς καὶ διδάσκαλος τῆς εὐκοσμίας, καὶ εὐταξίας, καὶ εὐνομίας, εἶναι ὁ δημιουργὸς τοῦ παντός, ὁ μεταχειρισθεὶς λόγον καὶ σοφίαν ἀκατανόητον εἰς τὴν διακόσμησιν καὶ καλλονὴν τῶν ὄντων, καὶ διὰ τοῦτο ἐνεργοῦσιν εὐτάκτως τὰ ἔργα αὐτοῦ, αἰείποτε κινούμενα, καὶ μηδὲ ὡς ἐκ τῆς οἰκείας θέσεως σαλευόμενα· ὄριον γὰρ ἔθετο, ὃ οὐ παρελεύσονται, κατὰ τὸν Προφήτην. Οὕτω πως γίνονται ὡς μηχανὴ ἀεικίνητος, τὰ ἐν λόγῳ, καὶ νόμῳ, καὶ κόσμῳ εὐτάκτως τε καὶ εὐκόσμως γινόμενα συστήματα τῶν φρονίμων ἀνθρώπων, αἰείποτε ἐνεργοῦντα, καὶ μηδέποτε σαλευόμενα καὶ ταραττόμενα κατὰ τὸ ἀνθρώπινον. Ὅθεν εἰς μόνος στρατηγὸς διοικεῖ ἀπειρον στράτευμα ἐν στρατοπέδῳ τε καὶ ἐν παρατάξει· καὶ εἰς μόνος βασιλεὺς περιέπει καὶ κοσμεῖ ἀπειρον λαὸν ἐκ διαφόρων ἔθνων συγκελμενον, συνηρθρωμένα ἔχων τὰ μέλη αὐτοῦ ὡς μηχανὴν ἐντεχνον. Οὕτως ἄρα καὶ εἰς μόνος καθηγητῆς διδάσκει εὐκόσμως καὶ ὠφελίμως πολλοὺς μαθητάς, γνωρίζων τοὺς νόμους τῆς εὐκοσμίας, ἔχων καὶ τὰ ἀπαιτούμενα εἰς τοῦτο καὶ συντελοῦντα ὄργανα, ἅπερ εἰσὶ μὲν πολλά, βασιμώτερα δὲ, τὰ διδακτικὰ βιβλία, ὡς ἔχει αὐτὰ ἡ Εὐρώπη ἤδη, καὶ διὰ τοῦτο κατεστάθησαν τὰ σχολεῖα αὐτῆς κανονικά, εὐκοσμοῦ καὶ εὐτακτα, καὶ ἐνεργοῦσιν ὡς μηχανὴ ἀεικίνητος, κινούμενα περιοδικῶς ὑπὸ τοῦ ἐλατηρίου τῆς εὐνομίας, καὶ μηδὲ ὡς ταραττόμενα.

Ἡ δὲ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων εὐκοσμία, ἢ χρηστότης τῶν ἡθῶν, καὶ ἡ καλλιέργεια τοῦ νοῦς, πηγάζει ἐκ τῆς ἀνατροφῆς τῶν παιδῶν, καὶ τῆς εὐνομίας τῶν σχολείων. Ὅθεν καὶ οἱ Πέρσαι ἐξήλασαν τὰ ὠνούμενα καὶ τοὺς ἀγοραίους ἐκ τῆς ἐλευθέρως ἀγορᾶς, ἵνα μὴ μιγνύηται ἡ τούτων τύρβη τῇ εὐκοσμίᾳ.

τῶν πεπαιδευμένων· ἵνα μὴ βλέπωσιν οἱ παῖδες τὰς ἀταξίας αὐτῶν, τὰ ἄσεμνα κινήματα, τὰς ἀτάκτους κραυγὰς, τὰς αἰσχρολογίας καὶ αἰσχροουργίας, καὶ μιμῶνται αὐτάς· ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος εἶναι ζῷον μιμητικώτατον, καὶ μάλιστα οἱ νέοι, μὴ ἔχοντες ἔτι ὀρθὴν τὴν κρίσιν, βλέπουσιν εὐκόλως πρὸς τὰ ἡδύτερα φαινόμενα, ἅπερ ἐντυποῦνται καὶ εὐκόλως εἰς τὰς ἀπαλὰς ψυχάς. Διὰ τοῦτο ἄρα ἐπενοήθη ἢ νηπιόθεν ἀνατροφή καὶ παιδαγωγία, ἵνα ρυθμιζῶνται τὰ ἦθη ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας, νὰ μετατρέπηται ἡ κλίσις εἰς ἐπιθυμίαν τῶν καλῶν, νὰ ἐμφυτεύωνται αἱ ἀρεταὶ εἰς τὰς τρυφερὰς ψυχάς, καὶ νὰ ἐκριζῶνται εὐκολώτερον τὰ πάθη, ἵνα αὐξάνῃ τὸ σῶμα κεκοσμημένον ταῖς ἀρεταῖς καὶ διηνηθισμένον, ὡς ῥόδον εὐτραφὲς ἐν μέσῳ τοῦ λειμῶνος κεκαθαρμένον ἀπὸ τῶν βλαβερῶν ἀκανθῶν. Διότι, καθὼς αἱ ἀρεταί, οὕτω καὶ τὰ πάθη καὶ αἱ κακίαι, ὅταν ἐμφυτεύωνται εἰς νεαρὰν ἡλικίαν, συναυξάνουσι μὲ τὸ σῶμα κατ' ἀναλογίαν τῶν σωματικῶν δυνάμεων, καὶ μένουσιν ἀνεξάλειπτα. Καὶ ἂν κατὰ δυστυχίαν δὲν ὑπερισχύσωσιν αἱ νοεραὶ δυνάμεις, οἷχετ' ἂν σοι ὁ ἄνθρωπος ἄκοσμος ἐκ τοῦ κόσμου· ἡ γὰρ ἔξις γίνεται ἐνίοτε ἰσχυροτέρα τῆς φύσεως, καὶ πολλάκις ἡ κατ' ἀνάγκην ἐγκατάλειψις ἐνὸς μόνου πεπαιδευμένου ἐλαττώματος ἐκίνησε θάνατον ἐκούσιον ἢ βίαιον.

Ἔτι δὲ οἱ πρῶτοι διδάσκαλοι τῶν ἀρχαίων ἐθνῶν, οἵτινες ἦσαν πανταχοῦ Ἴερεῖς, καὶ ἄνδρες σεβάσμιοι¹, ἐδίδασκον τὴν ἠθικὴν εἰς ὀλίγα τινὰ κεφάλαια συνισταμένην, καὶ μὲ τὸν φόβον πρὸς τὸ θεῖον ἐμψυχωμένην, φιλοσοφίαν κοινὴν καὶ ὠφελιμωτάτην πάντων τῶν ἀνθρώπων, καὶ μάλιστα τῶν νέων, τὴν θρησκείαν εὐλόγως νομίζοντες. Ἦσαν δὲ κεφάλαια ἦσαν, ὁ φόβος τοῦ θεοῦ, ἡ εὐσέβεια πρὸς τοὺς γονεῖς, ἡ ὑπακοή πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους, τὰ πρὸς ἀλλήλους καθήκοντα, καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν πατρίδα. Ὁ δὲ παραβαλῶν ταῦτα, δὲν ἐνομιζέτο μόνον ἄτακτος, κακοήθης, καὶ πολιτικῶς παράνομος, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ θεῖον ἀπειθής, καὶ παράνομος, καὶ ἄθεος· καὶ ἐπομένως μισητός, καὶ ἀφωρισμένος τῆς κοινῆς γνώμης τοῦ γένους. Αὕτη

¹ Ὅρα μοι τοὺς Αἰγυπτίους, τοὺς Χαλδαίους, τοὺς Μάγους τῶν Περσῶν, τὸν Ὀρφέα καὶ Μουσαῖον, καὶ τοὺς νεωτέρους Δρουίδας τῶν Γαλατῶν, ἐν τῷ β' τόμ. τῆς Ὠγουγίας.

τοῖνον ἐστὶν ἡ βᾶσις τῆς ἠθικῆς φιλοσοφίας, ἣτις ἐνήργησε τὸ πᾶν εἰς τὴν ἐξημέρωσιν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐνεργεῖ ἀείποτε εἰς ἐπανόρθωσιν τῶν ἠθῶν. Ὁ δὲ Χείρων ὁ Κένταυρος, ὁ πρῶτος διδάσκαλος τῶν Ἑρώων, καὶ τοῦ Ἡρωϊκοῦ αἰῶνος τῆς Ἑλλάδος, ἐπιστήμων ὢν, προσήρμοσε καὶ τὰς ἐπιστήμας εἰς τὴν ἠθικὴν, διδάσκων τοὺς Ἡρώας καὶ ἱατρικὴν, μουσικὴν, ἀστρονομίαν, κυνηγετικὴν καὶ πολεμικὴν, καὶ ἄλλα ἀξία τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς ἠρωϊκῆς φιλοδοξίας μαθήματα· οἱ δ' ἄλλοι βῆθόντες ἐδίδασκον μυστικώτερον πῶς τὴν φυσιολογίαν.

Ἀδξανομένης δὲ τῆς περιεργίας καὶ καλλιέργειας τῶν ἀνθρώπων, ἠϋξάνον καὶ αἱ μαθήσεις κατ' ἀναλογίαν, καὶ ἦτο ἀνάγκη νὰ διδάσκωνται, καὶ νὰ μανθάνωνται ὅλοι, ἐπειδὴ ἔχουσι σχέσιν καὶ ἀναφορὰν πρὸς ἀλλήλας· καὶ μόνον μίαν μάθησιν δὲν εἶναι ἱκανὴ εἰς τελειοποίησιν τοῦ ἀνθρώπου, οὔτε πρὸς τὸ ἠθικόν, οὔτε πρὸς καλλιέργειαν τοῦ νοῦς, πρὸς γνῶσιν τῶν πραγμάτων ἀναγκαίων ἐν τῷ βίῳ· ἀλλὰ καθίστησιν αὐτὸν τεχνίτην ἀπλούστατον καὶ ἀτελεῖ μίαν τέχνης μόνον· τὴν δὲ ζητούμενην ἐντέλειαν ἀποτελοῦσι πολλαὶ μαθήσεις ὁμοῦ οὔσαι, καὶ διὰ τοῦτο ὠνομάσθησαν Μοῦσαι, καὶ οἱ εἰδότες αὐτάς ἔμμουσοι, καὶ Μουσῶν κάτοχοι. Ὅθεν ὁ Πλούταρχος λέγει τὰς Ἀθήνας πόλιν μοῦσαν ἔχουσαν· «χαλεπὸν ἀπεχθάνεσθαι, φησί, πρὸς πόλιν μοῦσαν ἔχουσαν». Διὰ τοῦτο ἄρα ἐγένετο τὸ σύστημα τῶν ἐγκυκλίων καλουμένων μαθημάτων, ὅπερ λέγουσιν οἱ μὲν Γάλλοι belles lettres, οἱ δὲ Γερμανοὶ schöne Wissenschaften, καὶ ἐκεῖθεν μετέφρασαν τὸ ὄνομα τινὲς τῶν ἡμετέρων, ὠραία γράμματα, καὶ ὠραίας ἐπιστήμας. Περιέχει δὲ τὸ σύστημα τοῦτο ὅλας τὰς μαθήσεις, τὰς ἀποτελοῦσας τὸν ἀνθρώπον φιλόσοφον· οἶον, γραμματικὴν, ποιητικὴν, ῥητορικὴν, λογικὴν, μαθηματικὴν, ἱστορίαν, γεωγραφίαν, φιλοσοφίαν, φυσικὴν, καὶ τέλος μόνον ἡ θεολογία καὶ ἱατρικὴ ἀποχωρίζεται, ὡς ἰδιαιτέρας θεωρίας μαθήματα, ἅπερ μανθάνονται μετὰ ταῦτα· ὅθεν τό, ἐγκύκλιος μαθήσεις διὰ πάσης χωρεῖ παιδείσεως, καὶ ρυθμοῦ παντὸς καὶ κινήματος, λεγόμενον.

Ταῦτα τοῖνον τὰ μαθήματα ἀποτελοῦσι τὸν φιλόσοφον, ὅστις γίνεται ὑστερον καὶ γραμματικὸς ἐντελής κατὰ τὸ δυνατόν, καὶ ῥήτωρ δεινός, καὶ ἱστορικὸς κριτικός, καὶ φιλόσοφος ἔμπειρος,

σεμνοπρεπής, και εις πᾶν ὅ,τι θελήσῃ νὰ διατρέψῃ γράφων, ἢ διδάσκων. Τοιαύτην προπαρασκευὴν εἶχον οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι. Τοιοῦτος ἦτο ὁ Γραμματικὸς Δίδυμος, ὁ σχολιάσας τὸν Ὅμηρον, τοιοῦτος ὁ Δημοσθένης, τοιοῦτος ὁ Λογγίνος ὁ ἀμίμητος κριτικὸς, τοιοῦτος ὁ Ξενοφῶν, ὁ Πλάτων, και οἱ δύο πάνσοφοι τῶν Ἑλλήνων, Ἀριστοτέλης και Πλούταρχος, και οἱ λοιποί, ὡς και οἱ ποιηταί, ὡς ἔφη και ἡ Πυθία.

• Σοφὸς Σοφοκλῆς, σοφώτερος δ' Εὐριπίδης,
• Ἀνδρῶν δ' ἀπάντων Σωκράτης σοφώτατος.

Διὰ τοῦτο ἔχουσι μούσαν τὰ συγγράμματα αὐτῶν, οἶον, πολυμαθειαν, και μόνον διὰ τῆς αὐτῆς πολυμαθείας ἐννοοῦνται πάλιν. Οὕτω παρασκευάζονται ἤδη και οἱ Εὐρωπαῖοι, και διὰ τοῦτο συνέταξαν τοιαῦτα ἐπίτομα και εὐμέθοδα διδακτικὰ βιβλία ὄλων τῶν ἐγκυκλίων μαθημάτων, ἵνα προετοιμάζωνται οἱ νέοι εἰς αὐτὰ βαθμηδόν, κατὰ τὴν ἡλικίαν και δύναμιν αὐτῶν.

Τὸ δὲ ἡμέτερον γένος ἀπώλεσε κατ' ὀλίγον τοὺς τοιοῦτους θησαυρούς, κατὰ διαφόρους ἐποχὰς μετὰ τὴν πρώτην ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἄλωσιν, ὥστε κατὰ τινὰς ἐποχὰς τῶν Βυζαντινῶν περιωρίζοντο τὰ σχολεῖα εἰς τὰ μοναστήρια και ἐκκλησίας, ἐνθα ἐδίδασκον οἱ Ἱερεῖς και μοναχοὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ μόνον· ἐπειδὴ πάντοτε, ὅτε κατεδίωκεν ἡ πολιτικὴ τὰς μαθήσεις, ἐνηγκαλιζέτο τὸ Ἱερατεῖον τὰ τῆς ἐκκλησίας μόνον διὰ τὴν χρεῖαν αὐτοῦ. Μετὰ δὲ τὴν δευτέραν ἄλωσιν, ὅτε ἔφυγον οἱ πεπαιδευμένοι εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἔμειναν πάλιν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, οἱ Ἱερεῖς και μοναχοὶ διδάσκαλοι τοῦ γένους. Και τὰ μὲν σχολεῖα ἦσαν εἰς τὰς αὐλὰς τῶν ἐκκλησιῶν, εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς φιλοσόφου μητρός· τὰ δὲ διδακτικὰ βιβλία, ἐκκλησιαστικά, τὸ γάλα τῆς γλυκυτάτης μητρός· ἐντεῦθεν προέκυψεν ὡς σύστημα τῶν ἐγκυκλίων μαθημάτων, τὸ εἰς τὸ πινακίδιον, ὀκτώηχον, ψαλτήριον, ἀπόστολον, και εἰς τὸ ἀνθολόγιον συνιστάμενον, ὅπου ἐτελείωνεν ἡ περίοδος τῶν ἐγκυκλίων μαθημάτων. Ὁ δὲ λόγος και ἡ φιλοτιμία, και ἡ ὠφέλεια ἦτο, νὰ ἀναγινώσκωσι καθαρά, και ταχέως, ἵνα παρρησιάζωνται εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ψάλλοντες, και ἀναγινώσκοντες τὸν ἀπόστολον, τὸ ψαλτήριον, τοὺς κανόνας και λοιπά, και νὰ γράφωσιν ὀλίγον· οὐχὶ ὅμως και νὰ γινώσκωσιν, ἀ ἀναγινώσκουσι. Και ὁ παρρη-

σιαζόμενος οὕτως, ἐκεῖνος ἦτο σοφός, ἐκεῖνος ἐμακαρίζετο· οἱ δὲ γονεῖς αὐτοῦ ἐτρισμακαρίζοντο, και εὐδαιμονίζοντο· και τρόπον τινά, ἡ ἐκκλησία ἦτο στάδιον ἐπιδείξεως, ὡς τὸ στάδιον τῶν Ὀλυμπίων ἀγώνων. Διὰ τοῦτο τοῖνυν ἀπεκτήσαμεν τὴν ταχίστην ἔξιν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, τὴν ὁποῖαν δὲν ἔχει ἄλλο γένος· ἐπειδὴ, ὅ,τι τιμᾶ τὸ γένος ὁμοφώνως, εἰς ἐκεῖνο και εὐδοκιμεῖ. Ταῦτα ὅμως τὰ ψιττακικὰ ἀναγνώσματα, και τὰ λοιπὰ ρηθέντα, περιέθαλλον τὴν φιλοτιμίαν τοῦ γένους, ἵνα καταγίνηται εἰς αὐτὰ, ἅπερ κατ' ὀλίγον ἐγέννησαν τὰ ἄλλα.

Ἡ ἐκκλησία τοῖνυν και τὸ Ἱερατεῖον, και ἡ περὶ τὰ τοιαῦτα κινήσεις τῆς φιλοτιμίας τοῦ γένους, ἔσωσε τὴν πίστιν, τὴν γλῶσσαν, και τὸ γένος ἐκ τοῦ ἐσχάτου κινδύνου τῆς ἀπωλείας, και ἐξαλείψεως τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀνόματος· ὅθεν δικαιοτάτω λόγῳ πρέπει νὰ νομίζηται ἡ ἐκκλησία μήτηρ, και οἱ Ἱερεῖς πατέρες τοῦ γένους. Προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, ἐνόησε τὸ περιεργῶν γένος, ὅτι πρέπει νὰ γινώσκῃ, ἀ ἀναγινώσκῃ, και ἀνένευσε πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν παιδείαν. Και οὕτως ἐγένετο σύστημα τῶν ἐγκυκλίων μαθημάτων ἀνωτέρας περιόδου, ἡ Ἐγκυκλοπαιδεία τοῦ Πατούσα· τὰ δὲ ἄλλα ὀνομάσθησαν γράμματα κοινά, κατὰ τὸν ἀρχαῖον λόγον. Ἐν ταύτῃ τοῖνυν τῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ τριδόμενον, και ἀγωνιζόμενον ἐκεῖνο τὸ φύσει φιλόμουσον, τὸ φιλότιμον, τὸ φιλόπονον, και ἐγρήγορον γένος, ἔφθασεν εἰς ταύτην τὴν κατάστασιν, ὥστε ἐγνώριζε τὴν πατρογονικὴν ἀρετὴν, και ἐπιθυμεῖ, ἀγωνίζεται, και φιλοτιμεῖται νὰ φθάσῃ αὐτὴν, και τρόπον τινά ἔδειξεν, ὅτι εἶναι δυνατόν, ἀν διαδοθῶσιν ὠφελιμώτερον αἱ μαθήσεις· ἐπειδὴ ἤδη ἀπέκτησε σχολεῖα ἱκανά, και πεπαιδευμένους ἱκανούς, και προστάτας, και προὔχοντας εἰδήμονας, και φιλομαθεῖς, οἵτινες ἀγωνίζονται ἅπαντες ὁμοφώνως διὰ τὴν βελτίωσιν αὐτοῦ· ὁ δὲ λαὸς λέγεται ὄχλος, και προσμένει παρ' ἐκείνων τὴν εὐδαιμονίαν αὐτοῦ, ἀγνοῶν αὐτὸς τὸ βέλτιον· ὅθεν ὅπου ἐφάνησαν οἱ προστάται, τοιοῦτοι φιλόστοργοι πατέρες, ἐκεῖ ἐκαλλιεργήθησαν τὰ ἔθνη. Ἐχει δὲ τὸ γένος και τοῦτο τὸ προτέρημα, τὸ Ἑλληνικὸν χαρακτηριστικόν, ὅτι οὐδέποτε εὐρέθη πεπαιδευμένος αὐτοῦ ἀφιλογενής και ἀφιλόπονος τὸ κατὰ δύναμιν, και νὰ μὴ νομίζῃ τὴν κοινὴν ἐπίδοσιν τοῦ γένους ἴδιαν εὐδαιμονίαν. Τοιοῦτοι δὲ εἶσι και πάντες, ὅσοι

ἐνόησαν τί ἐστὶ γένος, καὶ μάλιστα ὅσοι εἶδον καὶ ἄλλα γένη ὡς λέγει καὶ τὶς συγγραφεὺς plus je vois l'étrangère, plus j'aime ma patrie· ὅσον περισσότερον βλέπω ξένους τόπους, τόσο περισσότερον ἀγαπῶ τὴν πατρίδα μου. Ὅθεν ἀπέκτησεν αὐτομάτως πῶς καὶ ἀνεπαισθήτως ἰκανὰ βιβλία παντοίας ὕλης, ἀνευ τινὸς κοινῆς σκέψεως καὶ προνοίας. Λείπουσιν ὅμως τὰ διδακτικά, τὰ ἀναγκαιότατα, ἅπερ εἰσὶν ἡ βᾶσις, ἐπὶ τῆς ὁποίας στερεοῦνται ἀσφαλῶς, καὶ αὐξάνουσιν ὠφελίμως αἱ μαθήσεις· καὶ ταῦτα ἀπαιτοῦσι κοινὴν σκέψιν καὶ πρόνοιαν τοῦ γένους. Οἱ μὲν δυνάμενοι, ἀνατρέφουσι καὶ παιδαγωγοῦσι τὰ τέκνα αὐτῶν ἐν οἴκῳ, ἔχοντες διδασκάλους καὶ παιδαγωγούς ἰδίους· ἀλλ' οἱ ταπεινότεροι, καὶ μάλιστα ὁ κοινὸς λαός, ἔχουσι παιδαγωγεία καὶ ἀνατροφεία τὰ κοινὰ σχολεῖα· ὅμως τὰ διδακτικά βιβλία εἶναι ἐπίσης ἀναγκαῖα καὶ ὠφέλιμα, καὶ ἐν οἴκοις, καὶ ἐν σχολείοις· ἐπειδὴ, ὡς εἴρηται, εἶναι ἡ ἀρχή, ἡ βᾶσις καὶ στερέωσις πάντων τῶν μαθημάτων, καὶ τῆς βελτιώσεως τοῦ γένους, καθὼς τὸ πρᾶγμα αὐτὸ μαρτυρεῖ. Διότι τότε ἐβελτιώθησαν καὶ ἐκαλλιεργήθησαν πάντα τὰ πεπαιδευμένα ἔθνη, ὅτε ἐκόσμησαν οὕτω τὰ σχολεῖα αὐτῶν, τὰ κοινὰ παιδοτροφεῖα· τότε ἐξημερώθησαν, τότε ἐπληθύνθησαν οἱ πεπαιδευμένοι, τότε ἠύξησαν αἱ τέχναι καὶ πάντα τὰ πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ γένους ἀφορῶντα. Καὶ ὅσοι εἶδον τὴν Εὐρώπην, καὶ παρετήρησαν μὲ ὄμμα περιεργον τὰ σχολεῖα αὐτῆς, καὶ τὰ διδακτικά βιβλία, ἐγνώρισαν βεβαίως τὸ αἷτιον τῆς βελτιώσεως, καὶ τὴν εὐκολίαν τῶν διδασκάλων καὶ μαθητῶν. Ἡμεῖς ὅμως δὲν δυνάμεθα μὲν νὰ ἀποκτήσωμεν, κατὰ τὸ παρὸν, τὰ πολυδάπανα ὄργανα, καὶ λοιπὰ ἀναγκαῖα εἰς τὰς ἐπιστήμας· τὰ εὐκολιότερα δέ, καὶ μάλιστα τὰ διδακτικά βιβλία, δυνάμεθα νὰ εἰσάξωμεν εἰς ὅλα τὰ σχολεῖα τῶν μεγάλων πόλεων, καὶ ἐκεῖθεν οἱ ἐξερχόμενοι μαθηταὶ γίνονται κατ' ὀλίγον Διδάσκαλοι παντὸς τοῦ γένους. Ταῦτα τοίνυν πρέπει νὰ κατορθωθῶσιν ἤδη· ἐπειδὴ ἂν κατὰ τὸ παρὸν ἐμποδισθῶσιν, οἱ μεταγενέστεροι ἀφεύκτως εἰσάξουσιν αὐτὰ μετ' ὀλίγον· καλῆτερον εἶναι ἄρα, νὰ τὰ εἰσάξωμεν ἡμεῖς εἰς ταχυτέραν ἐπίδοσιν τοῦ γένους, καὶ εὐκολίαν τῶν μεταγενεστέρων· καὶ ἐκεῖνοι τελειοποιούντες αὐτὰ τὰ ἀτελέστερα τότε φανησόμενα, εἰσάξουσιν καὶ τὰ μεγαλῆτερα.

Διὰ τοῦτο ἄρα δεχόμεθα ἡμεῖς τὸ ἔργον τοῦτο, ἐπειδὴ οἱ ἄλλοι φιλογενεῖς καταγίνονται εἰς ἄλλα ἐπίσης ὠφέλιμα καὶ ἀναγκαῖα εἰς τὸ γένος, οὐχὶ θρασυστομοῦντες καὶ κενοδοξοῦντες, ἀλλ' ἔχοντες πείραν καὶ θεωρίαν τοῦ πράγματος· οὔτε πάλιν ἐπαιρόμενοι, ὅτι ἐπενοήσαμεν τι νεώτερον, ἀλλ' ἔχοντες ἀνὰ χεῖρας ἐξηκριθωμένα καὶ παραβεβλημένα τὰ διδακτικά βιβλία τῶν ἐπισημοτέρων πόλεων τῆς Εὐρώπης, ἐξ ἧν συνάπτομεν ἄλλο ἀνάλογον εἰς τὸ ἡμέτερον γένος κατ' ὅλας τὰς περιστάσεις. Καὶ εἰς πληροφρίαν τοῦ γένους, ἰδοὺ μετεφράσαμεν τὴν τάξιν τοῦ κανονικοῦ σχολείου τῆς Βιέννης, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ παραδιδόμενα μαθήματα.

Αἱ Τάξεις	Τὰ Ἀντικείμενα ἐκάστης Τάξεως	ὥραι	ἐβδομάδ.
Πρώτη Τάξις	1. Πινακίδιον, Συλλαβὴ καὶ ἀνάγνωσις. <i>Μαθηταὶ ἀπὸ 5 ἕως 7 ἔτους.</i> 1. Εἰσαγωγή εἰς τὴν Ἱερὰν διδασκαλίαν. 2. Ἐπανάληψις τῆς Ἱερᾶς διδασκαλίας. 3. Ἀνάγνωσις ἐκ τοῦ Ὀνομαστικοῦ. 4. Ἀνάγνωσις μικρῶν διηγήσεων. 5. Καλλιγραφία. 6. Τὰ πρῶτα μέρη τοῦ λόγου τῆς Γερμ. Γραμματικῆς. 7. Ἀριθμητικὴ κατὰ νοῦν.	10 2 2 1 1½ 2 1½ 2	10
Δευτέρα Τάξις	<i>Μαθηταὶ ἀπὸ 7 ἕως 8 ἔτους.</i> 1. Ἱερὰ διδασκαλία κατ' ἐρωταπόκρισιν. 2. Ἐπανάληψις τῆς Ἱερ. διδ. καὶ ἀνάγν. ἐκ τῆς Κατηχήσεως. 3. Ἀνάγνωσις ἐκ τοῦ Ἡθικοῦ βιβλιαρίου. 4. Ἀνάγν. ἐκ τοῦ 2 μέρους τοῦ βιβλίου τῆς Ἀναγνώσεως. 5. Καλλιγραφία. 6. Γραμματικὴ. 7. Δι' ὑπαγορεύσεως γράφειν. 8. Ἀριθμητικὴ.	2 3 2 3 4 2 3 3	12
Τρίτη Τάξις	<i>Μαθηταὶ ἀπὸ 8 ἕως 9 ἔτους.</i> 1. Ὁδηγία εἰς τὴν Κατήχησιν. 2. Ἱερὰ ἱστορία τῆς παλαιᾶς Γραφῆς. 3. Ἐδαγγέλιον.	2 2 2	22
			6

ΑΙ Τάξεις	Τὰ ἀντικείμενα ἐνάστης Τάξεως	ὥραι	ἐβδομάδ.	
Τρίτη Τάξις	4. Ἐπανάληψις τῆς Ἱερ. διδ. καὶ ἀνάγν. ἐκ τῆς Κατηχήσεως	6	6	
	5. Καλλιγραφία	6		
	6. Δι' ὑπαγορεύσεως γράφειν	4		
	7. Ἀνάγ. ἐκ τοῦ 2 τμήματος τοῦ βιβλίου τῆς ἀναγνώσεως	4		
	8. Διδασκαλία εἰς τὴν Σύνταξιν	4		
	9. Ἀριθμητική	6		
	10. Γραμματική	6		
	11. Ἀνάγν. Λατινικῶν στοιχείων καὶ δι' ὑπαγ. γράφειν	2		
Τετάρτη Τάξις Πρώτον χρόν.	Μαθηταὶ ἀπὸ 9 ἕως 11 ἔτους.			44
	1. Ἱερ. διδ. μὲ τὰς ἀνηκ. παρ. τῆς ἀγ. Γρ.	4		
	2. Ἐπανάληψις τῆς Ἱερᾶς διδασκαλίας	4		
	3. Καλλιγραφία	6		
	4. Γραμματική καὶ δι' ὑπαγορ. γράφειν	6		
	5. Διδασκαλία εἰς τὴν Σύνταξιν	6		
	6. Ἀριθμητική	6		
	7. Ἀρχαὶ Γεωμετρίας	6		
	8. Ἀρχιτεκτονική	4		
	9. Γεωγρ. τῆς Αὐστριακῆς Ἐπικρατείας	4		
	10. Ζωγραφία	20		
Τετάρτη Τάξις Δεύτερ. χρόνον			66	
	1. Ἱερ. διδ. μὲ τὰς ἀνηκ. παρ. τῆς ἀγ. Γρ.	4		
	2. Ἐπανάληψις τῆς Ἱερᾶς διδασκαλίας	2		
	3. Καλλιγραφία	4		
	4. Γραμματική καὶ δι' ὑπαγορ. γράφειν	4		
	5. Διδασκαλία εἰς τὴν Σύνταξιν	6		
	6. Γεωμετρία	6		
	7. Ἀριθμητική	6		
	8. Ἀρχιτεκτονική	2		
	9. Φυσικὴ Ἱστορία	2		
	10. Φυσικὴ	4		
	11. Γεωγραφία ξένων ἐπικρατειῶν	4		
	12. Ἀνάγνωσις κατὰ Κανόνα	2		
	13. Ζωγραφία	20		
Προετοιμα- στικὸν Διὰ τοὺς μέλλ. Ἱερατεῦσιν	Μαθηταὶ ἀπὸ 11 ἕως 15 ἔτους.		66	
	1. Κατηχήσεις	3		
	2. Παιδαγωγική	2		
Διὰ τοὺς Λαϊ- κοὺς			8	
	1. Διδασκαλία τῆς Θρησκείας	2		
	2. Παιδαγωγικὴ ὥρ. Β. Ἀριθ. ὥρ. 1	4		
			6	
	3. Βάσις τῆς φυσικῆς ἀνατροφῆς	3		
	4. Διδασκαλία μουσικῆς	3		
			6	

Οὕτως ἄρα εἶναι προδιατεταγμένα τὰ μαθήματα τοῦ ρηθέντος σχολείου, καθ' ἡλικίαν καὶ τάξιν, καὶ κατὰ προωρισμένας ὥρας τῆς ἐβδομάδος. Μετὰ δὲ τοὺς δεκαπέντε χρόνους τῆς ἡλικίας, ἐξέρχονται οἱ μαθηταὶ ἐκ τοῦ κανονικοῦ σχολείου κάτοχοι τῶν μαθήσεων τούτων, καὶ προπαρασκευασμένοι εἰς πᾶν ἐπάγγελμα καὶ ἐπιχείρημα. Καὶ οἱ μὲν θέλοντες ἀνώτερα μαθήματα, εἰσέρχονται εἰς τὰ Γυμνάσια, καὶ διέρχονται κατὰ τάξιν καὶ ἐκείνην τὴν περίοδον· οἱ δὲ λοιποὶ, ἕκαστος εἰς τὸ οἰκεῖον ἔργον, εἰς ἔμπορειον, ἢ τεχνουργεῖον, ἢ εἰς ὅ,τι εἶναι προσδιωρισμένος, κατὰ τὴν θέλησιν τῶν γονέων, ἢ κατὰ τὴν χρεῖαν, ἢ κλίσιν οἰκείαν.

Τοιαύτην τάξιν μαθημάτων εἶχον καὶ οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι, ὡς μαρτυροῦσιν ἄλλοι τε πολλοὶ, καὶ μάλιστα ὁ Λουκιανός. Ἄρτι μὲν ἐπεπαύμην (φησὶν) εἰς τὰ διδασκαλεῖα φοιτῶν ἤδη τὴν ἡλικίαν πρόσηθος ὢν, ὁ δὲ πατήρ ἐσκοπεῖτο μετὰ τῶν φίλων, ὅ,τι καὶ διδάξαιτό με. Μόλις ἐτελείωσα, λέγει, τὰ κοινὰ μαθήματα, πρόσηθος ὢν· οἶον δεκατριῶν ἢ δεκατεσσάρων χρόνων· καὶ ὁ πατήρ μου συνεβουλεύετο μετὰ τῶν φίλων, ὅποιαν τέχνην, ἢ μάθησιν νὰ διδαχθῶ· καὶ ἔκριναν οἱ πλείστοι τὴν Ἑρμογλυφικήν, ταχυμάθητον, καὶ ἐπικερδῆ οὖσαν τότε, καὶ ἐντιμωτέραν τῶν ἄλλων· ἐπειδὴ, εἶπον, ἡ παιδεία ἀπαιτεῖ χρόνον μακρὸν, κόπον πολύν, δαπάνην ἀδράν, καὶ τύχην λαμπράν. Δὲν ὠνόμασεν ἄρα παιδείαν ταῦτα τὰ μαθήματα, ἐπειδὴ δὲν εἶναι παιδεία, ἀλλὰ παιδαγωγία κοινὴ πάντων τῶν παιδῶν, καὶ προετοιμασία, ὡς εἴρηται· ὅθεν ὠνομάζοντο κοινὰ καὶ τὰ γράμματα ταῦτα, καὶ τὰ σχολεῖα, καὶ τὸ μὲν ὄνομα ἔμεινεν, ἢ δ' ἔννοια ἐξέπεσεν εἰς τὸ ρηθὲν σύστημα.

Τοῦτο τὸ σύστημα τοῦ κανονικοῦ σχολείου τῆς Βιέννης προετέθη μὲν ὡς ὑπόδειγμα, καθὼς προείρηται, ἀλλ' ἄλλαι τινὲς πόλεις ἔχουσιν ἄλλως πως τὴν τάξιν τῶν μαθημάτων· ὅθεν ἡμεῖς ἐξετάσαντες πάντα, ἐτάξαμεν ἄλλως τὸ ἡμέτερον, ἄρμοδιώτερον πρὸς τὸ γένος ἡμῶν, διαιρέσαντες εἰς τρεῖς περιόδους τὸ σύστημα τῶν ἐγκυκλίων μαθημάτων, καὶ ἰδιαιτέρως τάξαντες τὴν ἐπιστημονικὴν περίοδον· ἐπειδὴ τὸ ἡμέτερον γένος ἀποβλέπει καὶ πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν, καὶ τὰ λοιπὰ μαθήματα, πρέπει νὰ ἀφορῶσι καὶ πρὸς εὐκολίαν αὐτῆς. Ἡ μὲν πρώτη

περίοδος διορίζεται ἀπὸ πέντε χρόνων τῶν παιδῶν, μέχρι τῶν δώδεκα, εἰς τρεῖς τάξεις διηρημένη, ἀπὸ πέντε μέχρι τῶν ἑπτὰ, ἀπὸ τῶν ἑπτὰ μέχρι τῶν ἑννέα, καὶ ἀπὸ τῶν ἑννέα μέχρι τῶν δώδεκα· ἕκαστος δὲ χρόνος ὑποδιαιρεῖται εἰς δύο ἑξαμηνίας. Κατ' ἀναλογία δὲ τῆς ἡλικίας τῶν παιδῶν, καὶ τοῦ διαστήματος τοῦ χρόνου, ἐσχεδιάσθησαν καὶ τὰ βιβλία, ὡς ἑξῆς·

Βιβλία παραδόσεως, καὶ Μαθήματα τῆς α' Τάξεως τῆς α' Περιόδου, ἀπὸ ε'—ζ' χρόνων.

- α'. Πινακίδιον ἢ ἀλφαριθμητικόν.
- β'. Ὀνομαστικὸν εἰς 5' μέρη διηρημένον, ὅπερ περιέξει τὰς ὀνομασίας τῶν ἀναγκαίων πραγμάτων.
- γ'. Ἱστορικὸν ἠθικὸν εἰς 5' μέρη διηρημένον.
- δ'. Κατήχησις εἰς 5' μέρη διηρημένη, ἐν ᾗ εἰσὶ καὶ αἱ προσευχαί.
- ε'. Ἀριθμητικὴ κατὰ νοῦν.
- ς'. Καλλιγραφία.

Βιβλία καὶ Μαθήματα τῆς δευτέρας Τάξεως ἀπὸ ζ'—θ' χρόν.

- α'. Ὀνομαστικὸν, κατὰ συνέχειαν.
- β'. Τὸ ἠθικὸν ὁμοίως.
- γ'. Κατήχησις.
- δ'. Ἀριθμητικὴ εἰς 5' μέρη διηρημένη.
- ε'. Γεωγραφία τῆς Ἑλλάδος νέα εἰς 3' μέρη.
- ς'. Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος εἰς 3' μέρη.
- ζ'. Γεωγραφία τῆς Ἁγίας Γραφῆς εἰς 2' μέρη.
- η'. Ἱστορία τῆς Ἁγίας Γραφῆς εἰς 2' μέρη.
- θ'. Καλλιγραφία.
- ι'. Τὰ καθήκοντα πρὸς θεὸν καὶ ἀλλήλους εἰς 2' μέρη.

Βιβλία καὶ μαθήματα τῆς τρίτης Τάξεως ἀπὸ θ'—ιβ' χρόνων.

- α'. Γραμματικὴ ἐπίτομος καὶ ἀπλουστάτη, εἰς 3' μέρη διηρημένη.
- β'. Μυθολογία εἰς 5' μέρη.
- γ'. Γεωγραφία γενικὴ εἰς 5' μέρη διηρημένη.
- δ'. Ἱστορία γενικὴ εἰς 5' μέρη διηρημένη.
- ε'. Ἀριθμητικὴ.
- ς'. Ἱστορία φυσικὴ εἰς 2'.
- ζ'. Φυσικὴ εἰς 5' μέρη.
- η'. Γεωγραφία παλαιὰ εἰς 2' μέρη.
- θ'. Γεωμετρία ἀπλουστάτη εἰς 2' μέρη.
- ι'. Καλλιγραφία.
- ια'. Ἀλγεβρα ἀπλουστάτη εἰς 2' μέρη.

Αὕτη ἐστὶν ἡ πρώτη Περίοδος, καὶ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον προεσχεδιάσθησαν τὰ διδακτικὰ βιβλία μέχρι τῶν δώδεκα χρόνων, ἵνα ἔχῃ καιρὸν οἱ πτωχοὶ μαθηταὶ καὶ πρὸς ἄλλα ἔργα, ἔχοντες αὐτὰς τὰς ἀρχὰς τῶν μαθήσεων, ὥστε νὰ γίνωνται καὶ

φιλήκοοι, καὶ φιλαναγνώσται Ἱερῶν γραφῶν, καὶ Ἱστοριῶν, καὶ ἱκανοὶ εἰς πᾶν ἐπιχείρημα· καὶ γεωμετρίας καὶ ἀλγεβρας γνώσεις τὰς ἀναγκαίας εἰς τὰς τέχνας. Ὅσοι δὲν ποθοῦσι τὴν φιλολογίαν, καὶ ἔχουσι καιρὸν, νὰ ἀκούσωσι καὶ τὴν δευτέραν Περίοδον τῶν ἐγκυκλίων μαθημάτων, μέχρι τῶν δεκαπέντε χρόνων, εἰσέρχονται εἰς τὸ γυμνάσιον, ἔνθα εὐρίσκουσι τὰ ἑξῆς μαθήματα.

Βιβλία διδακτικὰ καὶ μαθήματα τῆς β' Περιόδου τῶν ἐγκυκλίων μαθημάτων, ἀπὸ ιβ'—ιε' χρόνων.

- α'. Γραμματικὴ, τεχνολογία, ὀρθογραφία, σύνταξις, θεματογραφία.
- β'. Γεωγραφία ἐντελεστέρα γενικὴ, παλαιὰ τε καὶ νέα εἰς τὰ ἀνήκοντα μέρη διηρημένη.
- γ'. Ἱστορία γενικὴ ἐντελεστέρα ὁμοίως.
- δ'. Ἱστορία φιλολογικὴ, ὁμοίως.
- ε'. Ἀρχαιολογία, ὁμοίως.
- ς'. Φυσικὴ Ἱστορία, ὁμοίως.
- ζ'. Φυσικὴ, ὁμοίως.
- η'. Ῥητορικὴ, ὁμοίως.
- θ'. Ποιητικὴ, ὁμοίως.
- ι'. Λογικὴ, ὁμοίως.
- ια'. Ἀριθμητικὴ, ὁμοίως.
- ιβ'. Γεωμετρία, ὁμοίως.
- ιγ'. Ἀλγεβρα, ὁμοίως.

Ταῦτα καὶ τῆς δευτέρας φιλολογικῆς Περιόδου. Μετὰ δὲ ταύτην ἄρχεται ἡ τρίτη Περίοδος ἀπὸ ιε'—ιη' χρόνων, περιέχουσα τὰ ἑξῆς·

Βιβλία καὶ μαθήματα τῆς γ' Περιόδου τῶν ἐγκυκλίων μαθημάτων, ἀπὸ ιε'—ιη' χρόνων.

- α'. Γραμματικὴ πρακτικὴ καὶ θεωρητικὴ.
- β'. Λογικὴ ἐντελής.
- γ'. Ῥητορικὴ, ὁμοίως.
- δ'. Ποιητικὴ, ὁμοίως.
- ε'. Θεολογία διὰ τοῦς πρὸς Ἱερωσύνην ἐτοιμαζομένους.
- ς'. Φιλοσοφία.
- ζ'. Μαθηματικὴ ἐφηρμοσμένη.
- η'. Φυσικὴ πειραματικὴ.

Ταῦτα καὶ τῆς τρίτης φιλοσοφικῆς Περιόδου. Ἡ δὲ Τετάρτη ἀπὸ τῶν ιη'—κ' δὲν εἶναι ἐγκύκλιος Περίοδος, ἀλλὰ λέγεται ἐπιστημονικὴ, ἐν ᾗ διδαχθῆσονται ἐπιστῆμαι ἰδιαιτέρως, καὶ ἐντελεστέρας· ὡς ἡ ἀστρονομία, χυμικὴ, ὑψηλὴ μαθηματικὴ, φυσικὴ, Γεωγραφία μαθηματικὴ, τεκτονικὴ, καὶ τὰ λοιπὰ τῆς

μαθηματικῆς μέρη, καὶ ἄλλα καὶ ἐκ τούτων διδάσκεται ἐν μόνον ἕκαστος μαθητῆς, εἰς ὅποιον ἀγαπᾷ νὰ τελειοποιηθῆ, καὶ νὰ γένη ἢ ἀστρονόμος, ἢ χυμικός, ἢ φιλόσοφος, ἢ ἕτι ἄλλο θέλει, ἔταν ἀποκτήσωμεν καὶ τὰ ἀνήκοντα ὄργανα. Ὀνομάσθη δὲ ἡ μὲν πρώτη Περίοδος κοινή, ἐπειδὴ εἶναι κοινή καὶ προπαρασκευαστικὴ εἰς πάντας· ἡ δὲ δευτέρα φιλολογικὴ ἐπειδὴ εἶναι ἰδιαιτέρως προπαρασκευαστικὴ διὰ τοὺς φιλολόγους μόνον, πρὸς τὴν φιλοσοφίαν· ἡ δὲ τρίτη φιλοσοφικὴ ἐπειδὴ ἐν αὐτῇ διδάσκεται ἡ φιλοσοφία, θεωροῦνται καὶ πάντα τὰ μαθήματα φιλοσοφικῶς· ἡ δὲ τετάρτη ἐπιστημονικὴ ἐπειδὴ διδάσκεται ἰδιαιτέρως καὶ ἐπιστημονικῶς ἕκαστη ἐπιστήμη. Καὶ τῆς μὲν ἐπιστημονικῆς τὰ βιβλία καὶ μαθήματα συντάττουσιν οἱ διδάσκαλοι αὐτῶν, ὅπως θέλουσιν, ὡς καὶ ἐν τῇ Ἑυρώπῃ διδάσκουσιν αὐτὰ οἱ πλεῖστοι χειρόγραφα· οὕτω καὶ ὁ Βενιαμὴν συνέταξε σύστημα φιλοσοφίας, καὶ παρέδιδεν αὐτὸ χειρόγραφον καὶ ἄλλοι ὁμοίως· ἐπειδὴ δὲν εὐχαριστοῦνται εἰς ξένην μέθοδον, ἱκανοὶ ὄντες νὰ συντάξωσιν αὐτοὶ, ὡς θέλουσιν. Ὅταν ὁμως εὐρεθῆ σύστημά τινος, καὶ κριθῆ καλόν, διδάσκουσιν ἐκεῖνο. Τῶν δὲ λοιπῶν τριῶν Περιόδων τὰ μαθήματα ἐπαγγελλλόμεθα, νὰ συντάξωμεν ἡμεῖς, ἵνα ἔχωσιν αὐτὰ πρόχειρα καὶ διδάσκαλοι καὶ μαθηταί· ἐπειδὴ οὔτε οἱ διδάσκαλοι ἔχουσι καιρὸν, νὰ συντάττωσι, πολλὰ μαθήματα ἔχοντες, οὔτε οἱ μαθηταὶ νὰ ἀντιγράψωσι, διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ μία ἡμέρα τῆς ἐβδομάδος εἶναι ἑπτὰ τῶν Μουσῶν, κατ' Ἑυρωπαϊοὺς μὲν ἡ πέμπτη, καθ' ἡμᾶς δὲ τὸ Σάββατον, μένουσι πέντε ἡμέραι τῆς ἐβδομάδος. Ἡ Ἑυρώπη διέταξε τέσσαρας ὥρας τὴν ἡμέραν, δύο πρὸ τοῦ γεύματος, ἀπὸ τῶν ὀκτῶ μέχρι τῶν δέκα, καὶ δύο μετὰ τὸ γεῦμα, ἀπὸ τῶν δύο μέχρι τῶν τεσσάρων καὶ οὕτως ἔχουσι καιρὸν οἱ μαθηταί, νὰ καταγίνωνται καὶ εἰς ἄλλας γλώσσας. Ἡμεῖς ὁμως, ἐπειδὴ ἔχομεν περισσοτέραν χρεῖαν, ἐκρίθη, νὰ προσδιορίσωμεν κατὰ τὸ παρὸν πέντε ὥρας· τρεῖς πρὸ τοῦ γεύματος, ἀπὸ τῶν ὀκτῶ μέχρι τῶν ἑνδεκά, καὶ δύο μετὰ τὸ γεῦμα, ἀπὸ τῶν δύο μέχρι τῶν τεσσάρων. Ἐχομεν ἄρα εἰκοσιπέντε ὥρας τὴν ἐβδομάδα· ὅθεν προσδιορίζονται οὕτως αἱ ὥραι τῆς ἐβδομάδος ἕκαστου μαθήματος, καθ' ἑξαμηνίαν.

Τάξεις	Μαθήματα ἐν ἑκάστη τάξει τῆς πρώτης Περιόδου ἀπὸ ε' — ιβ'.	Ὀραὶ τῆς ἡμέρας ἕκαστου μαθήματ.	Ὀραὶ τῆς ἐβδομάδος ἕκαστου μαθήματ.
Τάξις α' τῆς α' Περιόδου εἰς δ' ἑξαμηνίας, ἀπὸ ε' - ζ' χρόν.	A'. Ἑξαμηνία.		
	α'. Πινακίδιον	5	
	β'. Συλλάβισμα	5	
	γ'. Ἀνάγνωσις εἰς τὸ α' μέρος τοῦ ὀνομαστικοῦ	5	
	B'. Ἑξαμηνία.		25
	α'. Ἀνάγνωσις εἰς τὰ β' τοῦ ὀνομαστικοῦ	2	10
	β'. Ἀνάγνωσις εἰς τὸ α' τοῦ ἠθικοῦ	2	10
	γ'. Καλλιγραφία	1	5
	Γ'. Ἑξαμηνία.		25
	α'. Ἀνάγνωσις εἰς τὸ γ' τοῦ ὀνομαστικοῦ	2	10
	β'. Ἀνάγνωσις εἰς τὸ β' τοῦ ἠθικοῦ	1	5
	γ'. Κατήχησις, τὸ α' μέρος	1	5
δ'. Καλλιγραφία	1	5	
Δ'. Ἑξαμηνία.		25	
α'. Ἀνάγνωσις εἰς τὸ δ' τοῦ ὀνομαστικοῦ	1	5	
β'. Ἀνάγνωσις εἰς τὸ γ' τοῦ ἠθικοῦ	1	5	
γ'. Κατήχησις, τὸ β' μέρος	1	5	
δ'. Ἀριθμητικὴ κατὰ νοῦν	1	5	
ε'. Καλλιγραφία	1	5	
Α'. Ἑξαμηνία.		25	
α'. Ὀνομαστ. τὸ ε' μέρ. Ἀνάγν.	1	5	
β'. ἠθικὸν τὸ δ' μέρος 	1	5	
γ'. Κατήχησις, τὸ γ' μέρος	1	2	
δ'. Ἀριθμητικῆς τὸ α' μέρος	1	5	
ε'. Καλλιγραφία	1	5	
ς'. Ἐὰς πρὸς θεὸν καὶ πρὸς ἀλλήλους καθήκοντα, τὸ α' μέρος		3	
B'. Ἑξαμηνία.		25	
α'. Ὀνομαστικόν, τὸ ε' μέρος καὶ τελευταῖον		3	
		3	

Τάξεις	Μαθήματα ἐν ἐκάστη τάξει τῆς πρώτης Περιόδου, ἀπὸ ε'—ιβ'.	Ἵναι τῆς ἡμέρας ἐκάστου μαθήματ.	Ἵναι τῆς εβδομάδος ἐκάστου μαθήματ.
	β'. Ἠθικόν, τὸ ε' καὶ τελευταῖον		3
	γ'. Κατήχησις, τὸ δ'		2
	δ'. Ἀριθμητικὴ τὸ β'		3
	ε'. Καλλιγραφία		3
	ς'. Τὰ καθήκοντα, τὸ β'		3
	ζ'. Γεωγραφία τῆς Ἑλλάδος, τὸ α'		4
	η'. Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος, τὸ α'		4
	Γ'. Ἑξαμηνία.		25
	α'. Γεωγραφ. τῆς Ἑλλάδος, τὸ β'		4
	β'. Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος τὸ β'		4
	γ'. Κατήχησις τὸ ε'		2
	δ'. Ἀριθμητικὴ τὸ γ'		3
	ε'. Τὰ καθήκοντα τὸ γ'		3
	ς'. Γεωγρ. τῆς Ἀγ. Γραφ. τὸ α'		3
	ζ'. Ἱστορ. τῆς Ἀγ. Γραφ. τὸ α'		3
	η' Καλλιγραφία		3
	Δ'. Ἑξαμηνία.		25
	α'. Γεωγρ. τῆς Ἀγ. Γραφ. τὸ β'		3
	β'. Ἱστορ. τῆς Ἀγ. Γραφ. τὸ β'		3
	γ'. Ἀριθμητικῆς τὸ δ'		2
	δ'. Τὰ καθήκοντα τὸ τελευταῖον		3
	ε'. Γεωγρ. τῆς Ἑλλάδος τὸ γ'		4
	ς'. Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος, τὸ γ'		4
	ζ'. Καλλιγραφία		2
	η'. Γραμματικὴ τὸ α'	1	5
	Α'. Ἑξαμηνία.		25
	α'. Γραμματικὴ	2	10
	β'. Μυθολογίας τὸ α' μέρος		2
	γ'. Γεωγραφ. γενικῆς τὸ α'		3
	δ'. Ἱστορίας γενικῆς τὸ α'		3
	ε'. Ἀριθμητικὴ, τὸ ε'. Κλασματικὴ τὸ α'		2
	ς'. Ἱστορίας Φυσικῆς τὸ α'		3
	ζ'. Καλλιγραφία συνθετικὴ		2
	Β'. Ἑξαμηνία.		25
	γ'. Γραμματικὴ τὸ γ'. Ἀνάγνωσις, τεχνολογία	2	10

Τάξις γ' τῆς α' Περιόδου, εἰς ἕξ ἑξαμηνίας, ἀπὸ θ'—ιβ' χρ.

Τάξεις	Μαθήματα ἐν ἐκάστη τάξει τῆς πρώτης Περιόδου, ἀπὸ ε'—ιβ'.	Ἵναι τῆς ἡμέρας ἐκάστου μαθήματ.	Ἵναι τῆς εβδομάδος ἐκάστου μαθήματ.
	β'. Γεωγραφία τὸ β'		3
	γ'. Ἱστορία τοῦ β'		3
	δ'. Μυθολογία τὸ β'		2
	ε'. Ἱστορίας φυσικῆς τὸ β'		3
	ς'. Ἀριθμητ. τὸ ς' καὶ τελευταῖον		2
	ζ'. Γεωμετρίας τὸ α'		2
	Γ'. Ἑξαμηνία.		25
	α'. Γραμματικὴ, ἀνάγν. Τεχνολογία, σύνταξις	2	10
	β'. Γεωμετρίας τὸ β'		3
	γ'. Ἀριθμητικῆς πράξεις		1
	δ'. Ἀλγέβρας τὸ α' μέρος		2
	ε'. Γεωγραφία		2
	ς'. Ἱστορία		2
	ζ'. Μυθολογία τὸ γ'		1
	η'. Ἱστορία φυσικὴ		2
	θ'. Γεωγραφίας παλαιᾶς τὸ α'		2
	Δ'. Ἑξαμηνία.		25
	α'. Ἀνάγν. γραμματ. ὡς ἀνωθεν καὶ θεματογραφία	2	10
	β'. Γεωμετρίας τὸ γ'		2
	γ'. Μυθολογίας τὸ δ'		1
	δ'. Ἀριθμητικῆς πράξεις		1
	ε'. Φυσικῆς Ἱστορίας τὸ δ'		2
	ς'. Φυσικῆς τὸ α'		2
	ζ'. Ἀλγέβρας τὸ β'		1
	η'. Γεωγραφίας παλαιᾶς τὸ β'		2
	θ'. Νέας τὸ δ'		2
	ι'. Ἱστορίας τὸ δ'		2
	Ε'. Ἑξαμηνία.		25
	α'. Ἀνάγνωσις ὡς ἀνωτέρω, σύνταξις καὶ θεματογραφία	2	10
	β'. Γεωμετρίας τὸ δ'		2
	γ'. Ἀλγέβρας τὸ γ'		2
	δ'. Φυσικῆς τὸ β'		2
	ε'. Φυσικῆς Ἱστορίας τὸ ε'		2
	ς'. Γεωγραφίας παλαιᾶς τὸ γ'		2
	ζ'. Ἱστορίας γενικῆς τὸ ε'		2
	Σύνολον		25

Τάξεις	Μαθήματα ἐν ἐκάστη τάξει τῆς πρώτης Περιόδου, ἀπὸ ε' — ιβ'.	Ὡραι τῆς ἡμέρας ἐκάστου μαθήματ.	Ὡραι τῆς ἐβδομάδος ἐκάστου μαθήματ
			22
	η'. Γεωγραφίας γενικῆς τὸ ε'		1
	θ'. Μυθολογίας τὸ ε'		1
	ι'. Ἀριθμητικῆς πράξεις		1
			25
	Γ'. Ἑξαμηνία.		
	α' Ἀνάγν. καὶ λοιπὰ ὡς ἀνωτέρω	2	10
	β'. Γεωμετρ. τὸ ε' καὶ τελευταῖον		2
	γ'. Ἀλγέβρ. τὸ δ' καὶ τελευταῖον		2
	δ'. Φυσικ. Ἰστ. τὸ ε' καὶ τελευτ.		2
	ε'. Φυσικ. τὸ δ' καὶ τελευταῖον .		2
	ς'. Γεωγρ. παλ. τὸ δ' καὶ τελευτ.		2
	ζ'. Γεωγρ. Παν. τὸ ε' καὶ τελευτ.		2
	η'. Ἰστορ. γεν. τὸ ε' καὶ τελευτ.		1
	θ'. Μυθολογ. τὸ ε' καὶ τελευταῖον		1
	ι'. Ἀριθμητικῆς πράξεις		1
			25

Κατὰ τοῦτον οὖν τὸν τρόπον ἐκτεθήσονται καὶ τῶν λοιπῶν δύο Περιόδων τὰ μαθήματα. Μὴ νομίσωμεν ὅμως, ὅτι εἶναι πολλὰ καὶ δύσκολα· ἐπειδὴ εἰς ἀπροπαρασκευάστον μαθητὴν εἶναι δύσκολα, ὅταν δὲ διδάσκωνται οὕτω τακτικῶς καὶ προπαρασκευαστικῶς, δὲν εἶναι παντάπασι δύσκολα, ἀλλὰ μάλιστα προξενοῦσι διατριβὴν, καὶ ἀγαλλίασιν εἰς τοὺς νέους· ἐπειδὴ τὸ κύριον μάθημα τῆς γλώσσης, τὴν γραμματικὴν, τὸ ἔχουσι δύο ὥρας ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν, ὡς ἀναγκαιότατον τὰ δὲ λοιπὰ, ὡς διατριβὴν, ἡδονικώτατα ὄντα, πότε τὸ ἓν καὶ πότε τὸ ἄλλο, καὶ οὕτως ἐκτυποῦνται καὶ εὐκολώτατα εἰς τὸν νοῦν, καὶ μανθάνονται ὁμοίως, τακτικῶς ὄντα. Καὶ γινώσκει καὶ ὁ διδάσκων, καὶ ὁ διδασκόμενος, τί ἔχει νὰ μάθῃ σήμερον, τί αὔριον, τί ὅλην τὴν ἐβδομάδα, τί ὅλον τὸν μῆνα, καὶ τί ὅλην τὴν ἑξαμηνίαν, τί εἰς ὅλην τὴν τάξιν, καὶ τί εἰς ὅλην τὴν περίοδον· ἐπειδὴ οὕτω σχεδιάζονται καὶ τὰ βιβλία, ὡς εἴρηται. Μένει δὲ ἀνωμαλία ἢ σχολὴ τῶν ἑορτῶν, καὶ τῆς διακοπῆς, ἐπειδὴ ἀγνοοῦμεν ποίας καὶ πόσας ἑορτάς ἑορτάζουσι, καὶ πόσων ἡμερῶν διακοπὴν φυλάττουσι τὰ σχολεῖα· ὅταν ὅμως προσδιορισθῇ

καὶ τοῦτο εὐτακτικὸν καὶ κοινὸν ὑπὸ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ἐξομαλίζεται καὶ αὕτη ἡ ἀνωμαλία.

Εἴρηται δέ, ὅτι τοῦτο ἀπαιτεῖ τὴν κοινὴν σκέψιν καὶ πρόνοιαν τοῦ γένους, ἐπειδὴ ἀποτείνεται εἰς ὅλον τὸ γένος, καὶ ὁμοίως ἀπαιτεῖ καὶ τὴν συνδρομὴν ὅλου τοῦ γένους· ὅθεν ἐκδίδομεν τὸ σχέδιον, ἵνα θεωρήσῃ αὐτὸ τὸ γένος, καὶ μάλιστα ἡ μεγάλη ἐκκλησία, ἡ κεφαλὴ τοῦ γένους, καὶ οἱ προὔχοντες τοῦ γένους· καὶ ἂν κριθῇ καλόν, σκεπτόμεθα ὕστερον περὶ τῆς συνδρομῆς, καὶ ἀρχόμεθα τοῦ ἔργου, ὅταν τελειώσῃ ὁ τέταρτος τόμος τῆς Ὁγυγίας, ὡς ἔφην ἐν τῇ περὶ τῶν ἐνδόξων προκηρύξει. Ἐν τούτοις δὲ ἐκδίδονται οἱ βλοὶ τῶν ἐνδόξων. Ἔτι δὲ δεχόμεθα καὶ τὰς συμβουλὰς τοῦ γένους, καὶ ὅστις γνωρίζει, ὅτι γίνεται ἄλλως, ἢ ἀπαιτεῖ μεταβολὴν που, ἢ ἀποβολὴν τινος, καὶ εἰσαγωγὴν ἄλλου, νὰ μᾶς γράψῃ, καὶ νομίζεται εὐεργέτης τοῦ γένους, καὶ φίλος ἡμῶν.

Τὰ βιβλία τοίνυν τῆς πρώτης Περιόδου γίνονται δεκαεννέα, καὶ ἐν ἔτι ὅπερ περιέχει τὴν διδασκαλίαν περὶ τῆς ἀνατροφῆς τῶν παιδῶν, τῆς παιδαγωγίας, διατάξεως τῶν σχολείων, καὶ τὸν τρόπον τῆς παραδόσεως ἐκάστου μαθήματος, γίνονται εἴκοσι, ἐπίτομα καὶ περιληπτικὰ τῶν εἰς παράδοσιν ἀναγκαίων. Ὁ κόπος ὅμως τῆς συντάξεως εἶναι ὑπέρμετρος, ὡς εἴρηται καὶ ἐν τῷ προοίμιῳ τοῦ πρώτου τόμου τῆς Ὁγυγίας. Ὅθεν καὶ δὲν εἶναι ἐνὸς μόνου ἔργον, ἵνα γίνωσι καὶ ταχύτερον. Διὰ τοῦτο εἴμεθα ἤδη δύο, ἔχομεν ὅμως καὶ τρίτον ἔτοιμον, καὶ πρόθυμον· ὥστε ἐλπίζομεν νὰ τὰ ἐκδώσωμεν εἰς τρεῖς χρόνους. Ἐπειτα δὲ γίνονται ὁμοίως καὶ τὰ τῶν ἄλλων περιόδων, τὰ ὅποια εἶναι προεσχεδιασμένα, ὡς εἴρηται, εἰς μέρη διηρημένα, καὶ ἡ βλὴ ἐκάστου μέρους προωρισμένη.

Ἐν Βιέννῃ τῆς Ἀουστρίας, Ἰουλίου 20, 1817.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΣΤΑΓΕΙΡΙΤΗΣ
ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ΠΑΠΠΑ

Ὁρθῶς γὰρ ἐστὶ τῶν νέων πρῶτον ἐπιμεληθῆναι, ὅπως ἔσονται οἱ ἀριστοὶ, ὡσπερ γεωργὸν ἀγαθόν, τῶν νέων φυτῶν εἰκὸς πρῶτον ἐπιμεληθῆναι.
Πλάτ.

Ο ΑΥΛΟΣ

ΑΓΓΛΙΚΟΝ ΔΙΗΓΗΜΑ

Ἐννέα ἦσαν οἱ συνδαιτυμόνες κατ' ἐκείνην τὴν ἑσπέραν εἰς τὸ δεῖπνον τοῦ συνταγματάρχου Γκιλδερσῶ, κατὰ τὸ πλεῖστον στρατιωτικοί, προσκληθέντες ὑπὸ τοῦ οἰκοδεσπότου εἰς κυνηγετικὴν ἐκδρομὴν.

Ὁ ἑνατος, Χῶπ Πέυνελλ, εἶχεν ἀφιχθῆ ἕλως ἀπροσδοκῆτως πρὸ μιᾶς ὥρας μόνις, ἔφιππος. Χάρις εἰς τὸν φαιδρὸν καὶ ζωηρὸν χαρακτήρᾳ του ἦτο πάντοτε ἀρεστὸς εἰς τὸν συνταγματάρχην, ἀλλ' ἐκείνην τὴν ἑσπέραν δὲν ὑπῆρχε θέσις δι' αὐτὸν καὶ τὸ χειρότερον ἦτο ὅτι ὁ καιρὸς εἶχε γίνῃ ἄθλιος, ἐξέσπα δὲ τὴν στιγμὴν ἐκείνην φοβερὰ καταιγίς.

Ἡ καταιγίς ἀκριβῶς ἐγένετο ἡ ἀφετηρία καὶ ἡ ἀφορμὴ τῶν ἐπακολουθησάντων συμβάντων.

Ὁ συνταγματάρχης Γκιλδερσῶ μὲ τὸ σιγάρων σβυστὸν μεταξὺ τῶν ὀδόντων του ἐπλησίασεν εἰς τὸ παράθυρον καὶ ἤρχισε νὰ τυμπανίζῃ διὰ τῶν δακτύλων ἐπὶ τῶν ὑαλοπινάκων.

— Τί συλλογίζεσαι, Γκιλδερσῶ; τὸν ἠρώτησεν ὁ Χῶπ Πέυνελλ.

— Συλλογίζομαι ὅτι ἡ νύκτα αὕτη εἶναι πολὺ κακορρίζικη καὶ δὲν ἠμπορῶ νὰ σὲ ἀφήσω νὰ ἐπιστρέψῃς εἰς τὸ σπίτι σου.

— Οὐτε ἐγὼ δὲν σκέπτομαι νὰ ἐπιστρέψω, εἶπεν ὁ Χῶπ Πέυνελλ ἀταράχως.

— Μὰ ἐδῶ δὲν ἔχω θέσιν διὰ σέ· ὄλον τὸ σπίτι εἶναι πιασμένο.

— Μπά!.. τρία καθίσματα καὶ ἓνα μαξιλάρι μὲ φθάνουν μὲ τὸ παραπάνω.

— Δὲν τὸ ἐπιτρέπω ὅμως ἐγὼ!

— Τότε πηγαίνω νὰ κοιμηθῶ εἰς τὴν ἰδικὴν σου ἑπαυλιν τοῦ Μόσχου, ὅπου δὲν ἀπέχει πολὺ ἀπ' ἐδῶ... Νὰ μία ὠραία ἰδέα.

— Χμ! ἐψιθύρισεν ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Χόρν, ροφῶν τὸ ποτήριόν του γεμάτον μὲ οἶνον τοῦ Πόρτου καὶ ἐκτείνων τὰς κνή-

μας ὑπὸ τὴν τράπεζαν... ἐγὼ βέβαια δὲν θὰ ἔκαμνα τέτοιο πρᾶγμα.

— Διατί;.. Ὑπάρχει καμμία πρόληψις περὶ αὐτῆς τῆς ἐπαύλεως; ἠρώτησεν ὁ λοχαγὸς Μῶρραιῦ καταστέλλων χάσμημα.

— Ἄ! καὶτι παραμύθια ἀνόητα, εἶπε διακόπτων ἀποτόμως ὁ συνταγματάρχης, εἶτα δὲ προσέθηκε:

— Ἐὰν θέλῃς, Πέυνελλ, νὰ ὑπάγῃς εἰς τὴν ἑπαυλίν μου, ἠμπορεῖς νὰ ὑπάγῃς· ὀφείλω ὅμως νὰ σὲ προειδοποιήσω...

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ὁ λοχαγὸς Δ' Ἄβορου τὸν διέκοψε μὲ τὴν φωνὴν τοῦ τὴν βαθεῖαν καὶ βαρεῖαν ὡς μυκηθμὸς μακρινῆς βροντῆς:

— Τί εἶν' ὄλα αὐτὰ τὰ μυστηριώδη λόγια; εἶπε. Θέλετε νὰ εἰπῆτε ἴσως ὅτι εἰς αὐτὴν τὴν ἑπαυλιν ὑπάρχουν φαντάσματα;

— Αὐτὸ ἀκριβῶς, προσέθηκεν ἐπιβεβαιωτικῶς ὁ λοχαγὸς Μῶρραιῦ, καὶ ἔνεκα τούτου ὁ συνταγματάρχης τώρα δύο ἔτη δὲν κατώρθωσε νὰ τὴν ἐνοικιάσῃ.

— Ὁραῖα!... Τότε παίρνω ἐγὼ τὴν ἀπόφασιν νὰ κοιμηθῶ ἐκεῖ ἀπόψε.

— Μὲ συγχωρεῖτε, εἶπεν ὁ Χῶπ Πέυνελλ, ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ τὸ ἐπιτρέψω. Θὰ ὑπάγω ἐγὼ· ἦλθα ἀπρόσκλητος καὶ ἐπομένως...

— Θὰ λάβω τὴν τιμὴν νὰ σὰς παραχωρήσω τὸ ἰδικόν μου δωμάτιον, εἶπεν ὁ Δ' Ἄβορου.

— Σὰς εὐχαριστῶ ἀπὸ καρδίας, ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ δεχθῶ.

— Ἀλλὰ καὶ ἐγὼ εἶμαι ἀποφασισμένος νὰ μὴ ὑποχωρήσω.

Ὁ Λεοπόλδος Δ' Ἄβορου, ἀξιωματικὸς εἰς ἓν σύνταγμα αὐστριακῶν οὐσάρων, τύπος πολεμιστοῦ, μὲ πρόσωπον ηὐλακωμένον ὑπὸ πολλῶν τραυμάτων, ἐλάλησε μὲ τὸν ψυχρὸν καὶ ἀτάραχον τόνον τῆς φωνῆς τὸν μαρτυροῦντα ἀμετάκλητον ἀπόφασιν. Ἀκολουθῶνς διὰ νὰ διακόψῃ τὴν ἐπικρατήσασαν εἰς τὴν ὀμήγουριν βραχεῖαν σιγὴν, προσέθηκε:

— Ἄφοῦ δὲν πιστεύω εἰς τὰ φαντάσματα, τὸ πρᾶγμα μοῦ εἶναι πολὺ ἐλκυστικόν· ἔπειτα, ὅπως γνωρίζετε σεῖς, κύριε συνταγματάρχα, δὲν ἔχετε νὰ φοβηθῆτε τίποτε περὶ ἐμοῦ. Εὐρέθην εἰς πάρα πολλοὺς κινδύνους, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ὁ θάνατος

εὐχαριστεῖται νὰ μοῦ φεῖδεται ὥστε θὰ λάβω τὴν ἀδειάν σας νὰ κοιμηθῶ ἀπόψε εἰς τὴν ἑπαυλὴν σας.

Βλέποντες ὅλοι τὴν ἀμετάθετόν του ἀπόφασιν, δὲν ἀντέτειναν πλέον.

Ἐν τούτοις ὁ ὑπολοχαγὸς Θόρν ἐπλησίασεν εἰς τὸ παράθυρον, παρὰ τὸ ὅποιον εὕρισκετο ὁ συνταγματάρχης. Ἐβρεχε ραγδαίως ἦτο μία τῶν ἀπαισιωτέρων νυκτῶν, ἐξ ὧν θὰ ἠδύνατό τις νὰ φαντασθῆ.

Ὁ ἄνεμος ἐσύριζε φρικωδῶς καὶ ἐφαίνετο ἐκφέρων σπαρακτικούς στεναγμούς, λυγίζει τὰ δένδρα καὶ συναρπάζει τὰ ξηρὰ φύλλα. Βοαὶ ὡσεὶ μυκηθμοὶ ἐφαίνοντο ἐκπεμπόμενοι ἐκ τῆς γῆς, ἐφ' ἧς ραγδαία καὶ ἀδιάκοπος κατέπιπτεν ἡ βροχή.

— Σχετικῶς μὲ τοὺς τόπους, ὅπου ὑπάρχουν φαντάσματα, θὰ σὰς διηγηθῶ μίαν ἱστορίαν, ἐξηκολούθησεν ὁ Δ' Ἄβορου, ἐπιθυμῶν νὰ διακόψῃ καὶ οὗτος τὴν σιγὴν τὴν ἐπακολουθήσασαν εἰς τοὺς λόγους του, μίαν ἱστορίαν ἔρωτος, θανάτου καὶ πολέμου, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ἐγὼ ἀρκετὰ ἀνεμίχθην καὶ ἡ ὁποία πιστεύω ὅτι θὰ σὰς φανῆ ἐνδιαφέρουσα. Ἀλλὰ πρὸ τούτου σὰς παρακαλῶ, φίλοι μου, νὰ μὲ συγχωρήσητε μίαν στιγμὴν.

Ταῦτα δὲ εἰπὼν ἠγέρθη καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ δωματίου.

Μόλις ἐξῆλθε, προσεκάλεσε τὸν ὑπηρέτην του, ἕνα νέον εὐειδῆ, μὲ μορφὴν ἀνθηρὰν καὶ νοήμονα, καὶ ὠμίλησεν εἰς αὐτὸν σιγά, οὗτος δὲ τὸν ἠκροάσθη μετὰ προσοχῆς, βλέπων αὐτὸν ἀσκαρδαμυκτὶ μὲ τοὺς μαύρους ὀφθαλμούς του.

— Ἐνόησες καλὰ, Παῦλε; εἶπεν ἐν τέλει ὁ ἀξιωματικός.

— Μάλιστα, κύριε.

— Θὰ κρυφθῆς ἔξω εἰς τὸν ἐξώστην τῆς τραπεζαρίας καὶ ὅταν μὲ ἀκούσῃς νὰ εἰπῶ μεγαλοφώνως: «Οὐδέποτε ἀπήντησα φάντασμα, τὸ ὅποιον νὰ μὴ φοβῆται ἀπὸ μίαν πιστολιάν», ξεύρεις τί ἔχεις νὰ κάμῃς.

— Μάλιστα, κύριε, τὸ ξεύρω.

— Πήγαινε λοιπόν.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀπουσίας τοῦ Δ' Ἄβορου, ὁ συνταγματάρχης εἶπε τὰ ἐξῆς πρὸς τοὺς ξένους του:

— Παράδοξος ἄνθρωπος αὐτός! Ὅταν ἔλεγεν ὅτι ὁ θάνατος δὲν θέλει νὰ τὸν πάρῃ, ἔλεγε τὴν καθαρὰν ἀλήθειαν. Καθ'

ὅσον γνωρίζω, ὁ Δ' Ἄβορου ἐμονομάχησε δεκαπέντε φορές ἕως τώρα καὶ εἰς μίαν τῶν μονομαχιῶν τούτων οἱ ὄροι ἦσαν οἱ ἐξῆς: νὰ προχωρήσουν οἱ ἀντίπαλοι ἅμα τῆ συνθήματι καὶ νὰ πυροβολήσουν κατ' ἀρέσκειαν. Ὁ Δ' Ἄβορου ἐπυροβόλησε πρῶτος καὶ ἡ σφαῖρά του ἐτύπησε τὸ πηλήκιον τοῦ ἀντιπάλου του. Οὗτος ἐπλησίασε μέχρις ἀποστάσεως τριῶν βημάτων, ἔσυρε τὴν σκανδάλην, ἀλλὰ τὸ πιστόλι δὲν ἐξεπυρσοκρότησε... Παρευρέθη εἰς τὴν μάχην τοῦ Καίνιγγρατζ, ἐξηκολούθησεν ὁ συνταγματάρχης, ὅπου τὸ σύνταγμα του κατεστράφη, ἀλλ' αὐτὸς διέμεινεν ἀβλαβής. Εἰς μίαν ἄλλην περιστασιν ἐξερράγη ἐν τηλεβόλον καὶ ὅλοι οἱ περὶ τὴν ὑπηρεσίαν αὐτοῦ ἐφονεύθησαν, ἐνῶ αὐτὸς ὅστις εὕρισκετο ἀρκετὰ πλησίον δὲν ἔχασε παρὰ ἕνα δόντι! Ἐξ αἰτίας μιᾶς παλαιᾶς του πληγῆς εἰς τὸν ἀριστερόν του μηρόν, ἐκ τῆς ὁποίας ἐπασχεν ἀλγεινῶς, ἐσυνήθισε νὰ κάμνῃ χρήσιν μορφίνης, ἔλαβε δὲ ἐξ αὐτῆς δόσεις τοιαύτας, ὥστε σεῖς καὶ ἐγὼ θὰ ἐφονευόμεθα ἐντὸς ἑξ μηνῶν αὐτὸς ὅμως ἐξηκολούθησεν ἐπὶ ἐν καὶ ἡμισυ ἔτος, χωρὶς νὰ πάθῃ τίποτε. Συνεπεῖα αὐτῆς τῆς ἔξεως καὶ ἐπειδὴ ὑπέπεσεν εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ αὐτοκράτορος, ἐσκέφθη ν' αὐτοκτονήσῃ διὰ ν' ἀπαλλαγῆ τῆς ζωῆς. Ἐὖν εἶδα κατόπιν, μετὰ δύο περίπου μῆνας, ἀφοῦ ἐκαλλιτέρευσε κάπως ἡ θέσις του, καὶ μοὶ διηγήθη τὰ συμβάντα του καὶ τὴν ἀπόφασιν, τὴν ὁποίαν ἔλαβε τοῦ νὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὴν ζωὴν του. — Ἀλλὰ σὺ ζῆς ἀκόμη! τοῦ εἶπα. Ἐμειδίασε πικρῶς καὶ σύρας τὸ συρτάριον ἐξήγαγεν ἐξ αὐτοῦ ἐν περιστροφῶν μετρίου μεγέθους. — «Εἶναι γεμᾶτον ἐντελῶς, μοῦ εἶπε· τέσσαρας φορές ἐτράδηξα τὴν σκανδάλην, ἀλλὰ δὲν ἐπῆρε φωτιάν· εἰς τὸ τέλος ἀπηλπίσθην καὶ τὸ ἔκρυφα ἐκεῖ μέσα ὅπως εὕρισκετο. Θέλεις νὰ ἐπαναλάβω τὸ πείραμα;» — «Δι' ὄνομα Θεοῦ! δός μοῦ το ἐδῶ!». Ἐξήτασα τὸ περιστροφῶν διὰ νὰ ἴδῶ μήπως ἦτο χαλασμένον. Ἀλλ' εἰς τὴν πρώτην ἐλαφρὰν πλῆσιν τοῦ δακτύλου μου ἐξεπυρσοκρότησε καὶ ἡ σφαῖρα ἔθραύσεν ἐν ἀργυροῦν κηροπήγιον.

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ὁ Δ' Ἄβορου ἐπανῆλθε καὶ ἐξαπλωθεὶς εἰς μίαν ἑδραν ἠρώτησε:

— Ἐχετε τὴν ἐπιθυμίαν ν' ἀκροασθῆτε τὴν ἱστορίαν μου, κύριοι, ἢ βαρύνεσθε;

“Όλοι οί παρεστῶτες διεμαρτυρήθησαν δηλοῦντες ὅτι ἦσαν πρόθυμοι νὰ τὸν ἀκροασθοῦν.

— Πολὺ καλὰ, εἶπεν ἐκεῖνος.

Καὶ ἤρχισε διηγούμενος ὡς ἑξῆς:

— Ἐγνώρισα τὴν Βέρθαν Λαλὰς εἰς ἓν ἀγροτικὸν κτῆμα κρυμμένον μέσα εἰς τὸ δάσος, τὸ ὁποῖον εὕρσκεται εἰς τοὺς πρόποδας τῶν λόφων, ὅθεν διερχόμεθα μεταβαίνοντες εἰς τὰ νότια τῆς Σιλεσίας. Ἡρωτεύθη τὴν νέαν αὐτὴν τὴν τόσον διαφορετικὴν ἀπὸ τὰς χωρικὰς τοῦ μέρους ἐκείνου. Ἐὰ μαῦρα μάτια τῆς ἦσαν ἀπὸ τὰ μυστηριώδη ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἀλλάζουν ὄψιν ἀναλόγως τῆς ψυχικῆς διαθέσεως καὶ ἀντικατοπτρίζουν τὰς σκέψεις, ὅπως τὸ νερὸν ἀντικατοπτρίζει τὰ σύννεφα ποῦ περνοῦν ἐπάνω εἰς τὸν οὐρανόν. Κατ’ ἀρχὰς τὸ αἰσθημὰ μου ἦτο ἀπλοῦν ἐνδιαφέρον καὶ ἂν εἶχε δώσῃ ἀκρόασιν εἰς τὰ γλυκὰ λογάκια ποῦ τῆς ἐψιθύριζα μᾶλλον χάριν ἀστειότητος, μοὶ φαίνεται ὅτι θὰ ἐβαρυνόμην γρήγορα. Ἀλλ’ ἀπ’ ἐναντίας ἐφάνη πολὺ ἔξυπνη καὶ μ’ ἐκρατοῦσε τόσον καλὰ εἰς ἀπόστασιν, ὥστε ὀλίγον κατ’ ὀλίγον τὸ ἐνδιαφέρον μου μετεβλήθη εἰς συμπάθειαν καὶ ἡ συμπάθεια εἰς ἔρωτα, ὁμολογῶ δὲ ὅτι ἔχασα τὰ λογικά μου εἰς τοιοῦτον σημεῖον, ὥστε νὰ τῆς προτείνω ἂν ἤθελε νὰ γίνῃ σύζυγός μου. Αὐτὴ ἠρνήθη. Τὴν ἐκέλευσα γονυπετῆς τὴν ἠρώτησα ἐπὶ τέλος ἂν ἠγάπα κανένα ἄλλον. Ἡγάπα τῆ ὄντι τὸν Ἰούλιον φὸν Σάβερ. Τί ἦτο δὲ αὐτός; Ἐνας νεοσύλληκτος εἰς κάποιον σύνταγμα πεζικοῦ. Ἡναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσω.

« Τὴν ἐπομένην ἀνεκλήθη τηλεγραφικῶς εἰς τὸν στρατόν, διότι εἶχεν ἐκραγῆ ὁ κατὰ τῆς Πρωσίας πόλεμος. Ἀνεθεμάτισα καὶ τὸν Σάβερ καὶ τὴν Γερμανίαν, ἀνεθεμάτισα καὶ τὸν ἑαυτὸν μου διὰ τὴν τρέλλαν μου καὶ ἐγκατέλειψα τὰ χλοερὰ τοπία τοῦ δάσους, τὰ βυάκια του, τὰ ἄσματα τῶν πτηνῶν του, ἀναλογιζόμενος ὅτι ὁ ἔρωσ εἶναι κάτι ἀνώτερον καὶ ἰσχυρότερον τῆς ἐχθρας ἢ τῆς φιλίας μεταξὺ δύο ἐθνῶν.

» Μὴ μὲ περιγελάσετε, φίλοι μου· πολλαὶ ὥραιαι γυναῖκες ἔκαμαν τὴν καρδιάν μου νὰ κτυπᾷ· ἀλλὰ καμμία δὲν μοῦ ἐνέπνευσε τόσον ἔρωτα ὅσον ἡ Βέρθα. Τὴν Βέρθαν ἠγάπησα καὶ ἀγαπῶ ἀκόμη καὶ ἐάν . . .

» Ἀλλ’ ἄς τὰ ἀφήσωμεν αὐτά. Μετὰ δύο ἐβδομάδας ἐκηρύσσεται ὁ πόλεμος μεταξὺ Αὐστρίας καὶ Πρωσίας . . . ἐνθυμεῖσθε; . . . Ὁ πόλεμος τῶν ἑπτὰ ἡμερῶν, ὡς ὠνομάσθη.

» Ἐβαδίζομεν πρὸς τὸ Καίνιγγρατζ· ἦτο νύξ καὶ ὁ ποταμὸς Ἄλβις ἐπροστάτευε τὴν ὀπισθοφυλακὴν τοῦ συντάγματός μας. Ἐξ αἰτίας τῶν στρατιωτικῶν κινήσεών μας εἶχαμεν πλησιάζῃ τόσον πολὺ εἰς τὸ μέρος, ὅπου εἶχα συναντηθῆ με τὴν Βέρθαν, ὥστε ἡ ἀγροτικὴ ἐπαυλις τοῦ πατρός της δὲν ἀπείχε περισσότερον βολῆς ὄπλου. Ἀλλ’ οὔτε κἂν ἐσκέφθη νὰ μεταβῶ, πεπεισμένος ὅτι καὶ αὐτὸς μετὰ τῆς θυγατρὸς του θὰ εἶχε φύγη κατεσπευσμένως, ὅπως ὅλοι οἱ ἄλλοι κάτοικοι τοῦ μέρους ἐκείνου.

» Ὁ λόχος μου εἶχε σταλῆ πρὸς τὰ ἐμπρὸς εἰς ἀπόστασιν περίπου ἡμίσεος μιλίου ἀπὸ πυκνοῦ δάσους. Εἰς τὴν ἄκρην αὐτοῦ εἶχε τοποθετηθῆ φρουρὰ καὶ τὸ βράδυ ἀργά, ἐνῶ ὑψηλὰ ἔλαμπεν ἡ σελήνη, ἐπήγα νὰ βεβαιωθῶ ἂν ὁ σκοπὸς εὕρσκετο εἰς τὴν θέσιν του· ἀλλὰ δὲν τὸν εὔρον ἐκεῖ.

Ἐπὶ τῇ ἀκούσματι τόσον σοβαροῦ στρατιωτικοῦ παραπτώματος ὁ συνταγματάρχης Γκιλδερσῶ ἐξέφερεν εἰδὸς τι γρυλλισμοῦ.

— Ἐνῶ εὕρισκόμην ἐκεῖ, ἐξηκολούθησεν ὁ Δ’ Ἀβορυ, ἤκουσα ν’ ἀντηχοῦν μέσα εἰς τὴν σιωπὴν τῆς σεληνοφωτίστου νυκτὸς οἱ ἤχοι αὐλοῦ. Οἱ ἤχοί του ἐφαίνοντο προερχόμενοι ἀπὸ τὸ πυκνὸν μέρος τοῦ δάσους.

« Ἐπροχώρησα μὲ προφύλαξιν κυττάζων ἐδῶ κ’ ἐκεῖ καὶ προσπαθῶν ν’ ἀνακαλύψω τὸ σῶμα τοῦ σκοποῦ, τὸν ὁποῖον ἐνόμιζα φονευθέντα. Αἰφνιδίως οἱ ἤχοι τοῦ αὐλοῦ ἠκούσθησαν ἐκ νέου καθαρῶτατα ἀκουόμενοι καὶ μελαγχολικοί. Ἐδάδισα πρὸς τὸ μέρος τοῦ ἤχου καὶ μετ’ ὀλίγον ψίθυρος φωνῶν ἔφθασε μέχρι τῆς ἀκοῆς μου. Ἐνόησα τότε τί συνέβαινε.

» Ὁ ἀπουσιάζων φρουρὸς εὕρσκετο ἐκεῖ ἐντὸς ἀδένδρου χώρου λευκάζοντος καὶ φωτιζομένου ὑπὸ τῆς σελήνης. Περιέβαλλε μὲ τοὺς βραχίονάς του τὸν λαιμὸν μιᾶς νεάνιδος καὶ τὴν κατεφίλει.

» Πνιγόμενος ὑπὸ τῆς ὀργῆς ἔμεινα ἐπὶ ἐν ὀλόκληρον λεπτὸν ἀκίνητος καὶ ἀγνοῶν τί ν’ ἀποφασίσω. Ὁ σκοπὸς εἶχεν ἐγκαταλείψῃ τὴν θέσιν του καὶ μὲ τοὺς ἤχους τοῦ αὐλοῦ εἶχε προσ-

καλέση τὴν ἐρωιμένην του. Κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ ὁ ἐχθρὸς ἠδύνατο νὰ πράξῃ ἐλευθέρως ὅ,τι ἤθελεν!..

Ἐπροχώρησα καὶ στηρίζας τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ ὤμου τοῦ στρατιώτου, τὸν ἠνάγκασα νὰ κάμῃ στροφὴν τόσον βίαιαν, ὥστε ὀλίγον ἐλείψε νὰ ἐξαπλωθῇ κατὰ γῆς... Ἐγινε διὰ μᾶς πελιδνὸς ὡς φάντασμα, μὲ ἐχαιρέτισε καὶ ὑπέστη μὲ θάρρος τὸ βλέμμα μου, τὸ ὁποῖον ἐξέφραζε τὴν καταδίκην του.

» Ἐμαντεύσατε βέβαια ποῖα ἦτο ἡ νεᾶνις. Ἦτο ἀκριβῶς ἡ Βέρθα.

» Ὅπως συμβαίνει συνήθως εἰς τὰς γυναῖκας, δὲν ἐνόησεν ἀμέσως τὴν σοβαρότητα τοῦ πράγματος. Μ' ἐχαιρέτισε μάλιστα μειδιῶσα, μὲ κάποιαν ἀληθῶς ἀμηχανίαν καὶ μοῦ εἶπεν:

» — Εἶναι ὁ μνηστήρ μου, κύριε, ὁ Ἰούλιος περὶ τοῦ ὁποῖου σὰς εἶπα.

» Ἄχ! Σατανᾶ! πόσον ἦτο ὠραία!

Δὲν τῆς ἀπήντησα, ἐστράφη δὲ τότε πρὸς τὸν μνηστήρᾶ τῆς, ὅστις ἔστεκεν ἀκίνητος ὡς ἄγαλμα ὑπὸ τὴν λάμπριν τῆς σελήνης, καὶ κατελήφθη ὑπ' ἀορίστου τινὸς ἀνησυχίας:

» — Ἀλλά!... τί σημαίνει αὐτό;... ἠρώτησε μὲ φωνὴν τρέμουσαν.

» — Σημαίνει ὅτι τὸ στράτευμα ἐπροδόθη!..

Δὲν ἐνόησεν ἀκόμη καὶ ἐστράφη πάλιν πρὸς τὸν Σάβερ, ὡς θέλουσα νὰ ζητήσῃ παρ' αὐτοῦ ἐξηγήσεις· ἀλλὰ βλέπουσα αὐτὸν πελιδνὸν καὶ ἀκίνητον, ἔμεινε ἀναυδὸς.

Μοῦ ἔσφιξε τότε τὸν βραχίονα μὲ τὰ λευκὰ καὶ λεπτὰ δάκτυλά τῆς.

» — Τί ἔκαμε; μὲ ἠρώτησε μὲ φωνὴν μόλις ἀκουομένην.

» — Ἐγκατέλειψε τὴν θέσιν του.

» — Ἄ! μὰ σεῖς θὰ τὸν συγχωρήσετε!..

» — Δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἐμέ.

» — Καὶ ποῖα τιμωρία θὰ τοῦ ἐπιβληθῇ;

» — Θὰ τουφεκισθῇ αὔριον τὸ πρωῒ.

» Μοῦ φαίνεται ὅτι τὴν ἀκούω ἀκόμη. Ὁ θροῦς τῶν φύλλων, ταρασσομένων ὑπὸ τοῦ νυκτερίνου ἀνέμου, ἐφάνη ἀπαντῶν εἰς τὴν ἀλγεινὴν κραυγὴν τῆς. Ἐρρίφθη εἰς τοὺς πόδας μου, μὲ καθικέτευσε νὰ τὸν σώσω· ἐφαίνετο παράφρων ἐκ τῆς ὀδύνης.

» Ἐρρίφα ἐν βλέμμα εἰς τὸν σκοπὸν, ὅστις ἔστεκε πάντοτε ἀκίνητος ὡς νὰ εἶχεν ἀπολιθωθῇ. Τὰ βλέμματά του ἦσαν προσηλωμένα εἰς τὴν μνηστήν του καὶ ἀπὸ τὰ ὄμματά του ἔρρεον χονδρὰ δάκρυα...»

Ὁ Χὺπ Πέυνελλ ἀνηγέρθη κατὰ τὸ ἥμισυ ἐκ τῆς ἔδρας του καὶ ἠρώτησε μὲ φωνὴν τεταραγμένην:

— Καὶ πῶς ἐτελείωσεν ἡ ὑπόθεσις;

— Ἐτουφεκίσθη τὸ πρωῒ.

— Ἀχρεῖτε! ἠθέλησε ν' ἀναφωνήσῃ ὁ Πέυνελλ· ἀλλὰ διέκοψεν εἰς τὸ μέσον τὴν λέξιν καὶ ἐπανεκάθισεν εἰς τὴν ἔδραν του.

— Ἐκάματε πολὺ καλὰ, εἶπεν ὁ συνταγματάρχης Γκιλδερσῶ μὲ τὴν βαρεῖαν φωνὴν του. Δὲν ἦτο περίστασις κατάλληλος διὰ νὰ δείξῃ κανεὶς εὐαισθησίαν καὶ ἐγὼ πρῶτος σὲ ἀπαλλάττω ἀπὸ πᾶσαν μομφήν, Δ' Ἄβορου. Τὸ στρατιωτικὸν παράπτωμα ἦτο τρομερόν.

Ὁ Δ' Ἄβορου προσέκλινεν, ὁ δὲ ἀνθυπολοχαγὸς Θόρν εἶπε ταπεινῆ τῇ φωνῇ:

— Ὁ κακομοίρης!

— Καὶ ποῦ εἶναι τὰ φαντάσματα, ποῦ μᾶς ἔλεγες πῶς θὰ εἶχεν ἡ ἱστορία σου, ποῦ εἶναι; ἠρώτησεν ὁ λοχαγὸς Μώρραιϋ μετὰ τινῶν στιγμῶν σιωπῆν.

— Ἦκουσα νὰ λέγουν, ἐξηκολούθησεν ἀτάραχος ὁ Δ' Ἄβορου, ὅτι εἰς τὰς νύκτας τῆς πανσελήνου, εἰς τὸ δάσος τοῦ Καίνιγ-γρατς, ἀκριβῶς εἰς τὸ πυκνότερόν του μέρος, εἰς τὸ ὁποῖον ῥέει ὁ Ἄλδρις καὶ ὅπου ἡ Βέρθα κατοικεῖ ἴσως ἀκόμη, ἀκούονται εὐκρινῶς ἤχοι αὐλοῦ. Λέγουν ὅτι εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ τουφεκισθέντος στρατιώτου, ἣτις προσκαλεῖ τὴν μνηστήν του, ὅπως προσκαλοῦνται μετὰ τῶν πτηνῶν μὲ τὸ κελᾶδημα. Περιττὸν νὰ προσθέσω ὅτι ἐγὼ δὲν ἤκουσα τίποτε καὶ ὅτι δὲν τὰ πιστεύω. Τί νὰ σὰς εἰπῶ!.. Ἀκόμη δὲν ἀπήντησα φάντασμα, τὸ ὁποῖον νὰ μὴ ἐφοβεῖτο μίαν καλὴν πιστολιάν!

Δὲν εἶχεν ἀκόμη τελειώσῃ τὴν φράσιν, ὅτε ἐκτυρσοκρότησις πιστολλοῦ ἠκούσθη ἔξωθεν τοῦ παραθύρου.

Τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ὅλον ἀνέμενον ὁ διηγούμενος. Ὁ κρότος ἐκεῖνος ἐνέβαλεν εἰς πλήρη ταραχὴν καὶ ἀναστάτωσιν τὴν ὀμήγουριν, ἣτις ἠκροᾶτο τὴν διήγησιν μὲ συγκίνησιν κατα-

φανῆ εἰς τὰ πρόσωπα ὄλων. "Ὅλοι ἔδραμον πρὸς τὸ παράθυρον· ἀλλ' ὁ Παῦλος, ὅστις ἦτο ὁ πυροβολήσας κατὰ τὰς ὁδηγίας τοῦ κυρίου του, εἶχεν ἤδη γίνῃ ἀφαντος.

Διὰ θορυβίους καγχασμοῦ ὁ Δ' Ἀδορυ ἐξήγησε τὴν ἀστεϊότητα εἰς τοὺς φίλους του.

— Μία ἱστορία φαντασμάτων, εἶπε, δὲν ἤμποροῦσε νὰ τελειώσῃ καλλίτερα παρὰ μὲ ἓνα πυροβολισμόν· πρέπει δὲ νὰ ὁμολογήσεται ὅτι τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἑκτακτον!

Ἡ ἀστεϊότης ἤρесе καὶ πάντες ἐγέλασαν ἐκ καρδίας, ὁ δὲ συνταγματάρχης ἀνάπτων τὸ σιγάρον του εἶπε:

— Δὲν ἦτο ἀσχημὴ ἰδέα!

Ὁ Δ' Ἀδορυ ὀρθίος πλησίον του ἐζήτησε παρ' αὐτοῦ τὸ ἀνημμένον ἀκόμη πυρεῖον· ὁ συνταγματάρχης τοῦ τὸ ἔδωκε καὶ αὐτὸς τὸ ἐπλησίαζεν ἤδη εἰς τὸ σθυστόν του σιγάρον, ὅτε ἠκούσθησαν ἔξω ἀντηχοῦντες καθαρῶς καὶ εὐκρινῶς μὲ ὄλον τὸν κρότον τῆς καταπιπτούσης βροχῆς ἤχοι αὐλοῦ.

Ὁ Δ' Ἀδορυ ἀνύψωσε σπασμωδικῶς τὴν κεφαλὴν καὶ ἡ οὐλὴ τοῦ τραύματος τοῦ αὐλακοῦντος τὴν δεξιάν παρεϊάν του ἔγινε πελιδνὴ.

— Ὡραία! ἀνεφώνησεν ὁ Χῶπ Πέυνελλ καὶ αὐτὸ ἐπίσης τὸ εἶχετε παρεσκευασμένον.

Πρὸς στιγμὴν ὁ Δ' Ἀδορυ ἔμεινεν ὡς ἐμβρόντητος, βλέπων ἀτενῶς τὸν πρὸς αὐτὸν λαλοῦντα χωρὶς νὰ ἐκφέρῃ λέξιν. Ἐν τοσοῦτῳ ὅτε τὸ πυρεῖον ὅπερ ἐκράτει εἰς χεῖράς του κατηναλώθη μέχρι τῆς ἄκρας καὶ ἔκαυσε τοὺς δακτύλους του, τὸ ἀπέρριψε μετὰ ὑποκίωφου βλασφημίας.

— Μάλιστα, ἀπήντησε μετὰ φωνῆς σχεδὸν γαληνίου. Ἐνόμιζα ὅτι θὰ σὰς διεσκέδαζε.

Καὶ ἔμεινεν ὀπωσοῦν σύννους. Τοὺς ἰδίους ἐκείνους ἤχους τοῦ αὐλοῦ εἶχεν ἀκούσῃ καὶ ἄλλοτε, κατὰ τὴν σεληνοφώτιστον νύκτα ἐντὸς τοῦ δάσους τοῦ Καίνιγγρατζ.

Μετὰ δύο περίπου ὥρας ἡ βροχὴ ἔπαυσεν, ἀστρα τινὰ ἀνεφάνησαν μετὰ τῶν νεφῶν καὶ ὁ Δ' Ἀδορυ, ὅστις ἐπέμεινεν ἕως τέλους νὰ κοιμηθῇ εἰς τὴν ἔπαυλιν τοῦ συνταγματάρχου τὴν νύκτα ἐκείνην, ἀπῆλθεν.

Εἶχεν ἤδη σημάνην πρὸ ἀρκετῆς ὥρας τὸ μεσονύκτιον, ὅτε

ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Θόρν, καθήμενος εἰς τὴν κλίνην του καὶ κρατῶν εἰς τὰς χεῖρας ἐν μυθιστόρημα, ἤκουσε τὴν θύραν του κρουομένην. Ὅτε δὲ μετ' ἐκπλήξεως ἀνεφώνησεν «Ἐμπρός!» εἶδεν ἐμφανισθέντα τὸν Χῶπ Πέυνελλ τελείως ἐνδεδυμένον καὶ κρατοῦντα εἰς τὴν μίαν χεῖρα κηρίον ἀνημμένον καὶ εἰς τὴν ἄλλην δέσμην παιγνιοχάρτων.

— Δὲν ἤμποροῦσα νὰ κοιμηθῶ, εἶπε πρὸς ἐξήγησιν. Εἶδα τὸ φῶς εἰς τὸ δωμάτιόν σου καὶ συμπεραίνων ὅτι καὶ σὺ ἐπίσης ἀγρυπνοῦσες, ἦλθα ἐδῶ. Ἐλα νὰ παίξωμεν, ἂν θέλῃς, προσέθηκε, πλησιάζων εἰς τὴν κλίνην μικρὸν τραπέζιον.

— Καὶ διατί δὲν ἤμποροῦσες νὰ κοιμηθῆς; ἠρώτησεν ὁ Θόρν, ἀνακατώνων τὰ παιγνιοχάρτα.

— Ἀπὸ τύψιν συνειδήσεως, δότι ἠνάγκασα τὸν Δ' Ἀδορυ νὰ κοιμηθῇ εἰς τὴν ἔπαυλιν τοῦ Μόσχου διὰ νὰ παραχωρήσῃ εἰς ἐμὲ τὴν θέσιν του. Σοῦ λέγω ἐν εἰλικρινείᾳ ὅτι ἐγὼ πιστεύω εἰς τὰ φαντάσματα καὶ θὰ ἐπροτιμοῦσα νὰ μὴ ὑπάγῃ ἐκεῖ. Γέλασον θέλεις, ἀλλ' ἐγὼ ὅσον περισσότερο σκέπτομαι, τόσο περισσότερο πείθομαι ὅτι οἱ ἤχοι τοῦ αὐλοῦ ποῦ ἠκούσαμεν πρὸ ὀλίγου δὲν ἦσαν παρεσκευασμένοι ἐπίτηδες, ὅπως ὁ Δ' Ἀδορυ ἠθέλησεν νὰ μᾶς κάμῃ νὰ πιστεύσωμεν.

— Ἐλα δά!... μήπως θέλεις νὰ μᾶς εἰπῆς τώρα πῶς ἐσφύριζαν τὰ στοιχεῖά;

— Δὲν ἤξεύρω, ἀπήντησεν ὁ ἄλλος σκεπτικὸς. Παρατήρησες τὸ πρόσωπον τοῦ Δ' Ἀδορυ ἐκείνην τὴν στιγμὴν; Ἐγὼ τὸ παρατήρησα· εἶχε γίνῃ κάτωχρον.

— Τότε, ἂν πιστεύῃς πράγματι ὅτι ὁ ἀξιωματικὸς τῶν Οὐσάρων διατρέχει κίνδυνον, εἶπεν ὁ Θόρν μὲ ὕφος ἐμπαικτικόν, τὸ μόνον ποῦ πρέπει νὰ γίνῃ εἶναι νὰ ὑπάγῃ ἓνας ἀπὸ ἡμᾶς ἐκεῖ κάτω νὰ ἰδῇ.

— Βεβαίως, ἀπήντησεν ὁ Πέυνελλ, ἀλλὰ ποῖος ἀπὸ τοὺς δύο μας;

— Ἄς ἀποφασίσουν τὰ χαρτιά· ὅποιος χάσῃ.

Καὶ μετὰ προθυμίας ἤρχισαν νὰ παίζουν. Μετὰ τὸν πρῶτον γύρον, ὁ Θόρν ἀνεκάτωσε τὰ χαρτιά καὶ ἠτοιμάζετο νὰ τὰ μοιράσῃ, ὅτε ἠκούσθη μακρὰν πυροβολισμὸς, τοῦ ὁποῦ ἢ ἀπῆ-

χῆσις ἐξηκολούθησε βαθμηδὸν ἐξασθενουμένη ἐν τῇ σιγῇ τῆς νυκτός, ἕως ὅτου ἔπαυσεν.

— Θεέ μου! ἀνέκραξεν ὁ Χῶπ Πέυνελλ ἔντρομος· μιὰ πιστολιὰ ἦτον!

— Διὰ πιστολιὰν ἦτο πολὺ δυνατὸς ὁ κρότος, νομίζω, ἀπήντησεν ὁ Θόρν σκυθρωπάσας καὶ αὐτὸς. Ἐσὺ εἶσαι νὰ παίξῃς.

— Ἐχασες! εἶπεν ὁ ἄλλος μετ' ὀλίγον ἐγερθεῖς.

— Σ' τὸν διάβολον! εἶπε δυσθύμως ὁ Θόρν, ἀποσύρων τοὺς πόδας ὑπὸ τὸ σκέπασμα. Τί ὀχληρὸς ποῦ εἶσαι μὲ τοὺς φόβους σου!

Καὶ ἐξακολουθῶν νὰ γογγύζῃ ἐνεδύθη μετὰ σπουδῆς.

Τὸ παράθυρον ἔκειτο εἰς ὕψος μόλις ἑνὸς μέτρου ἀπὸ τοῦ ἐδάφους.

— Θα πηδήσω ἀπ' ἐδῶ, εἶπε. Δὲν θέλω νὰ βάλω εἰς ἀναστάτῳσιν ὄλον τὸ σπίτι. Καλὴν νύκτα.

Ἐπήδησεν ἐλαφρὰ καὶ ἐξηφανίσθη εἰς τὸ σκότος.

* *

Ἄς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ προηγούμενον σημεῖον τῆς διηγήσεώς μας.

Ὁ Δ' Ἄβορου ἐβάδιζε μετὰ σπουδῆς εἰς τὸν ἐξοχικὸν δρόμον συρίζων ἐν ἄσμα μελοδραματίου. Ὁ φόβος δὲν ἠδύνατο νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου. Ἄλλως καὶ τί εἶχε νὰ φοβηθῇ; Καὶ ναὶ μὲν οἱ ἀκουσθέντες ἤχοι τοῦ αὐλοῦ ἀπετέλουν παράδοξον σύμπτωσιν· ἀλλ' αὕτη δὲν ἦτο ἀρκετὴ νὰ τὸν ταραξῇ.

Εἶχε πέμψη πρὸ αὐτοῦ τὸν Παῦλον, τὸν ὑπηρέτην του, διὰ νὰ προετοιμάσῃ τὰ τοῦ ὕπνου ἐκ τοῦ προχείρου, καθότι ὁ συνταγματάρχης, μὴ προβλέπων τὴν περίπτωσιν, δὲν εἶχε φροντίσει νὰ παραγγείλῃ ὅπως διευθετηθῇ κανὲν δωμάτιον καταλλήλως εἰς τὴν ἀκατοίκητον ἔπαυλιν του.

Μετὰ δέκα περίπου λεπτῶν ὁδοιπορίαν ὁ Δ' Ἄβορου ἔφθασεν εἰς τὴν ἔπαυλιν, κειμένην εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς κυρίας ὁδοῦ ὀπισθεν φράκτου. Πρὸ αὐτῆς εἶχεν ἀνθῶνα καὶ ὀπισθεν κῆπον ὀπωροφόρων δένδρων· παραπλεύρως δὲ ἠγείροντο ἐν σειρᾷ ὀκτὼ λεῦκαι, αἵτινες ἐφαίνοντο ὡς ὀκτὼ φρουροὶ ὕψη-

λοὶ καὶ σκοτεινοί, συνταρασσόμενοι δὲ ὑπὸ τοῦ ἀνέμου ἐλύγιζον καμπτόμενοι πρὸς τὴν ἔπαυλιν μὲ ἀσθενῆ καὶ θρηνώδη ψίθυρον.

Τὰ παράθυρα δὲν εἶχον ἐξώφυλλα οὔτε παραπετάσματα καὶ ἡ ὠχρὰ σελήνη ἢ ἀναφανείσα πρὸ μικροῦ ὀπισθεν τῶν νεφῶν ἀντανεκλάτο πενθίμως εἰς τοὺς σκοτεινοὺς ὑαλοπίνακας. Πλησίον ἐκεῖ ἠκούετο ὁ κρότος ῥέοντος ὕδατος· εἰς σκύλος ἐγαύγυζε μακρὰν.

— Πολὺ ἄθλιον καὶ πολὺ ἐρημικὸν αὐτὸ τὸ μέρος! ἀνεφώνησεν ὁ Δ' Ἄβορου. Ἴσως δὲν θ' ἀπαντήσω ἐδῶ φαντάσματα, βεβαίως ὅμως θ' ἀρπάσω ρευματισμούς.

Ἐπροχώρησε διὰ τῆς ἀμμοσκεπάστου ἀτραποῦ μέχρις ἀναδενδράδος τινός, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐκρέμαντο βλαστοὶ συντεθλασμένοι ἰάσμης καὶ ἔκρουσε τὸν κωδωνίσκον τῆς θύρας.

Ἀμέσως σχεδὸν ὁ Παῦλος προσελθὼν μὲ τὸ φῶς εἰς τὴν χεῖρα ἠνοιξε τὴν θύραν.

— Εἶναι ὄλα ἐν τάξει; ἠρώτησεν ὁ Δ' Ἄβορου.

— Μάλιστα, κύριε.

— Καλὰ· ἐσὺ ἠμπορεῖς νὰ φύγῃς ἢ νὰ μείνῃς ἐδῶ, ὅπως προτιμᾷς. Ἡξεύρεις τί διαδόσεις ὑπάρχουν περὶ αὐτοῦ τοῦ σπιτιοῦ... Ἄχ!.. νὰ πάρῃ ἡ ὀργή!.. τί κρῦο διαβολεμένο εἶν' αὐτό!.. Ἐπάγωσα καὶ τρέμω. Ὑπάρχει φωτιὰ τοῦλάχιστον;

— Καθόλου, κύριε.

— Οὔτε κάρβουνα;

— Ὁχι, κύριε.

— Τότε θὰ πλαγιάσω ἀμέσως. Καὶ σὺ τί ἀπεφάσιςες νὰ κάμῃς;

— Θα μείνω, κύριε.

— Εὖγε! εἶσαι γενναῖος καὶ σὲ συγχαίρω.

Ἐλαβε τὸ φῶς, εἰσῆλθεν εἰς τὸν κοιτῶνα, ἔρριψε βλέμμα ἀφηρημένον εἰς τὴν κλίνην, εἰς τὴν καινουργῆ ψάθαν, ἧτις ἐσκέπαζε τὸ ἔδαφος, εἰς τὰ ὀλίγα ἐπιπλα τοῦ δωματίου. Ἀπέθεσε τὸ φῶς ἐπὶ μικροῦ τραπεζίου παρὰ τὴν κλίνην, ἐξεδύθη μετὰ σπουδῆς καὶ ἠτοιμάζετο ἤδη νὰ κατακλιθῇ, ὅτε μίαν σκέψιν τοῦ ἐπήλθεν εἰς τὸν νοῦν.

— Πρέπει τάχα νὰ κλειδώσω τὴν θύραν; εἶπε καθ' ἑαυτόν. Ὁχι, διότι θὰ ἦτο τὸ ἴδιον ὡς νὰ ὁμολόγουν ὅτι φοβοῦμαι.

Και κατεκλίθη· ἀλλὰ μετὰ πέντε λεπτά ἐσκέφθη ὅτι ἦτο προτιμότερον νὰ κλειδώσῃ. Ἠγέρθη, ἐκλείδωσεν, ἀλλὰ και πάλιν μετ' ὀλίγον μετεμελήθη και ἠσχύνθη. Πῶς ἦτο δυνατόν αὐτὸς νὰ φοβῆται; Οὔτε ἐπὶ μίαν στιγμήν δὲν ἠδύνατο ν' ἀνεχθῆ τοιαύτην σκέψιν. Ἐπήδησε και διὰ δευτέραν φοράν ἀπὸ τῆς κλίνης του, ἤνοιξε πάλιν τὴν θύραν και διὰ νὰ τελειώσῃ ἐπέταξε τὸ κλειδίον ἔξω ἀπὸ τὸ παράθυρον.

Ἄφου τὸ ἤκουσε πίπτον ἐντὸς τοῦ κήπου, εὐχαριστημένος κατεκλίθη ἐκ νέου, ἐτυλίχθη καλά μετὰ τὰ σκεπάσματα και ἀπεκοιμήθη· ἀλλ' ὁ ὕπνος του δὲν διήρκεσε πολὺ.

Ἄφυπνίσθη σχεδὸν ἀποτόμως και ἀντελήφθη ὅτι τὸ φῶς ἦτο ἕτοιμον νὰ σβεσθῆ· ἡ δριμεία ὄσμη τῆς καιομένης θρυαλλίδος εἶχε διασπαρῆ και γεμίσῃ τὸ δωμάτιον. Ἔσυρε τὸ ὠρολόγιόν του, τὸ ὅποσον εἶχε τοποθετήσῃ κάτωθεν τοῦ προσκεφαλαίου, και εἶδεν ὅτι ἦσαν αἱ δύο μετὰ τὰ μεσάνυκτα· ἄρα εἶχε κοιμηθῆ ἐπὶ μίαν ὥραν.

Γογγύζων και ἀναθεματίζων τὸ φῶς ἐξέτεινε τὸν βραχίονα και ἠτοιμάσθη νὰ τὸ σβύσῃ, ὅτε ρίγος τὸν συνεκλόνησεν ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν και τὸν ἠνάγκασε νὰ θέσῃ πάλιν τὸν βραχίονα ὑπὸ τὰ κλινοσκεπάσματα.

— Αὐτὸ τὸ δωμάτιον εἶνε παγερὸν ὡς τάφος, εἶπεν. Ἐκρυσλόγησα ἤδη.

Ὁ ἀνεμος, ὅστις εἶχε δυναμώσῃ, ἐσύριζεν ὀλολύζων εἰς τὴν γωνίαν τῆς ἐπαύλεως, οἱ κλάδοι δὲ και τὰ φύλλα τῶν λευκῶν παρῆγον θόρυβον παρόμοιον πρὸς τὸν κρότον τρικυμιώδους θαλάσσης:

— Ἴσως θὰ ἔκαμνα καλλίτερα νὰ εἶχα κλείσῃ τὴν θύραν μετὰ τὸ κλειδί, ἐπιθύρισε ὁ Δ' Ἀδορυ· πολὺ ἀνόητα ἔπραξα νὰ τὸ πετάξω εἰς τὸν κῆπον...

Τὸ φῶς ἐν τοσοῦτῳ ἠλαττοῦτο βαθμηδὸν και τὸ σκότος βραδέως ἐξηπλοῦτο ἐντὸς τοῦ κοιτῶνος. Μικρὸς φωτεινὸς κύκλος ἔλαμπε μόνον περὶ τὴν ἐρυθρὰν και καπνίζουσαν θρυαλλίδα.

Ὁ Δ' Ἀδορυ ἔχασμήθη δυνατὰ, ἀπετίναξε μετὰ κόπου τὴν καταλαμβάνουσαν αὐτὸν κάρωσιν, ἀνεγερθεὶς δὲ και στηριζόμενος ἐπὶ τοῦ ἀγκῶνος ἠτοιμάζετο νὰ στρέψῃ τὸ κλειδίον τῆς λυχνίας, ὅτε ἔλαφρὸς κρότος ἀκουσθεὶς τὸν ἔκαμε νὰ μείνῃ

ἀκίνητος. Τοῦ ἐφάνη ὅτι ἡ ὀρειχαλκίνη χειρολαβὴ τοῦ σύρτου τῆς θύρας περιστρέφετο. Ἡ πυγμὴ του ἐσφίξε σπασμωδικῶς τὴν βάσιν τῆς λυχνίας και μειδίαμα στυγνὸν ἐρρίκνισε τὰ χεῖλη του.

— Νὰ κάτι τι συγκεκριμένον τοῦλάχιστον! ἐσκέφθη. Ποῖος εἶναι; ἀνεφώνησε κατόπιν μετὰ φωνὴν τραχεῖαν και μετὰ προστακτικὸν τόνον.

Εἰς ἀπάντησιν ἡ θύρα ἠνοιχθη ἐξ ὀλοκλήρου.

Ἡ βάρεια λυχνία ἔτρεμεν εἰς τὴν χεῖρα τοῦ Δ' Ἀδορυ· ἦτο ἕτοιμος ἤδη νὰ τὴν ἐξακοντίσῃ, ὅτε αἴφνης οἱ δάκτυλοι του ἐχαλαρώθησαν και ἔμεινεν ἀκίνητος μετὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς διεσταλμένους, μὴ δυνάμενος νὰ ἐκφέρῃ πνοήν.

Εἰς τὸν οὐδὸν τῆς θύρας ἀκίνητος ὡς ἀγαλμα ἴστατο νεᾶνις φέρουσα ποδῆρη λευκὴν ἐσθῆτα· ἡ ἕτοιμόςσβεστος λάμψις τῆς λυχνίας ἀντικατωπτρίζετο εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς της.

Ὡχρὰ ὡς ὁ θάνατος, μετὰ ἀμφοτέρους τοὺς βραχίονας τεταμένους και ἐν πιστόλιον εἰς ἑκατέραν τῶν χειρῶν ἐσκόπευσε βραδέως τὸν Δ' Ἀδορυ, ὅστις ἔστεκεν ἀκίνητος ἐπίσης, ἀλλ' οὐχὶ ἐκ τοῦ φόβου τοῦ θανάτου. Οἱ σωλήνες τῶν πιστολίων τὸν ἠπέλλουν· ἀλλ' αὐτὸς οὔτε κἂν ἐσυλλογιζετο τὸν θάνατον κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν.

Δις προσεπάθησε ν' ἀνοίξῃ τὰ χεῖλη του, ἀλλὰ χωρὶς νὰ κατορθώσῃ ν' ἀρθρώσῃ οὔτε λέξιν. Εἰς τὴν τρίτην ἀπόπειραν ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ στόματός του μετὰ φωνὴν βραχνὴν και πνιγμένην ἐν ὄνομα:

— Βέρθα!

Ἀμφότερα τὰ πιστόλια εἰς ἀπάντησιν ἐξεπυρσοκρότησαν ταυτοχρόνως· πάταγος ὡσεὶ βροντῆς ἐγέμισε τὴν σιωπηλὴν μικρὰν ἔπαυλιν· ἠκούσθη εὐκρινῶς ὁ κρότος τῆς λυχνίας θρυασθείσης και πεσοῦσης χαμαὶ και ἐντὸς τῆς πλήρους σκοτίας ἀντήχησε κραυγὴ ἀπελπισίας.

* *

Ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Θόρν ἐσπευδε διευθυνόμενος πρὸς τὴν ἔπαυλιν ἀνησυχῶν περισσότερον παρ' ὅσον ἠθελε νὰ δείξῃ και σχεδὸν εἶχεν ἤδη φθάσῃ, ὅτε διέκρινε τὸν Παύλον, τὸν ὕπη-

ρέτην τοῦ Δ' Ἀδορυ, τρέχοντα πρὸς ὑπάντησίν του καὶ δεικνύοντα σημεῖα μεγάλης ἀνησυχίας.

— Θεέ μου! Παῦλε, τί συνέβη;

— Ὁ κύριος Δ' Ἀδορυ... ἐφονεύθη! εἶπεν ὁ ὑπηρέτης μὲ φωνὴν ἀσθμαίνουσαν, ἀκατάληπτον σχεδόν. Τρέξατε γρήγορα!

Ὁ Θόδρῳ ἔωρμησε τροχάδην, ἀφίνων ἑπισθὲν του τὸν Παῦλον, ὅστις ὡς ἐκ τῆς συγκινήσεώς του δὲν ἠδύνατο νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ.

Ἐῶρε τὴν θύραν τῆς ἐπαύλεως ἀνοικτὴν, διέσχισε τὸν διάδρομον καὶ μίαν σκοτεινὴν αἴθουσαν καὶ φθάσας εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ Δ' Ἀδορυ ἔρρηξε κραυγὴν τρόμου.

Ὁ ἀξιωματικὸς τῶν Οὐσάρων ἔκειτο ὑπτίως ἐπὶ τοῦ πατώματος· προφανῶς εἶχεν ἀναπηδήσῃ ἐκ τῆς κλίνης, ἀλλ' ὁ δεξιὸς του ποὺς εἶχε περιπλακῆ εἰς τὰ σκεπάσματα, τὰ ὅποια εἶχε συμπαρασύρῃ πίπτων.

Ὁ Θόδρῳ ἐγονυπέτησε καὶ ἀνύψωσε τὴν κεφαλὴν του κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν ὁ Δ' Ἀδορυ ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς του. Μὲ στεναγμὸν ἀνακουφίσεως ἠρεύνησε πρὸς ἀνεύρεσιν ὕδατος, ἔσχισε κατόπιν τεμάχια ἐκ τῆς σινδόνης διὰ νὰ τὰ χρησιμοποιήσῃ ὡς ἐπιδέσμους. Ἐξετάσας δὲ τὸ τραῦμα τοῦ τραχήλου εἶδε μετὰ χαρᾶς ὅτι δὲν ἦτο πολὺ βαθύ, οὔτε πολὺ ἐπικίνδυνον, ἀν καὶ ἔρρεεν αἷμα ἀφθονον ἐξ αὐτοῦ.

— Ποῖος σ' ἐκτύπησε, Δ' Ἀδορυ; τὸν ἠρώτησεν, ἀφοῦ ἐπέδεσε τὸ τραῦμα ὅσον ἠδυνήθη καλλίτερον καὶ προσέφερεν εἰς τὸν τραυματῆαν ποτήριον.

Ὁ Δ' Ἀδορυ ἔπτε μετὰ κόπου ὀλίγας σταγόνας.

— Ἐγὼ ὁ ἴδιος ἐκτυπήθην, ἀπήντησε μὲ φωνὴν ἀσθενῆ. Βοήθησέ με νὰ πλαγιάσω πάλιν. Ἔτσι... τώρα εἶμαι καλλίτερα. Ἐπαιζα μὲ τὸ περιστροφόν μου καὶ αἰφνιδίως ἐπῆρε φωτιά... Κόττω εἶναι σήκωσέ το σὲ παρακαλῶ καὶ κύτταξε, μήπως εἶναι καὶ κανὲν ἄλλο;.. Δὲν εἶναι; Φυσικά, δὲν εἶχα φέρει μαζί μου παρὰ ἓν μόνον. Ἀχ!.. Δὲν αἰσθάνομαι καλά... Ποῦ εἶναι ὁ ὑπηρέτης μου; Θὰ ἤκουσε τὸν κρότον...

— Τὸν ἀπήντησα ποῦ ἔτρεχε νὰ ζητήσῃ βοήθειαν... Πῶς αἰσθάνεσαι τώρα;.. Μὴ κουράζεσαι μὲ τὴν ὀμίλιαν. Ἢμπορῶ νὰ σὲ ἀφήσω μόνον μίαν στιγμήν διὰ νὰ τρέξω νὰ φέρω κανένα ἰατρόν;

Καὶ ἐπὶ τῇ ἐπινεύσει τοῦ πάσχοντος ἐξῆλθε καὶ ἀπεμακρύνθη δρομαίως.

Ἀφοῦ ἔπεμψε κατεπειγόντως ὑπηρέτην τινὰ ὅπως προσκαλέσῃ τὸν ἰατρόν, ἀφύπνισε τὸν συνταγματάρχην, εἰς ὃν διηγήθη τὰ συμβάντα. Ἐκπληττόμενος δὲ διότι δὲν ἔβλεπεν ἀκόμη ἐπαυελθόντα τὸν ὑπηρέτην τοῦ Δ' Ἀδορυ μετέβη πρὸς ἀναζήτησίν του εἰς τὸ δωμάτιόν του, τὸ ὅποτον εὔρεν ἐν ἄκρᾳ ἀταξίᾳ. Ἐξεπλάγη ἰδίως τὰ μέγιστα ἐκ τινος ἀντικειμένου, ὕπερ εὔρισκετο χαμαὶ εἰς τὸ μέσον τοῦ δωματίου. Ἦτο εἰς αὐλός.

Πέντε μῆνας μετὰ τὰ γεγονότα ταῦτα ὁ συνταγματάρχης Γκιλδερσῶ συναντήσας τὸν Χῶπ Πέυνελλ, εἶπεν εἰς αὐτόν:

— Ἐλαβα πρὸ ὀλίγου ἀκριβῶς μίαν παράδοξον ἐπιστολὴν καὶ σὲ βεβαιῶ ὅτι οὐδέποτε ἐπὶ ζωῆς μου εὔρέθην τόσον κατὰ πληκτος ὅσον αὐτὴν τὴν στιγμήν. Ἡ ἐπιστολὴ εἶναι τοῦ Λεοπόλδου Δ' Ἀδορυ, ὅστις μοῦ γράφει ἀπὸ τὸ Σαλτζβοῦργον.

— Λοιπὸν;

— Λοιπὸν θὰ τὸ πιστεύσετε; Μᾶς εἶπε παραμύθια, διὰ νὰ μὴ μᾶς τρομάξῃ ὑποθέτω, δταν μᾶς ἐβεβαίωσεν ὅτι ἐπληγώθη τυχαίως μὲ τὸ ἰδικόν του τὸ πιστόλιον τὴν νύκτα ἐκείνην, κατὰ τὴν ὁποίαν, ὅπως συνήθως, διέφυγεν ὡς ἐκ θαύματος τὸν θάνατον. Ἐκτοτε, ὡς ἐνθυμεῖσθε, ἐστάθη ἀδύνατον ν' ἀνευρεθῇ ὁ ὑπηρέτης του. Λοιπὸν φαίνεται ὅτι αὐτὸς ἦτο ποῦ ἐपुरοδόλησεν ἐναντίον του.

— Τί λέγετε!..

— Ἀκοῦστε ἀκόμη αὐτὸ δὲν εἶνε τίποτε!.. Ὁ Παῦλος, ὁ ὑπηρέτης του ἦτο γυναῖκα· ἦτο ἡ Βέρθα Λαλάς.

— Ἀδύνατον!

— Ἀφήστε ν' ἀκούσετε. Ὁ Δ' Ἀδορυ μοῦ τὰ γράφει ὅλα. Φαίνεται ὅτι ἡ ἐξαφάνισις τοῦ ὑπηρέτου του τὸν ἔκαμε νὰ σκεφθῇ καὶ ἐνεθυμήθῃ ὅτι πολλάκις καὶ τὸ πρόσωπον καὶ ἡ φωνὴ καὶ ἡ συμπεριφορὰ τοῦ νέου ἐκείνου τοῦ εἶχαν κάμῃ ἐντύπωσιν, ἀν καὶ δὲν ἠδυνήθη ποτὲ νὰ φαντασθῇ τὴν ἀλήθειαν. Ἡ Βέρθα εἶχε σκοπὸν βεβαίως νὰ ἐκδικηθῇ. Ἐγινεν ὑπηρέτης του μετὰ τὸ οἰκτρὸν τέλος τοῦ μνηστῆρός της ἀνα-

μένουσα τὴν κατάλληλον περίστασιν διὰ τὴν ἐκτελέσει τὸ σχέδιόν της καὶ μὰ τὴν ἀλήθειαν ἐδιάλεξε στιγμὴν πολὺ δραματικὴν. Αὐτὴ ἦτο ποῦ εἶχε παίξει ἐκείνην τὴν βραδυὰν τὸν αὐλόν, ὁ ὅποιος ἀνῆκεν εἰς τὸν ἀποθανόντα μνηστῆρά της...

— Ἀλλὰ...

— Ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερον καὶ τὸ παραδοξότερον μέρος αὐτῆς τῆς ἱστορίας εἶνε κάτι ἄλλο... Ὁ Δ' Ἀβορυ ἐβάλθη μὲ ὄλα του τὰ δυνατὰ νὰ εὕρη τὴν Βέρθαν. Ἀνεκάλυφεν ἐπὶ τέλους τὴν ἀλλόκοτον νεάνιδα εἰς τὴν παλαιάν της κατοικίαν, εἰς τὸ δάσος τοῦ Καίνιγγρατζ... Καὶ εἶτε ἐπειδὴ αὐτὴ τὸν ἐφοβεῖτο μετὰ τὴν ἀπόπειραν, εἶτε καὶ δι' ἄλλον λόγον — καὶ αὐτὸ μοῦ φαίνεται πιθανώτερον — ὅτι δηλαδὴ ἡ σταθερότης καὶ ἡ μακροθυμία τοῦ Δ' Ἀβορυ ἔθιξαν τὴν καρδίαν της, τὴν ἐνυμφεύθη, μοῦ δρκίζεται δὲ τώρα ὅτι οὐδέποτε ὑπῆρξε τόσον εὐτυχῆς ἐπὶ ζωῆς του.

— Ἀλήθεια! ἀνεφώνησεν ὁ Χὼπ Πέυνελλ.

Καὶ ἀφοῦ διέμεινεν ἐπὶ τινὰς στιγμὰς ἄφωνος, ἔσεισε τοὺς ὤμους καὶ προσέθηκε:

— Πόσοι ἄνθρωποι ἀλλόκοτοὶ ὑπάρχουν εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον!

Μετάφρασις Χ.

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΛΛΑΣ

Διὰ Β. Διατάγματος ὤρισθη ἐφεξῆς ἡμέρα τῆς ἐορτῆς τῆς Σημαίας εἰς τὰ σχολεῖα τοῦ Κράτους τὸ πρῶτον Σάββατον τοῦ μηνὸς Ὀκτωβρίου. Κατὰ τὸ πρῶτον Διατάγμα ὤριζετο τοιαύτη ἡ ἡμέρα τῆς ἐνάρξεως τῶν μαθημάτων εἰς ἕκαστον σχολεῖον. Ἀλλ' ἐπειδὴ οὔτε ὄλα τὰ σχολεῖα ἀρχίζουν ταυτοχρόνως μαθήματα, οὔτε πολλοὶ μαθηταὶ παρίστανται κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐνάρξεως, τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας ὤρισε τὸ πρῶτον Σάββατον τοῦ Ὀκτωβρίου, ἵνα καὶ ταυτοχρόνως τελεῖται ἡ ἐορτὴ καθ' ἅπαν τὸ Κράτος καὶ μεγαλειτέραν ἔχη τὴν ἐπιβολήν, παρισταμένων πάντων τῶν μαθητῶν.

— Κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ Αὐγούστου ἐπεσκέφθη τὰς Ἀθήνας ὁμὰς ἰατρῶν, μελῶν τοῦ ἐν Βουδαπέστη συγκροτηθέντος διεθνοῦς ἰατρικοῦ συνεδρίου. Τοὺς ξένους ἐπιστήμονας ἐδεξιώθησαν ὁ Πρύτανης τοῦ Πανεπιστημίου καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Ἑλληνικῆς Ἰατρικῆς Ἑταιρείας, ὠδήγησε δὲ αὐτοὺς εἰς τὴν Ἀκρόπολιν καὶ τὰ μουσεῖα κατ' ἐντολήν τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας ὁ ἐφορος τῶν Ἀρχαιοτήτων κ. Γ. Σωτηριάδης.

— Ἐπερατώθη ἡ ἐκδοσις τῶν διὰ τὰ σχολεῖα τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως ἐγκριθέντων διδακτικῶν βιβλίων καὶ ἀπὸ τοῦ ἀρξαμένου σχολικοῦ ἔτους εἰσάγονται ταῦτα πρὸς διδασκαλίαν. Τὰ νέα βιβλία εἶναι φιλοκάλλως ἐκδοσμένα, πάντα δὲ λιγότερα βαθέος φαιού χρώματος.

ΑΓΓΛΙΑ

Δοκιμαὶ γινόμεναι εἰς Πόρτσμουθ ὑπὸ τοῦ Ἀγγλικοῦ Ναυαρχείου ἀπέδειξαν ὅτι διὰ αἰθηροπλέκτων δικτύων

δὲν δύνανται γὰ κλεισθῆσι τὰ στόμια λιμένων, ἵνα ἀποκρούσωσι τὴν εἰσοδὸν ἐχθρικών σκαφῶν. Τὸ τορπιλικὸν Ferret βυθθὲν βλοταχῶς κατὰ τοιοῦτου φράκτου κατέκοψεν αὐτὸν καὶ εἰοήλθεν ἀνευ τῆς ἐλαχίστης ζημίας.

— Ἡ Ἀγγλία ἀπειλεῖται ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ὑπὸ γενικῆς ἀπεργίας τῶν ἐργατῶν τῶν γαιανθρακωρυχείων. Ὡς ἐκ τούτου ἐντὸς 24 ὡρῶν ἡ τιμὴ τῶν γαιανθράκων ἀνῆλθεν ἐσχάτως ἐν Λονδίῳ κατὰ 1 σελλίνιον ἐπὶ ἐκάστου τόννου. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ δημοσιεύουσιν αἱ ἀγγλικαὶ ἐφημερίδες τὰ ἐξῆς ἐπισημαστατιστικὰ σημεῖωματα μαρτυροῦντα τὰς τεραστίας διαστάσεις τῆς βιομηχανίας ταύτης ἐν Ἀγγλίᾳ κατὰ τὸ 1908:

Ἀριθμὸς γαιανθρακωρυχείων	3.338
Ἔργαται	987.813
Παραγωγὴ εἰς τόννους	261.528.795
Ἔργαται φονευθέντες	1.303
Ἔργαται πληγηθέντες	141.562

— Ὑπὸ τοῦ πλοίαρχου Ροβέρτου Φαλκόν Σκὸτ παρασκευάζεται νέα ἀποστολὴ διὰ τὸν νότιον πόλον. Ὁ χρόνος τῆς ἀναχωρήσεως κρατεῖται μυστικός. Τὰς δαπάνας θὰ καλύψωσιν ἐπιχορήγησις τοῦ Κράτους καὶ εἰσφοραὶ διαφόρων ἐπιστημονικῶν ἐταιρειῶν.

ΑΜΕΡΙΚΗ

— Ἡ Ἀμερικὴ παρήγαγε κατὰ τὸ 1908 430.099 τόννους χαλκοῦ, κατέχει δὲ τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν παγκόσμιον παραγωγὴν ἀνεληθοῦσαν εἰς 760.778 τόννων. Πολὺ ταπεινότεραν θέσιν, πρώτην ὁμῶς μεταξὺ τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν, κατέχουσιν ἡ Ἰσπανία καὶ ἡ Πορτογαλλία, 58.425 τόννων, καὶ κατόπιν ἔρχεται ἡ Ἰαπωνία 44.700 τόννων.

— Συνοψίζων τὰς μακρὰς ἀτμοσφαιρικὰς ἐρεῦνας καὶ μελέτας του

ὁ Ἀμερικανὸς μετεωρολόγος Humphrey, παραδέχεται τρία διακρινόμενα ἀτμοσφαιρικὰ στρώματα. Τὸ χαμηλότατον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ζῶμεν, φθάνει εἰς ὕψος 3 χιλ. μέτρων καὶ εἶναι τὸ πυκνότερον. Ἡ θερμοκρασία του ἐλαττοῦται ἐφ' ὅσον ὑψοῦμεθα, ἀλλὰ κατὰ τρόπον ἀνώμαλον. Ἐντὸς τοῦ στρώματος τούτου σχηματίζονται τὰ νέφη. Εἰς τὸ δεύτερον στρώμα, ἀπὸ 3 χιλ. μέχρι 10 χιλ. μέτρων, ἡ θερμοκρασία ταπεινοῦται ὁμαλῶς ἀναλόγως τοῦ ὕψους. Οἱ ἀνεμοὶ ἐκεῖ εἶναι σπάνιοι, ἀλλὰ ὀρμητικοί· οὔτε βροχαὶ οὔτε νέφη ὑπάρχουν. Ὑπεράνω τῶν 10 χιλιάδων μέτρων ἀρχίζει τὸ τρίτον στρώμα, τοῦ ὁποίου τοῦτο εἶναι τὸ κυριώτερον χαρακτηριστικόν, ὅτι ἀναλόγως τοῦ ὕψους ἀρχίζει νὰ ἀποβαίνει καὶ ἡ θερμοκρασία. Μεγίστη ξηρότης τοῦ ἀέρος ἐπικρατεῖ ἐκεῖ καὶ οἱ ἀνεμοὶ δὲν εἶναι σφοδροί.

— Ἀνεκαλύφθη νέα πηγή πετρελαίου εἰς τὰ περὶχωρα τοῦ Δέλτα τοῦ Μισισσιππὶ. Ἡ πηγή αὕτη δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς μία τῶν πλουσιωτάτων τῆς Ἀμερικῆς.

ΑΥΣΤΡΙΑ

Ὁ Βιενναῖος ἐπιστήμων Kœhl, ἐπιδοθεὶς εἰς εἰδικὰς ἐρεῦνας ἐπὶ τοῦ ἡλιοτροπισμοῦ τῶν φυτῶν, δημοσιεύει τὰ συμπεράσματά του. Ὡς γνωστὸν, ἡλιοτροπισμὸν ὀνομάζουσι τὴν τάσιν φυτῶν τινῶν νὰ στρέφονται πρὸς τὸ ἡλιακὸν φῶς. Ἄλλ' ὁ Kœhl παρετήρησε καὶ τὴν ἀντίστροφον τάσιν ἐπὶ τινῶν φυτῶν, ἧτοι τὴν πρὸς τὸ ἡλιακὸν φῶς ἀποστροφήν.

ΓΑΛΛΙΑ

Κατὰ στατιστικὸν σημεῖωμα τῆς γαλλικῆς «Nature», τὴν 1 Ἰανουαρίου 1907 οἱ ἐν ἐνεργείᾳ εὐρωπαϊκοὶ σιδηρόδρομοι εἶχον ἐν συνόλῳ ἑκτασίαν 316.093 χιλιομ. καὶ ἐστοίχισαν 119 δισεκατομμύρια δραχμῶν. Τῶν ἄλλων ἠπειρῶν οἱ σιδηρόδρομοι εἶχον ἑκτασίαν 617.757 χιλιομ. καὶ ἐστοίχισαν 125 δισεκατομμύρια καὶ

275 ἑκατομμύρια. Ὡστε τὸ ὅλον τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν τῆς ὑψηλοῦ ἀνήρχετο εἰς 933.085 χιλιομέτρα ἄξιας 244 δισεκατομμυρίων καὶ 275 ἑκατομμυρίων δραχμῶν.

— Ὁ ἐν Βορδῶ γνωστὸς φυσικὸς Bergonié ἐπενόησεν ἐφαρμογὴν τοῦ ἡλεκτρισμοῦ πρὸς θεραπείαν τῆς πολυσαρκίας. Αἱ πρῶται ἐφαρμογαὶ αὐτοῦ ἔδωκαν τόσον ἐνθαρρυντικὰ ἀποτελέσματα, ὥστε καὶ πλείστοι ἰατροὶ ἠκολούθησαν ἤδη τὴν μέθοδον ταύτην.

ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Κατὰ νεωτάτην στατιστικὴν τὸ τηλέφωνον ἔχει τὴν μεγαλειτέραν διάδοσιν μεταξὺ τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν εἰς τὴν Γερμανίαν ἀριθμοῦσαν 851.319 τηλεφωνικοὺς σταθμούς. Δευτέρα ἔρχεται ἡ Ἀγγλία, 565.854· τρίτη ἡ Γαλλία, 194.159· τετάρτη ἡ Σουηδία, 156.000. Ἐν ἀναλογίᾳ ὁμοῦ πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν κατοικῶν ἡ Σουηδία πρωτεύει, καθόσον ἀντιστοιχεῖ ἐκεῖ εἰς τηλεφωνικὸν σταθμὸν ἐπὶ 34 κατοικῶν.

— Νέα ἐκρηκτικὴ ὕλη ἐφευρέθη ἐν Γερμανίᾳ, εἰς τὴν ὁποίαν ἐδόθη τὸ ὄνομα ἀμμωνάλιον. Χάρισμα ταύτης πολύτιμον εἶναι ὅτι διὰ νὰ ἀναφλεγῆ χρειάζεται εἰδικόν τι ἐναυσμα, ἐπομένως οἱ ἐξ αὐτῆς κίνδυνοι περιορίζονται κατὰ πολὺ.

ΕΛΒΕΤΙΑ

Κατὰ τὴν στατιστικὴν τῶν ἐκ τοῦ ἡλεκτρισμοῦ δυστυχημάτων ἐν Ἑλβετίᾳ κατὰ τὸ ἔτος 1908 τὰ θύματα ἀνῆλθον εἰς 35, ἐξ ὧν 16 θάνασιμος. Ἐπὶ 16 περιπτώσεων ἡ διάσωσις ἐπεδιώχθη διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς τεχνητῆς ἀναπνοῆς, ἀλλ' ἐπέτυχε μόνον ἐπὶ 5. Ὡς λόγος τῆς μὴ ἐπαρκοῦς ἐπιτυχίας φέρεται ἡ ἀδεξιότης τῶν ἀναλαβόντων τὴν ἐφαρμογὴν, καθόσον ἀπαιτεῖται ἐπὶ μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν ἐπίμονος ἐνέργεια πρὶν ἢ ἐγκαταλειφθῆ πᾶσα ἐλπίς διασώσεως. Ἐκ τῶν 35 παθόντων οἱ 10 ἦσαν ἐργάται ἡλεκτρικῶν ἐταιρειῶν. Τὰ πλείστα δὲ δυστυχήματα προῆλθον ἐξ ἀγνοίας ἢ

ἀμελείας τῶν θυμάτων καὶ οὐχὶ ἐξ ἐλαττωματικῶν ἐγκαταστάσεων τοῦ ἡλεκτρισμοῦ.

ΙΤΑΛΙΑ

Εἰδικὴ ἐπιτροπὴ κατηρτίσθη πρὸς ἐξέτασιν τῶν ἀνεκδότων χειρογράφων τοῦ ποιητοῦ Καρδούτση. Μεθ' ὅλην τὴν παραδειγματικὴν τάξιν, εἰς ἣν κατέλιπε τὸ γραφεῖόν του ὁ μέγας ποιητής, ἡ ἐργασία τῆς ἐκκαθάρισεως καὶ ἐκδόσεως τῶν ἔργων τούτων θ' ἀπαιτήσῃ μακρὸν χρόνον. Ὑπολογίζεται ὅτι θὰ καταλάβωσι τέσσαρας τόμους τοῦλάχιστον τὰ πεζὰ καὶ ἔμμετρα, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ μελέται περὶ Δάντου, Πετράρχου, Βοκκακίου κλπ. καὶ ἐπιστολαὶ μεγάλης σημασίας γραφῆσαι κατὰ διαφόρους περιόδους τῆς ζωῆς τοῦ Καρδούτση. Ἐντὸς τῶν χαρτοφυλακίων τοῦ ποιητοῦ εὐρέθησαν καὶ ἐπιστολαὶ τοῦ Κρίστη γραφῆσαι εἰς ἡμέρας ἀγώνων καὶ ἀποθαρρύνσεως ἐκ τῆς πολιτικῆς.

— Ἐπερατώθησαν αἱ ἐργασίαι τοῦ

ἐπισήμως ἰδρυθέντος δραματικοῦ ἀγῶνος ἐν Ἰταλίᾳ, ἡ δὲ ἐπιτροπὴ τῶν κριτῶν ὑπέβαλε τὴν ἐκθεσὶν τῆς εἰς τὸν ὑπουργὸν τῆς Παιδείας. Τὸ πρῶτον βραβεῖον, 2 χιλιάδων φράγκων, ἀπενεμήθη εἰς τὸν συγγραφέα Τραβέρσην γνωστὸν ἤδη ἐκ πολλῶν ἐπιτυχιῶν, διὰ τὸ δράμα του *Τιμὴ γυνή*.

— Ὁ γνωστὸς συνθέτης Puccini ἐτελείωσε τὸ πρῶτον μέρος τοῦ νέου μελοδράματος του *Fanciulla del West*, τὸ ὁποῖον θὰ παραστήσῃ κατὰ τὸν προσεχῆ χειμῶνα εἰς Ν. Ὑόρκην ὁ Καρούσος. Ἡ ὑπόθεσις τοῦ ἔργου ἐκτυλίσσεται εἰς καπηλεῖον χρυσορυχείου, ἡ δὲ κἀπηλὸς Minnie εἶναι ἡ ἥρωίς τοῦ δράματος, ἐξόχως θεαματικὸν καὶ ἀπαιτοῦντος σκηρικὰ πολυδαπανώτατα.

ΡΩΣΙΑ

Βιομηχανικὴ καὶ Γεωργικὴ ἐκθεσις παρασκευάζεται εἰς τὸ Κίεβον διὰ τὸ ἔτος 1911, ἀπὸ 1 Ἰουνίου μέχρι 1 Ὀκτωβρίου.

ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΡΙΟΝ

ΞΕΝΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Ἀγγλικά :

Nineteenth Century (Λονδίνον, Ἰούλιος). — *Μικραὶ ἱστορίαι περὶ τοῦ πρώην Σουλτάνου* ὑπὸ A. Vambey. Κατὰ τὸν γράφοντα ὁ Χαμίτ ὡς Σουλτάνος εἶχε τὸ ἦθος κατ' ἐξοχὴν προσηγνός, ἐπεδείκνυε διπλωματικὴν δεξιότητα μεγάλην, ἡμνήμη του ἦτο τεραστία καὶ ἐνλίστε διελέγετο μετὰ πολλῆς εὐφυίας. Αἱ πολιτικαὶ του συμπάθειαι ἐστρέφοντο πρὸς τὴν Ρωσίαν, ἐμίσει δὲ τὴν Ἀγγλίαν. (Αὐγουστος). — *Ἡ Γερμανικὴ ἐπίδρασις ἐν Ρωσίᾳ* ὑπὸ D' Dillon.

Review of Reviews (Λονδίνον,

Ἰούλιος). — Ἄρθρον ἀνώνυμον περὶ τῆς *Κυρίας Μπέρνειτ*, τῆς ἐξόχου γυναικός, ἧτις ἀφιερῶθη ὀλοφύχως εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς διαίτης τῶν ταπεινῶν λαϊκῶν τάξεων διὰ τῆς ἰδρύσεως ὑγιεινῶν κατοικιῶν καὶ ἐργατικῶν προαστείων ἐντὸς κήπων.

East and West (Λονδίνον, Ἰούλιος). — *Ἡ θέσις τῶν ζῴων ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ σκέψει* ὑπὸ J. J. Modi, ἐξ ἀφορμῆς τοῦ βιβλίου τῆς κομήσεως *Cesaresco*.

National Review (Λονδίνον, Αὐγουστος). — *Ἡ Νέα Τουρκικὴ Ὀργάνωσις* ὑπὸ B. Fuller. — *Ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς ἀφρίων*, ἧτοι ὁ διάδοχος τοῦ Φραγκίσκου Ἰωσήφ, ὑπὸ A. Mevil. — *Τὸ αἰώνιον ζήτημα τῶν ὑπηρετιῶν* ὑπὸ τῆς Ἄδος E. Tytler.

Ἀμερικανικά :

North American Review (Ν. Ὑόρκη, Ἰούλιος). — Ἡ Ἀγγλῆος πύρρα τῆς Γερμανίας εἶναι κατὰ τὸν Α. Colquhoun τὸ πολωνικὸν ζήτημα, ἐκ τοῦ ὁποῦ ἐξαρτῶνται αἱ σχέσεις αὐτῆς μετὰ τῆς Ἀυστρίας καὶ τῆς Ρωσίας. Ὁ παυσλαμισμὸς ὀργανοῦμενος θὰ καταλύσῃ τὴν Γερμανικὴν ὑπεροχὴν. — Ὁ Ε. Winslow θεωρεῖ ὀλεθρίαν διὰ τὰ κράτη τὴν ἀνάμιξιν τῶν γυναικῶν εἰς τὴν πολιτικὴν ὡς παροξύνουσαν τὰ πάθη καὶ τὰς φυλετικὰς προλήψεις. Ὡς παράδειγμα φέρει τὰς Ἰνδίας καὶ τὰς Φιλιππίνους νήσους.

Review of Reviews (Ν. Ὑόρκη, Ἰούλιος). — Ὁ Α. Η. Brooks περιγράφει λεπτομερῶς τὴν Ἀλάσκαν. Ἡ Χερσόνησος αὕτη ἔχει ἔκτασιν ὄσσην καὶ ἡ Ἀυστραλία, ἀλλ' ἐκ τῶν 586 χιλιάδων τετραγωνικῶν μιλίων τῆς αἰ 210 χιλιάδες εἶναι ἀκόμη ἀνεξερευνήτοι. (Ἀγούστος). — Ποῖον εἶναι τὸ πλουσιώτατον μέρος τῆς Ἑυρώπης; Εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο ὁ F. A. Ogg ἀπαντᾷ ὅτι ἡ ἐπικρατοῦσα ἰδέα περὶ σημαντικῆς ὑπεροχῆς τοῦ πλούτου τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας ἀπέναντι τῆς Γερμανίας δὲν εἶναι πλέον βέβαιος, καθόσον κατὰ τὰς δύο παρελθούσας δεκαετηρίδας ἡ οἰκονομικὴ δύναμις τῆς Γερμανίας ηὔξηθη καταπληκτικῶς.

Forum (Ν. Ὑόρκη, Ἀγούστος). — Περὶ τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ τῆς Γερμανίας καὶ τῆς γιγαντιαίας ἀναπτύξεως αὐτοῦ ὑπὸ D. Maney. — Ἡ σύγχρονος ἀμερικανικὴ ποίησις ὑπὸ B. Hooker.

Βελγικά :

Revue de Belgique (Βρυξέλλαι, Ἰούλιος). — Ἐπικρίσις τοῦ νέου Βελγικοῦ στρατιωτικοῦ νομοσχεδίου ὑπὸ τοῦ Συνταγματάρχου * * *. Τὰς διατάξεις τοῦ νομοσχεδίου ἐπικρίνει ὁ γράφων ὡς δημιουργούσας ἀνισότητάς μεταξὺ τῶν πολιτῶν ὡς πρὸς τὸ κοινὸν αὐτῶν καθήκον τοῦ ὑπηρετεῖν τὴν πατρίδα. Οὔτε οἱ μονογενεῖς πρέπει νὰ ἀπαλλάσσονται

τῆς θητείας, οὔτε οἱ εὐποροὶ νὰ ἐξαγοράζωσι μέρος τοῦ χρόνου τῆς στρατιωτικῆς τῶν ὑποχρέσεως. « Ἄλλως, ἐπιλέγει, τίς οἶδε μὴ, ἐν ὄρα ἐσωτερικῶν ἀνωμαλιῶν, στρατεύμα ἀποτελούμενον ἀποκλειστικῶς ἐκ πτωχῶν ἀποτελέσῃ σοβαρὸν κίνδυνον διὰ τοὺς πλουσίους » ;

Γαλλικά :

Correspondant (Παρίσι, 10 Ἰουλίου). — Αἱ τρεῖς Πολωνίαι ὑπὸ M. A. Leblond. Μελέτη περὶ τῆς σημερινῆς καταστάσεως τῶν ὑπὸ τὴν Ρωσίαν καὶ τὴν Γερμανίαν Πολωνῶν (10 Ἀγούστου). — Ἡ καναδικὴ ψυχὴ ὑπὸ L. Arnould. — Ὁ Λουκιανὸς Βοναπάρτης καὶ ἡ ἀναχώρησις του ἐκ Ρώμης ὑπὸ J. Moulard.

Grande Revue (Παρίσι, 10 Ἰουλίου). — Τὸ μέλλον τῆς συγχρόνου κοινωνίας ὑπὸ L. Lacour. — Ὁ ἐμπορικὸς ἀποκλεισμὸς τῶν Ἀυστριακῶν ἐν Τουρκίᾳ καὶ ὁ πολιτικὸς χαρακτήρ αὐτοῦ ὑπὸ E. Antonelli. (10 Ἀγούστου). — Ἡ περὶ φρενοβλαβῶν νομοθεσία ἐν Γαλλίᾳ ὑπὸ Dr. Warie.

Mercure de France (Παρίσι, 16 Ἰουλίου). — Αἱ ἀποικίαι τῶν Σιωνιστῶν ἐν Παλαιστίνῃ ὑπὸ A. David. (10 Ἀγούστου). — Τὸ ἔργον τοῦ Ῥωμοῦ ποιετοῦ Ἐμνέσκον πρὸ εἰκοσαετίας ἀποθανόντος ὑπὸ M. Montandou.

Nouvelle Revue (Παρίσι, 15 Ἰουλίου). — Περὶ ἱατρικῆς εὐθύνης ὑπὸ A. Chiquet. — (1 Ἀγούστου). — Ἡ δημοσία εὐποιΐα ἐν Ἀγγλίᾳ ὑπὸ M. Bellona. Ὁ γράφων θεωρεῖ τὴν ἀγγλικὴν νομοθεσίαν ὡς ὑπόδειγμα διὰ τὴν ὑπερ τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ μέριμναν αὐτῆς. — P. Hausser Ἑλλήνες καὶ Σημίται. (15 Ἀγούστου). — Τὰ νόθα τέκνα ἐν τῷ ἀρχαίῳ δικαίῳ ὑπὸ Ph. Regnier. — Τὸ θέατρον καὶ ἡ φύσις ὑπὸ Saint-Auban.

Revue des deux Mondes (Παρίσι, 15 Ἰουλίου). — Αἱ Ἰαπωνικαὶ στρατιωτικαὶ δυνάμεις κατὰ τὸ 1909 ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Negrier. — Ἀνά-

λυσίς τῶν Ἀπομνημονευμάτων τοῦ κρητικῆς Χοενλόε ὑπὸ H. Wel-schinger. — Τῆ τελευταία ἔργα τοῦ Λεκόντ δὲ Αἰλ ὑπὸ R. Doumic. (15 Ἀγούστου). — Ἄρθρον περὶ τοῦ Τένιςσον ὑπὸ Firmin Roz.

Revue de Paris (Παρίσι, 15 Ἰουλίου). — Ἀνάλυσις τοῦ νεωτάτου μυθιστορήματος τοῦ Βιενναίου συγγραφέως Σνίτζλερ. « Ἡ ὁδὸς τῆς ἀπελευθερώσεως » ὑπὸ E. Tonnelat.

Journal des Économistes (Παρίσι, 15 Ἰουλίου). — Περὶ τῶν ἐν Δανίᾳ τραπεζῶν ὑπὸ A. Huard. (15 Ἀγούστου). — Ἐκφυλισμὸς τῶν συγχρόνων λαῶν ὑπὸ G. Molinari.

Reforme Sociale (Παρίσι, 10 Ἰουλίου). — Ἡ ἄμυνα τῶν μεσαίων τάξεων τῶν παραγωγῶν καὶ ἐμπόρων ὑπὸ M. Dufourmantelle. Ὡς γνωστόν, αἱ τάξεις αὗται καταπιέζονται ὑπὸ τῶν μεγάλων κεφαλαιούχων καὶ τῶν ἐνώσεων τῶν καταναλωτῶν.

Revue Internationale de Sociologie (Παρίσι, Ἰούνιος). — Ἀνάλυσις τοῦ ἔργου τοῦ Πισταλότση ὡς προδρόμου τῆς κοινωνικῆς παιδαγωγίας ὑπὸ L. Stein. Ἡ μελέτη ἀπολήγει εἰς ἐγκώμιον ἐνθουσιῶδες τοῦ μεγάλου παιδαγωγοῦ, πρὸς ὃν ἀμέριστος ὀφείλεται ὁ θαυμασμὸς καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη τῆς ἀνθρωπότητος.

Revue Générale des Sciences (Παρίσι, 15 Ἀγούστου). — Ὁ Σουλῶν Προυδὸν μαθηματικὸς ὑπὸ H. Poincaré.

Revue Politique et Parlementaire (Παρίσι, 10 Ἀγούστου). — Ἄρθρον πανηγυρικὸν περὶ τῆς Βουλγαρίας καὶ τῶν προόδων αὐτῆς ἐντὸς τῆς τριακονταετίας τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς ὑπὸ J. Alneau. Ἐν τούτοις ὁ γράφων ἀνησυχεῖ διὰ τὸ οἰκονομικὸν μέλλον τῆς Βουλγαρίας ὡς ἐκ τοῦ ὑπερόγκου προῦπολογισμοῦ τοῦ ὀπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν.

Action Nationale (Παρίσι, Ἰούλιος). — Ἡ ἐλάττωσις τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Γαλλίας ἐπασχολεῖ καὶ τὸν E. Picard, ὅστις ἀποδίδει ταύτην εἰς τὴν νεοσηρὴν κοινωνικὴν

κατάστασιν καὶ τὴν ἐξ ἐλαττωματικῆς διατήσεως ἠθικῆν καὶ σωματικῆν κατάπτωσιν τῶν Γάλλων. Ὡς μόνον μέσον σωτηρίας συμβουλεύει τὴν ἐπάνοδον εἰς τὰ πάτρια ἠθῆ.

Revue Pédagogique (Παρίσι, 15 Ἀγούστου). — Τὸ παράδειγμα τοῦ Μιστρόλ ὑπὸ E. Ripert. — Ἡ διδασκαλία τῆς Γαλλικῆς γλώσσης εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας ὑπὸ τῆς Δοκ Carret. — Τὸ ἄσμα τῶν Νισβελούγγεν ὑπὸ E. Lepointe.

Le Conseiller de la Famille (Παρίσι, Ἀγούστος-Σεπτέμβριος). — Τὸ κοινωνικὸν καθήκον πρὸς τοὺς ὑπηρέτας ὑπὸ M. Dufourmantelle. — Κατὰ τί διαφέρει ἡ ἀνατροπὴ τῶν νεανίδων ἀπὸ τῆς τῶν νέων ὑπὸ G. Coupayré.

L'Enfant (Παρίσι, Ἀγούστος). — Τὰ θεῖα τέκνα τῆς πατρίδος. — Διὰ τὰ μικρὰ τυφλὰ παιδιὰ ὑπὸ Ida Sée. Πρόκειται περὶ τοῦ μέτρου τὸ ὁποῖον ἔλαβεν ἐσχάτως ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις, νὰ ὑποβάλληται εἰς συστηματικὴν θεραπείαν πᾶν μικρὸν παιδίον, τοῦ ὁποῦ οἱ ὀφθαλμοὶ παρουσιάζουν ἀρχὴν παθήσεως, ἥτις δύναται ν' ἀπολήξῃ καὶ εἰς τυφλίαν.

Education Physique (Παρίσι, 31 Ἀγούστου). — Ἡ Σωματικὴ Ἀγωγή κατὰ τὸν Μεσαίωνα ὑπὸ G. Hebert. — Ἡ κολυμβητικὴ ὑπὸ E. Pontié.

Les Documents du Progrès (Παρίσι, Ἀγούστος). — Σκέψεις περὶ πλούτου ὑπὸ P. Margueritte. — Ἰωάννης Ρισπαίρ, κριτικὴ μελέτη ὑπὸ F. Mazade.

Γερμανικά :

Deutsche Rundschau (Βερολίνον, Ἀγούστος). — Μία φίλη τοῦ Οὐμβόλδου ὑπὸ A. Leitzmann. Πρόκειται περὶ τῆς Καρλόττας Diederich καὶ τῶν πρὸς αὐτὴν ἐπιστολῶν τοῦ Οὐμβόλδου, αἵτινας τόσσην παρήγαγον ἐντύπωσιν δημοσιευθεῖσαι κατὰ τὸ 1848. — Τέλος τῆς μελέτης τοῦ O. Steck περὶ τῆς Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας καὶ τῶν σχέσεων αὐτῆς πρὸς τὴν λαϊκὴν φιλοσοφίαν. — Ἡ Ἀυστραλία ἄλλοτε καὶ νῦν ὑπὸ τοῦ

πλοιάρχου Walther. — *Η σύγχρο-
νος Αίγυπτος* ἐξ ἀφορμῆς τοῦ βιβλίου
τοῦ Λόρδου Κρόμερ ὑπὸ M. de
Brandt.

Deutsche Revue (Στουτγάρδη,
Αὐγουστος). — Ὁ Dr Jagermann
συνηγορῶν ὑπὲρ τῆς ἰσχύσεως ἀνωτά-
της πολιτικῆς καὶ δημοσιογραφικῆς
σχολῆς ἐν Γερμανίᾳ. — Ἀποσπά-
σματα ἐκ τῆς ἰδιωτικῆς ἀλληλο-
γραφίας τοῦ Βίσμαρκ ἐκ Φραγκ-
φούρτης κατὰ τὰ ἔτη 1851 — 1859
δημοσιευόμενα ὑπὸ τοῦ Roschinger.
— *Η ἐμφάνις τῆς ζωῆς ἐπὶ τῆς
γῆς καὶ αἱ διάφοροι σχετικαὶ θεω-
ρίαι* ὑπὸ G. Bonnier.

Nord und Süd (Βερολίνον, Αὐ-
γουστος). — Ἐνθουσιώδες ἄρθρον
περὶ τῆς Ἐλεονώρας Λουΐζε ὑπὸ
H. Banc.

Sozialistische Monatshefte
(Βερολίνον, 29 Ἰουλίου). — Ἐπισκό-
πησις τοῦ πολιτικοῦ ἔργου τοῦ
Μαύλωβ ὑπὸ M. Maurenhreches.

Ἑλβετικά :

Bibliothèque Universelle (Λω-
ζάννη, Αὐγουστος). — *Αἱ γεννήσεις
ἐν Γαλλίᾳ* ὑπὸ A. Bonnard.

Ἰταλικά :

Nuova Antologia (Ρώμη, 1 Αὐ-
γούστου). — *Ἡ δευτέρα Γαριβαλ-
δινὴ ἀποστολὴ εἰς Σικελίαν* ὑπὸ T.
Mariotti αὐτόπτου μάρτυρος τῶν
ἡρωϊκῶν συμβάντων τοῦ 1860. —
*Περὶ τοῦ Κομήτου τοῦ Χάλλεϋ καὶ
τῆς προσεχοῦς ἐμφανισέως του* ὑπὸ
O. Zanotti.

Rassegna Contemporanea
(Ρώμη, Ἰούλιος). — Ὁ Λεοπάρδης
καὶ ὁ Χριστιανισμὸς ὑπὸ C. Pascal.
— Ὁ Καβούρ καὶ ἡ ἀποστολὴ τῶν
Χιλιῶν ὑπὸ Raulich.

Rassegna Nazionale (Φλωρεν-
τια, 1 Αὐγούστου). — *Ἡ Ἀγγλικα-
νικὴ Ἐκκλησία* ὑπὸ F. Luraghiu.
Μελέτη παρέχουσα πλείστα λεπτο-
μερείαι περὶ τοῦ ὀργανισμοῦ, τῶν
οἰκονομικῶν μέσων καὶ τοῦ προσω-
πικοῦ αὐτῆς. Οἱ ἱερεῖς τῆς Ἀγγλικα-
νικῆς Ἐκκλησίας ἀνέρχονται εἰς 24
χιλ. ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ 5 χιλ. ἀνά τὰς
ἀποικίας. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Καν-
τερβουρίας λαμβάνει ἐτήσιον μισθὸν
15 χιλ. λίρας στερλίνας, ἧτοι ὅσον
καὶ ὁ Πρόεδρος τῶν Ἠνωμένων Πο-
λιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς. Ἐν γένει δὲ
πάντες οἱ κληρικοὶ πληρώνονται
ἀδρῶς.